

काव्यमाला ९०.

समरपुंगवदीक्षितविरचितो

यात्राप्रबन्धः ।

जयपुरमहाराजाप्रितेन महामहोपाध्यायपण्डितश्रीदुर्गाप्रसाद-
तनयेन पण्डितकेदारनायेन च संशोधितः ।

द्वितीयावृत्तिः ।

स च

मुम्बय्यां

पाण्डुरङ्ग जावजी

इत्येतैः स्वीये निर्णयसागराख्यमुद्रणालये

मुद्रयित्वा प्रकाशितः ।

प्रथमः १८५८, सनान्दाः १९३६.

मूल्यं १ रूप्यकः ।

(अहं प्रत्यक्षं पुनर्मुद्रणविषये सर्वेषां निर्णयसागरमुद्रायश्चात्म्याधिपते-
रेषाधिपतरः ।)

समरपुंगवदीक्षितः, तदीयो यात्राप्रबन्धश्च ।

अतिरात्रयज्वा बाधूलकुलजलधिकौस्तुभः कनकाठपाठविरुदाङ्कः
श्रीसमरपुंगवदीक्षितनामायं कविः षोडश्याः सिस्तशताब्द्या (१५७४
ख्रिस्ताब्दात् परम्) अन्ते दक्षिणदेशे बटवनामिधाननाम्नि नगरे
श्रीवेङ्कदेशादनन्तम्मायां जन्म लेभे इति तदीये यात्राप्रबन्धे लिखितयां
ग्रन्थनायकजननकालिकया ग्रहस्थित्या, द्वितीयाद्यासे 'सौभागिनेयः
स तदा शोभायै श्रुतिसंपदाम् । असेवत शिवाकल्पकल्पमप्यप्यदीक्षि-
तम् ॥' इत्यादिना कृतेन तदात्वं एव वर्तमानस्य सुप्रसिद्धस्य विद्वद्वरे-
ण्यस्य श्रीरङ्गराजाध्वरेस्तनूद्भवस्य चित्रमीमांसाचनेकनिबन्धरचयितुः
श्रीमदप्पयदीक्षितस्य वर्णनेन च सुस्पष्टमभ्युपगम्यते ।

‘सा ग्रहस्थितिर्यथा—

‘अथाध्युपितकेसरिण्यहिमभासि मेघं गते

कलावति तुलाधरोदयमुपेयुपि स्वामिनि ।

स्रतुङ्गशुपि वाक्पतौ मकरभाजि मित्रात्मजे

शुभैकजनने दिने सुतमसूत शातोदरी ॥

सिंहिकातनुमुवा सह योगः सांप्रतं मृगपतेरजनीति ।

स्पर्धमान इव पुत्रमुदारं गलपद्यत स पूरुषसिंहः ॥’ इति ।

श्रीमदप्पयदीक्षितस्य समुद्भवसमयस्तु संस्कृतचन्द्रिकायाः पष्ठे खण्डे
तदीयजीवनचरितोपन्यासेऽस्मत्प्रियसुहृत्प्रवरैः श्रीमद्विर्विद्यावाचस्पतिभिः
श्रीमदप्पाशास्त्रिभिर्विद्वद्भिः प्रमाणैः श्रीमदीक्षितवंशोद्भवैः श्रीवैद्यनाथशा-
स्त्रिभिः प्रेषितैस्तत्स्थितिसूचकछोकैश्च १५५४ ख्रिस्ताब्दो निर्णत

एव । उपरितना ग्रहस्थितिरप्पयदीक्षितजन्मनो विंशतेर्वर्षेभ्यः परमासी-
दिति नातिरोहितं ग्रहस्थितिविदाम् । एतावता पर्यवसितं यत्किल कवि-
र्यं १५७४ ख्रिस्ताब्दात्परं बभूवेति ।

कवेरस्य अनन्ताम्मा श्रीवेङ्कटेशश्च पितरौ । द्राविडजातीय एवायं
भवेदिति तदीयविरुदावल्या तन्नाम्ना चानुगीयते ।

ग्रन्थोऽयं समरपुंगवदीक्षितेन स्वस्य ज्येष्ठभ्रातृस्तीर्थयात्रामधिकृत्य
विरचित इति दक्षिणेषु तीर्थयात्राप्रबन्धनाम्नाप्यस्य प्रसिद्धिः ।

ग्रन्थस्यास्य पुस्तकमेकमध्यर्धसप्तमाद्यासपर्यन्तं स्वर्गवासिभिः श्री-
काशीनाथपरब्रह्महोदयैः प्रेषितम् । अर्धसप्तमाद्यासात् समाप्तिपर्यन्तं
मद्रपुरस्थराजकीयपुस्तकालयात्, थीमतां रावबहादुरपदविभूषितानां
श्रीरङ्गाचार्यमहोदयानामनुज्ञया श्रीविरदाचार्यमहोदयैः प्रेषितमिति तयोः
कृतज्ञाः स्मः । शेमुषीदोषादक्षरयोजकदोषाद्वा यदत्र स्खलितं स्यात्त-
त्क्षाम्यं श्रीमद्भिरिति शम् ।

केदारनाथशर्मा

काव्यमालासंपादकः ।

यात्राप्रबन्धस्य विषयक्रमः ।

प्रथम आभ्यासे (पृ. १—१९ पृ.)

मङ्गलाचरणादिकम्, वटवनाभिधानाया राजधान्या वर्णनम्, तत्रत्य धर्मशि-
वयोगिनः स्वस्या सह अन्यकर्तृजनकस्य धीवेद्वेशस्य परिणयः । तस्याः पुत्रप्रा-
प्त्यर्थं शिवाराधनम्, विमुक्तिकासारस्त्रानम्, सूर्यस्तुतिः, कात्यायनीदर्शनम्,
कात्यायनीस्तुतिः, द्विपात्यदर्शनम्, द्विपात्यस्तुतिः, नन्दिकेश्वरस्तुतिः, शिव-
स्तुतिः, गौरीस्तुतिश्च । तत्प्रसादात् गर्भधारणं चेत्सेते विषयाः ।

द्वितीय आभ्यासे (पृ. २०—३२ पृ.)

पुत्रोत्पत्तिः, पुत्रस्य विद्याभ्यासादिकम्, पाणिग्रहणम्, सोदर्याभ्यां समरपुं-
वगसूर्यनारायणाभ्यां सह धीमदण्यसीक्षितसविधे विद्याभ्यासधेत्सेते विषयाः ।

तृतीय आभ्यासे (पृ. ३२—५७ पृ.)

वसन्तवर्णनम्, तीर्थयात्रार्थं प्रस्थानम्, प्रथमं काशीपुरीगमनम्, काशीपु-
रीवर्णनम्, एकाग्रेश्वरवर्णनम्, एकाग्रेश्वरस्तुतिः, कामाक्षीस्तुतिः, विष्णुदर्श-
नम्, विष्णुस्तुतिधेत्सेते विषयाः ।

चतुर्थ आभ्यासे (पृ. ५७—७६ पृ.)

सूर्योदयवर्णनम्, उद्यानवर्णनम्, सूर्यास्तमनवर्णनम्, चन्द्रोदयवर्णनम्,
प्रसन्नवशाद्दूतीप्रेषणम्, संभोगवर्णनम्, चेत्सेते विषयाः ।

पञ्चम आभ्यासे (पृ. ७६—९३ पृ.)

कावेरीवर्णनम्, सेतुवर्णनम्, सेतुस्तुतिः, गन्धमादनपर्वतीयशिवस्तुतिः,
पाण्ड्यदेशगमनम्, तत्र हालसपुरे भीमाक्षीस्तुतिः, शिवस्तुतिः, ग्रन्थनायकस्य
द्वितीय उद्गाहधेत्सेते विषयाः ।

पष्ठ आश्वत्से (पृ. ९४—१२४ पृ.)

प्रीध्मवर्णनम्, गयातीर्थगमनोपक्रमः, मध्येमार्गं स्वामिकार्तिकस्तुतिः, भाकर-
पावलोकनम्, वेङ्कटेशदर्शनम्, कालहस्तिपतिशिवस्तुतिः अम्बिकास्तुतिः, श्रीपर्व-
तगमनम्, अहोबलपतिदर्शनम्, पुनश्चाक्षीस्तुतिथेलेते विषयाः ।

सप्तम आश्वत्से (पृ. १२४—१४४ पृ.)

गोकर्णगमनम्, कतिपयनदीवर्णनम्, तदनुपलकतिपयपुर्यादिवर्णनम्, मधुरा-
पुरीस्थमुकुन्दस्तुतिः, गङ्गास्तुतिथेलेते विषयाः ।

अष्टम आश्वत्से (पृ. १४४—१६३ पृ.)

केदारेश्वरदर्शनम्, बदर्याधमवलोकनम्, कामरूपकामाक्षीस्तुतिः, कपिलाध-
मदर्शनम्, नीलगिरिगमनम्, तत्र जगन्नाथस्तुतिः, ततो गयाक्षेत्रगमनम्, ततश्च
विविधतीर्थावगाहनानन्तरं विष्ण्वेश्वरीस्तुतिः, प्रयागे स्रोतस्त्रिनीत्रिकसमागम-
स्तुतिः, साकेतगमनम्, तत्र रामभद्रस्तुतिथेलेते विषयाः ।

नवम आश्वत्से (पृ. १६३—१७६ पृ.)

वाराणसीगमनम्, वाराणसीस्तुतिः, विश्वेशस्तुतिः, ईश्वरीस्तुतिः, ग्रन्थसमाप्ति-
थेलेते विषयाः ।

काव्यमाला ।

श्रीसमरपुंगवदीक्षितविरचितो
यात्राप्रबन्धः ।

प्रथम आश्वासः ।

श्रियं स पुष्पातु वृषध्वजो मे जिगीषतो यस्य पुरानुपूर्वम् ।
चक्रीभवद्भूधरचापसद्मी बाणोऽपि चक्री भवति स जैत्रः ॥ १ ॥

पौलोम्यपितृपादुका चरणयोः पाणिस्फुरद्वेत्रया
भारत्या पुरतो निवारितजना पद्माकरालम्बिनी ।

प्रक्रान्तस्तुतिरद्विराजतनया प्राचीनवाचां गणै-
रायान्ती पतिमन्दिरं निजगृहादन्तर्मम द्योतताम् ॥ २ ॥

वामस्तनवलदाननमन्यकुचादानतरलहस्ताग्रम् ।
आत्मजमवलोकयतोः शिवयोरेकः सिताङ्कुरो जयति ॥ ३ ॥

विरलीभवद्विलोकनतरलीकृतगोपभीरुचैतन्यम् ।
करलीलया मुखापितमुरलीवादनपरं महः सेवे ॥ ४ ॥

आनन्दायास्तु कालिन्दी पुरः स्थान्मे सरस्वती ।
निद्रुतां जडुतनया रंहसा राशिमंहसाम् ॥ ५ ॥

काञ्चीमुखानि परमावधिकाशिकानि
पुण्यस्थलानि कतिचित्क्षितिमूषणानि ।

चारूणि योजयितुमग्रजसत्कथायां

कुर्वे मतिं गुणतताविव मौक्तिकानि ॥ ६ ॥

देशिकस्य कृपया हि देहिनामापतन्ति पुरुषार्थसंपदः ।

तत्कथारसनिमज्जनं विना मत्कृतेरनघतां कथं भवेत् ॥ ७ ॥

कल्याणनिधिमाचार्यकटाक्षं किमिति स्तुमः ।

ईश्वरोणां प्रसादोऽपि यस्यावसरमीक्षते ॥ ८ ॥

कालिदासकविमुख्यभारतीपारणाकृतिन एव पण्डिताः ।

भाषिते मम भजेयुरादरं स्वादुसेविन इवाम्लवस्तुनि ॥ ९ ॥

फाणिताञ्चितपयःसहोदरे गद्यपद्यमयकाव्यगुम्फने ।

चापलं किमपि मे रसज्ञया स्वानुरूपमनयानुभूयते ॥ १० ॥

पद्येषु बाहुल्यमिह प्रबन्धे मितानि गद्यानि तु तावतापि ।

अस्येव लक्ष्मानुगमो रसज्ञैर्विच्छित्तिभेदाः परमीक्षणीयाः ॥ ११ ॥

महाकविसरस्वती मधुरकाव्यनिर्वर्तने

प्रसन्नपदलिप्सया परमुत्थानि नापेक्षते ।

अलंकृतिविधौ मणेरधिगमाय किं गाहते

मुवं त्रिदशधाम वा मुजगराजसीमन्तिनी ॥ १२ ॥

अस्ति समस्तविध्यण्डरञ्जनोच्चण्डताण्डयोदञ्चितचरणकंजनसमयूख-
शशाङ्कोदयसंकोचितभद्रकालीमुलनालीकस्य अमणाटोपपर्यस्तजटाजूट-
गमस्तिशाटघटनाम्रेडिततडिपुञ्जपिञ्जरिम्णो ढामरढमरुडात्कारप्रतिरवपू-
रितामरालयस्य अमरालकानुरागसुमरापात्रभृङ्गास्वादितयदनारविन्दसौन्द-
र्यमकरन्दस्य चिरंतननर्तकशिखामणेरानर्तकभूमिरभूमिरापदांमनेकलो-
काशयविभक्तरागामिनिवेशविलासिनीकुचपीठमर्दकपीठमर्दकविटविदू-
षकजनावटयनाभिषाना राजधानी ।

यस्यां वचःस्वादिमभिक्षुरिक्षुर्यनपशंसाकृत एव हंसाः ।

वन्दी मुसल्येन्दुरणूदरीणामिन्दीवरधीर्नयनांशुवन्दी ॥ १३ ॥

तत्र जयति विचित्रतरचरित्रातिशयसपत्राकृतात्रिमुखतपोधनानुमा-
धःस्वभावविमलमनीपादर्शदर्शनीयपद्दर्शनीरहस्यः प्रशस्ततरप्रादेशन-
यशोदेशिकान्तेवसदरविन्देशमुतमन्दारजेलदचिन्तामणिः शैवागमजैवा-
सृकोदयशैवालनीपतिर्नैष्ठिकाचारप्रतिष्ठापनगरिष्ठापदानो मन्मथविजय-
कर्मण्यपर इव पिनाकी धर्मशिवयोगी ।

व्यत्यासं व्याससूनोर्विनिमयममराचार्यवर्यस्य वीप्सां

पाराशर्यस्य भैत्रावरुणिगुणनिकां धर्मसूनोर्विभाषाम् ।

प्रत्यादेशं दधीचेः सनकपरिणतिं नाममेदं मृकण्डो-

स्तण्डोः पर्यायमत्रैर्यमकमिह सुधीधुर्यमाहुर्यमार्याः ॥ १४ ॥

कलानिधेरस्य विघोरिव श्रीः कापि स्वसा काञ्चनपेशलाग्री ।

श्रीवेङ्कटेशव्यपदेशभाजो वरस्य जाया हृदयंगमासीत् ॥ १५ ॥

अस्याः किल रमणीमणेरपरगृहिणीसमाजदुरवापा गुणकलापास्तरु-
णिमारम्भ एव जगृग्मिरे ।

तस्याध्वङ्गमणे विलम्बनममूचन्व्या न दीनाचने

तारस्यं दृशि नेन्द्रियेषु तनुता मध्ये न नित्योत्सवे ।

वामत्वं मुनि न प्रियानुभरणव्यापारलीलाविधौ

काठिन्यं च कुचे न चेतसि कचे नामापणे वक्रिमा ॥ १६ ॥

एनां भरद्वाजकुलैकगूषामनन्तमारुगामधिगम्य योषाम् ।

घाधूलवंशप्रभवोऽनुरूपां सुधीमणिः सोऽयमवाप शोभाम् ॥ १७ ॥

निरतिशयानुकूल्यनिष्ठागरिष्ठयोररूपतीवसिष्ठयोरिव परस्तरानुमृते-
मुमगमावबन्धमेदुरमनुपलम्भसरणिगोचरविमलभरसोदयमलघुविसम्भ-
मरनिवारितरहस्यार्धनिगूह्यमनियेदितोपशदितहिताहितविधिमतिकार-
मक्षिलगृहमेधिपरिषदननुकरणीयसांगत्यमनयोरजायतानुकूलदांस्त्यम् ।

नारीललाक्षधरितैस्सुदरैर्दूरीकृतस्वर्गसुखामिलापः ।

प्रज्ञाधिभूरेष पिनाकपाणेराज्ञा धिया कर्म समाचचार ॥ १८ ॥

एष पुनरशेषधर्माचरणकर्मणि साचिव्यमाचरन्त्या नितान्तमसितेक्ष-
णया प्रतिक्षणमापादितमनःसभाजनः सदनवर्तनमेव सकलपुरुषार्थमव-
धारयन्कदापि न वाराणसीप्रभृतिसेवासु भावमाचबन्ध ।

सेयमविमुक्तरूपा श्रीपर्वतनिर्विशेषयक्षोजा ।

पुष्करमुखी न कस्यै बभूव कान्तस्य कामनासिद्धयै ॥ १९ ॥

तस्य च सुमेधसः प्रबोधतरङ्गिणीपतिकुरङ्गलच्छने वाञ्छितवरप्रदान-
संतानशास्त्रिणि मन्दाकिनीतरङ्गमालतीदामशेखरे सागरमेखलाशताङ्ग-
संचारकारिणि वारिधरमेचकांशुवास्तव्यकन्धरे सिन्धुरधूर्वहाजिननिर्व्यू-
ढचेलकर्मणि सहधर्मिणीविवर्तभेदशरीरार्धमनोहरे वनेरुहंमवादिशस्त-
चरितस्रोमशालिनि केलीविद्यावलेपनिर्वापणनिरीक्षणे सरीसृपाभरणघा-
रिणि वरीयसि महसि गरीयसी भक्तिरभूत् ।

वेधःशैरी मुकुटचरणौ वीक्षितुं यस्य नालं

प्राप्तो मुद्दे यदुपक्रणीयावमेव प्रपद्यः ।

यस्मिन्विश्वाधिक इति पदं याति विश्रान्तिमुद्रां

फण्टेकालः स खलु भुवने कस्य न स्वादुपास्यः ॥ २० ॥

मानं यस्य निवेदिताक्षिकमलो माहानुभाव्ये पुमा-

न्दातृत्वे वपुरर्धलामसुसिता दाक्षायणी साक्षिणी ।

त्रातो दण्डधरान्मृकण्डुतनुभूर्द्रष्टा दयागौरवे

सेव्यश्चन्द्रशित्वागणिः स हि कृतध्रेयोमिलापैर्जनेः ॥ २१ ॥

संपदायमुग्रं निगमानां तं प्रपद्य तरुणेन्दुकिरीटम् ।

देवतान्तरगिरापि दरिद्रां भाषयन्त जगती प्रजहर्ष ॥ २२ ॥

तस्य च सदनान्तरे हृदन्तरालविहरदीशानसुकुटभूपामणीकृतसोद-
र्यप्रीतिपरवशेव सरसिजालया चिरमुवास । कुमारिकावलोकनकुतूहल-
समागतः कलशतरङ्गिणीपतिरिव तदीयशृङ्गिणीनां परिणाहमेदुरेषु पर-
मूषःप्रकरेषु विरेजे पयोतिरेकः । तस्य तपस्विजनभागधेयस्य दयावि-
धेयमतेरधिनिकेतनमत्यादरोपनीतमभिजातगुणकरम्बितव्यञ्जनपरम्परा-
श्चितमतिग्रहलहैयंगवीनधारानुपद्मपुरभिलं करनखंपचस्पर्शक्रमनीयभाव-
संभृतममृतरसातिशायिमाधुरीविशेषसंपन्नमनैषमस्त्यशाह्यमवनीमख-
भुजो धुमुजिरे ।

भूसुरेषु गृहे तस्य भुजानेषु न केवलम् ।

असंख्यानममूचेषामवस्थानदिनेष्वपि ॥ २३ ॥

महीमुरातिथ्यमहोत्सवेषु समेषमाने धमगौरवेऽपि ।

प्रभातपद्मप्रतिमं प्रियाया मुसं स पश्यन्मुमुदे मनीषी ॥ २४ ॥

ऋतुभिरिहान्नदानविभवैरपि कन्दलितै-

रुदिवसोऽवकृष्टविबुधावलितृप्तिविधेः ।

न खलु निकाममस्य हुतशेषममृदमृतं

वियसपदाभिधेयमपि भोजनशेषमहो ॥ २५ ॥

उपासनामुक्तिरकृत्रिमेव प्रसूय कांचित्प्रथमं कुमारीम् ।

पुत्रोदये प्रत्ययजन्मनीव कुटुम्बिनी तस्य विलम्बते स्म ॥ २६ ॥

अथ कदाचिदपरिणतमणिसमूहामिव रोहणमहीपरतटीम्, अज-
नितपटीरसालामिव मलयशैलभेस्रलाम्, अरिफुल्लरुचिरपल्लवामिव
सुरविपिनवहरीम्, अनङ्कुरितपतङ्गकिरणजालमिव प्रभातवंलां, अन-
धिगतकनकारविन्दामिव मन्दाकिनीम्, अनासादितमुष्मांशुबिम्बामिव
जम्मारिककुम्भम्, अनवहृत्समाप्यनिर्वर्तनामिव यजनभावनाम्, अधि-

भातव्यङ्ग्यामिव काव्यमङ्गीम्, अघटितसुखप्रकाशमिव ब्रह्मविद्याम्,
अनासादितसमीरसारधिमेव वितानवेदिम्, अनुपनततनयजननामसि-
तनयनामवेक्ष्य हृदयसरणिघृतव्यथः परिणीरिदमभाषीत् ।

आहादावहमञ्जनं नयनयोरङ्गे सुपालेपनं

धैर्यं चेतसि खेदनामनि गदे तत्तादृशं मेपजम् ।

क्रीडापोतमिह प्रसूतिजलधौ गोहे प्रकाशोदयं

पुण्यैरायतलोचने परिणतैः पुत्रं लभन्ते जनाः ॥ २७ ॥

उरुरुहादुद्रुमितैः पयोमिरापूर्व केल्या निजमास्यगर्भम् ।

कृतकृत्य मातुर्वेदने हसन्तं तनूभवं पश्यति कोऽपि धम्यः ॥ २८ ॥

सप्तद्वीपवसुंधराधिपतिना संक्रन्दनेनाथवा

पाथोजातभवेन कैटभजिता पश्यन्निटालेन वा ।

पुंसा केनचिदन्तरेण भुवने पुत्राभिधानं वनं

शक्या किं द्रविणान्तरैर्निरसितुं सा संपदि न्यूनता ॥ २९ ॥

किं बहुना ।

वाधूलवाचंयमशैलवर्षात्संभूय संतानलता प्रवृद्धा ।

नवाङ्कुरोद्भेदविलम्बिनीयं न सांप्रतं मे हृदयं धिनोति ॥ ३० ॥

श्रीसनाथमपि मे निकेतनं बालकेन रहितं न भासते ।

कंसशासनभुजान्तरं यथा क्रौस्तुभेन मणिना विनाकृतम् ॥ ३१ ॥

रत्नवल्लिरचनादि भवत्या प्रस्तुतं किमपि पाणितलेन ।

अन्यथा विरचयन्पृथुको मे हा कदा भवतु लोचनलेखः ॥ ३२ ॥

अथवा हरिणाक्षि चिन्तया कृतयैतार्हं कृतं दुरन्तया ।

विभुरेव विधास्यति प्रियं मदिराक्षोमयवामविग्रहः ॥ ३३ ॥

अघममृति समाराध्यतां कुमारावतरणाय बटवनीनिकेतनो भगवा-
न्मृगभेदनः ।

मृकण्डुनाम्ने मुनिपुंगवाय दीर्घायुषं दत्तवतस्तनूजम् ।

सपर्यया यस्य रमाकुटुम्भी साग्वेन लेभे सह शम्बरारिम् ॥ ३४ ॥

इति प्रियतमादेशमिन्दीवरविलोचना ।

निशम्य परिजग्राह नियमाचरणक्रियाम् ॥ ३५ ॥

तथा हि । अहरहरियमवगाहनाय निर्गत्य निवासभवनादवनीवि-
लासमुकुरशेमुषीगोचरमरविन्दकरनिप्यन्दमानमकरन्दसलिलदानमन्दी-
कृतभसलपान्थकुलपरिधान्तिगौरवं सरसविसभङ्गमोजनसमाजितविशद-
द्विजपरिपदनुवेलपरिशीलितं तरलतरपवनकीर्णतामरसपरागपालिकाप्रे-
दितमज्जनागतनागरमतफाशिनीकुचकलशकुङ्कुमाङ्गरागमम्भोजसौधवि-
म्वोकलालसकलशजलधिकन्यकाजघनमेखलाकलापकलकलानुसारिसार-
सनिनादमेदुरम्, अन्तरङ्गमिव तरङ्गिणीपतेः, प्राणसहायमिव मानसस्य,
सोदर्यमिव पृथूदकस्य, पृथक्करणमेदमिव पुष्करस्य, विलासविशेषमिव
प्रभासस्य, चिन्वान्तरमिव पम्पायाः, सगन्धमिव स्यमन्तपद्मस्य, साम-
न्तमिव बिन्दुसरसः, दुरन्तदुरितघोरणीनिवारणनिपुणशीकरासारमास-
साद् विमुक्तिकासारम् ।

व्यालेन्द्रनिर्धार्यगभीरभावो विभाव्यते यः परिणाहशाली ।

प्रासादगस्त्यप्रभवात्कुतोऽपि तरङ्गमालीव निलीनमूर्तिः ॥ ३६ ॥

पयोमृणालीप्रमुखेन बर्तनं वितन्वती मूर्तिविलेपनिर्मला ।

अनेहसो यापनकर्म यत्र सा तनोति हंसावनिरात्मचिन्तया ॥ ३७ ॥

अस्तातपं शितिरुद्वैरधिगम्य तीरं

यस्याघनीनमुदृशो दिनयौवनेषु ।

कान्तोपनीतमधिपत्रपुटं नलिन्या

कङ्कारकैरवमुगन्धि पयः पिबन्ति ॥ ३८ ॥

अथ तथात्वमवैरघसंहतिग्रहनिवारणयन्त्रगणैरिव ।

उपनतावृत्तिरूर्मिकदम्बकैरकृत तत्र निमज्जनमङ्गना ॥ ३९ ॥

कल्लोलगतिभिरुल्लोलमम्बुजनिकुरुन्ममपहाय समुच्चरन्ती पट्चरण-
पङ्क्तिरखिलजनपावनजलावगाहनसुकृतमयपलयमाना कुमारोदयविघात-
दुरक्षरावलिरेव मृगेक्षणायास्तत्क्षणमलक्ष्यत ।

कृतेऽपि कैवल्यसरोवगाहे पश्चादभूद्वन्धविधिर्ममेति ।

पयःकणव्याजविमुक्तबाष्पां स्नातोत्थिता सा कवरीं बभार ॥ ४० ॥

अनन्तरं सा हरिचन्दनाचैरर्कं समभ्यर्च्य तटे सरस्याः ।

घरातलस्यापितजानुहस्ता स्तुत्यानया स्यूतमुखी बबन्दे ॥ ४१ ॥

अय्यात्मा त्रिगुणमयस्तिमूर्तिरूपः सृष्टिस्थित्यवधिकरो जगन्नयस्य ।

कालेषु त्रिषु विधिकल्पितोपचारस्तापानां सृजतु शमं रविलयाणाम् ॥ ४२ ॥

यत्सचाव्यपगमयोरिहाखिलार्थप्रत्यक्षीकृतिपटिमा पटुत्वलभः ।

भक्त्या मत्परिकलितेयमस्तु तस्यै देवाय त्रिभुवनचक्षुषे नमस्या ॥ ४३ ॥

घसान्ते घनतिमिरोदयावदेशावाकाशे निपतति सत्यवाप्तमोहान् ।

• काल्ये तरकरनिकैरुदस्यलोकान्मास्वन्तं भजत पुनः प्रबोधयन्तम् ॥ ४४ ॥

नैराश्यादसुषु निजप्रवासरुढादालेदुं कमलकरोदरार्पितानि ।

व्याघ्र्य अमरविषाणि यः कराग्रैः प्रत्यूषे रमयति पद्मिनीस्तमीडे ॥ ४५ ॥

भारत्या घृतिमुपि भासि केऽपि लीनाः श्रीनीविद्रुहि महसीतरे निमग्नाः ।

सक्तोऽयं जन इह तेजसि त्रिवेदीसीमन्तारुणमणिमण्डनायमाने ॥ ४६ ॥

आलीभिरवनीदेवकेलीसहचरी ततः ।

कालीनिकेतनं भक्तिव्यालीदहृदया ययौ ॥ ४७ ॥

तत्र च नृशंसतरकंसहृदन्तरालसंताडनपाटलीकृतपदारविन्दां मधु-
कैटभतमिसहारिविषुपाटवविशेषदानविशदपक्षविभाजरीं सैरिगदानवा-

बलेपसरसिजावसादतुपारधारां शुम्भनिशुम्भदनुजकुम्भिनीधरविभेदनद-
म्भोलिकेलिकां, निरवधिसुजप्रतापदीपशल्भीकृतरक्तबीजपुरोगमदैत्याव-
लिमलोकतकात्यायनीम् ।

निद्रा हरेरमरशक्तिनिकायमूर्ते-

रक्षादगेन्द्रजनुपः कृतसन्निधाना ।

दुर्गेति पद्मनिलयेति सरस्वतीति

शब्दैरनन्यविषयैरनुमूयते या ॥ ४८ ॥

प्रणिपत्य भगवतीं परमाणुमध्यमेयमित्यवादीत् । ‘अविमृश्यकारिणी
हरिणीदृशां प्रकृतिः’ इति निरपवाद एष निखिलजनवादः ।

विश्वत्रयाशयविमोहनताण्डवेन

केलीसखेन कृतविग्रहया भवत्या ।

विघ्ने विभाविनि तदात्वविकारजन्ये

प्रस्तावि.....महो बत साहसेन ॥ ४९ ॥

महिषदनुजेन्द्रमस्तकनृत्तमवा देवि निपुणता किं ते ।

नटनायकेन साकं नात्र्यविधाने ततान वैयात्यम् ॥ ५० ॥

अनन्तरमियमद्वरन्तविहरमाणखण्डपरशुताण्डवावलोकनसमयसमञ्ज-
सादरोद्घाटयोर्मुञ्चिके.शकाकोटयोराविष्कृतनमस्कृतिरदसीयसंप्रदायपर
भ्रान्तेवासिनमनघचरितानुबन्धभासिनं धर्मशिवदेशिकाभिधानमखिल-
निर्ममजनप्रधानं प्राणंसीत् ।

पल्लव इव मयम.....भक्तिं भगवानिवेश्वरः साक्षात् ।

स्त्रीणां पितेव विनयं दर्शनमात्रेण यः स्मरविजेता ॥ ५१ ॥

तदनु तदनुमदगजगतिरवनिमुसुरयुवतिरियमचलपतिदुहितृसखभव-
नमुखसदनविहितरतिमवनतपरिपदमिलपितफलवितरयमुपविपिनतरुमु-

रुकरटतटगलितमदलहरिपरिमलमिलदलिनिकर्युस्तरमतिविमलवमथुसं-
मुदयकपटनटदुडुपटलविहितगगनपथमिभवदनमभजत ।

क्रीडाविधौ यः कलघौतशैले रन्ध्राणि दन्ताहतिमिस्तनोति ।
पौरस्त्यविश्लेशितसंधिवन्धदार्ढ्याय शङ्कूनिच दातुकागः ॥ ५२ ॥

द्विज्जेषा वक्त्रमम्भोरुहपरिहसनारम्भलोलं प्रवाल-
ब्रीलानिर्माणलीलाचतुरमपि करांसिश्चतुर्धा वहन्ती ।
उत्तुङ्गे पश्चिमाङ्गे मरकतसुपमागर्हिणो बर्हिणस्य
क्रीडामाग्नेडयन्ती ततिरिह महसां कापि भेजे कृशामया ॥ ५३ ॥

तदनु सुतनुरियं परिजनकरापवर्जितभाजनसलिलकृतचरणनिर्णेजना
निटिललोचनभवनकक्षयान्तरमुपेत्य दाक्षायणी यवाधिरोहणविधिपूततर-
मतिशुक्लशृङ्गभासुरमपरमिव रजतमूषरं महोक्षाधिराजमद्राक्षीत् ।

यवीयनासाविवरोपरूढमौढानिलावर्तजुषो भजन्ते ।
वातूलवेगाकुलतूलरीतिं सेवागतब्रह्मविमानहंसाः ॥ ५४ ॥
कृष्णान्तिर्गिरिशशाकरयोरथाग्रे

भक्त्या प्रदक्षिणपरिक्रमणानि सापि ।

सा तन्वती तनयसंभवकारणानि
विद्योतते सा मुकृतानि विचिन्वतीव ॥ ५५ ॥

अथाभिधानान्तरमन्तकारेऽन्तःपुरद्वारि-कृताधिकारम् ।
नाथं गणानां सुयशा सनाथं ननाम सा नन्दिनमानताम्नी ॥ ५६ ॥
अजोऽहमीशोऽहमहं मुरारिर्विज्ञापनीयो विभवे त्वयेति ।
याच्ञावचोऽयं प्रति देवतानामुदेति सेवार्थमुपागतानाम् ॥ ५७ ॥

अथ तदानीम्

उच्यते न्यस्यापसव्यं चरणसरसिजं सव्यमुत्क्षिप्य कुर्व-
न्याणि तस्योपरिष्ठात्परिकलिततिरोवाहुविक्षेपशालि ।

त्वद्गद्गतातरङ्गं तरलतरजटाजूटरिद्धन्मृगाङ्गं

आम्यद्गुणामुजंगं पयसिरुद्धदृशादर्शं नृत्यनटेशः ॥ ५८ ॥

दृष्ट्वा च समष्टमूर्तिमादराविष्टमतिरवनतशिरःस्पृष्टभूतला हरिणशा-
वहृष्टिरभितुष्टाव ।

पद्यायुर्धालम्बनवाममागं पायादिदं वस्तु भवामिधानम् ।

बले यदीये बलशासनाद्या दिवौकसश्चित्रदशामयन्ते ॥ ५९ ॥

सोऽयं मदीयाशयरङ्गमध्ये सायननटस्ताण्डवमातनोतु ।

पदारविन्दाभरणे यदीये दधाति नीलोपलतां मुरारिः ॥ ६० ॥

.....शीकरकणैराद्रा न चेज्जित्वर-

रफीतालीकदृगर्चिषा कथमसौ चान्द्री कला जीविता ।

तच्छादसफणीन्द्रपक्ष्मलविपज्वालावलिं वा भवा-

न्सोदा किं शिव कालकूटकलनापाण्डित्यमालम्ब्यते ॥ ६१ ॥

अस्याद्विरग्गोजममुष्य मन्त्रं समुद्यतं चण्डकरं च जित्वा ।

तत्तन्दनं दण्डधरं जपान व्ययावहो विक्रमिणा विरोधः ॥ ६२ ॥

चेतः कदाचिदपि मुञ्च न मुञ्चकेश-

कार्कोटकप्रतिमनःकमलोदयार्कम् ।

चञ्चलसांगुत्ताशिमुद्रितमद्रकाली-

वक्राम्बुजं बटवनेशितुरद्विपन्नम् ॥ ६३ ॥

भनन्तरमसौ निरन्तरपरिक्लियमाणपदयदलीकयामयर्धो कलपीत-

मूषराबलम्बिनीमिव कादम्बिनीमगराजनन्दनाममिवन्ध वसुंधरासुरचको-
रलोचना वाचमेवमवोचत ।

निखिलचराचरपटलीनिर्माणमहेन्द्रजालशीलस्य ।

चण्डि शशिखण्डमौलेर्भवतीं शिखिपिच्छमालिकां मन्ये ॥ ६४ ॥

छायेव चण्डघाता ज्योत्स्नाफलिकासुधाकरेणेव ।

मणिना प्रमेव मातर्दाव्यसि मिलितादरेन्दुचूडेन ॥ ६५ ॥

तीव्रतपःस्फारदिने गतया पार्श्वस्थितिं गिरीशस्य ।

हरकोपातपपीडा चित्तभुवः कालिके त्वया जहे ॥ ६६ ॥

मेहदपाङ्गितयाणा चेह्रद्भूषणिकार्मुकोपेता ।

सेनेव चित्तयोनेरहृत विमोरङ्गमम्बिके भवती ॥ ६७ ॥

शिखरितनये भवत्या स्वीकृतमविचार्य पशुपतेरर्पम् ।

शिरसि तदूढसपत्नीचरणाहतिरम्ब न खलु सहनीया ॥ ६८ ॥

दुरक्षराणि हुहिणार्पितानि संमार्जयन्तीव सरोरुहाक्षी ।

भूतिं तदा पूजकलोकदत्तां हस्तेन फाले स्वयमाततान ॥ ६९ ॥

आवद्धखेलनमथो निगमाटवीपु

रूपश्रिया हिमरुचेरपि लोभनीयम् ।

रंहोनिवारितरतीशगजावलेपं

सिंहोदरी शिवमसेवत देवसिंहम् ॥ ७० ॥

समाचरितनमस्या मनस्येवमकरोत्सा

गङ्गानीरतरद्गहारिशिरसे गेहीकृतच्छन्दसे

संघ्यानर्तनसाक्षिलेखसदसे सत्यां नटचेतसे ।

तत्तादृग्गरलान्धसे निटिलहृद्ग्याङ्गाजतैषसे

सिद्धश्रेणिशिखादृताङ्गिरजसे सेयं नतिस्त्रेजसे ॥ ७१ ॥

अथ कमपि सा जटालं हीरच्छायालमिन्दुचूडालम् ।
श्रितवटमूलमविद्यानृम्भणमूर्च्छालमेपजं मेजे ॥ ७२ ॥

नानाशास्त्राविवृतमहिमा नाटितश्रान्तहर्षो
मौनालम्बी प्रविततजटामण्डलोदारपार्श्वः ।

न्यग्रोधोऽयं विलसति वियन्निम्नगासन्निमूर्षा

प्रत्यासत्तेरिव पशुपतेः प्राप्य सारूप्यलक्ष्मीम् ॥ ७३ ॥

विश्वोन्मेषप्रभृतिरचनां व्यापरीतं घुरीणै-

राद्यैर्विद्यागुरुभिरभितो मृषितान्तेवसद्भिः ।

घन्यामाशामभिमुखतया तन्वती कुम्भयोने-

रीशस्याव्यादिह वटतले मद्रपीठासिका माम् ॥ ७४ ॥

अध्यासीना वटतरुतलं हासदिग्धारुणोष्ठी

शार्दूलस्य त्वचमधिकटि श्लाघनीयां वसाना ।

बद्धेणाङ्गा शिरसि दधती पाणिना बोधमुद्रा

कण्ठे श्यामा जयति करुणा कापि पश्यन्निटाला ॥ ७५ ॥

अङ्गस्यायाः किमपि बलता हैमवत्याः कुचाग्रे

व्याचक्षणं मदननिगमान्यामहस्ताम्बुजेन ।

अन्येनार्थानकृतकगिरामञ्चता बोधमुद्रा-

मेक्षे साक्षादखिलजगतामीशमाद्यं गुरुणाम् ॥ ७६ ॥

साक्षात्कृत्य श्रवणमननोपासनाभिर्भवन्तं

द्रक्ष्यन्त्यन्यत्किमिह यमिनस्तावकीनोपदेशैः ।

चिन्तारूढां शिवं तव चिदानन्दसत्तादिरूपा-

माकाशाख्यामखिलजननीमद्रिजामन्तरेण ॥ ७७ ॥

गोहातीतस्त्वमिह भगवन्गृतिमास्थाय तां तां ।

वेलालङ्घिव्यवहतिरतो मूढवचनटीपि ।

आत्मघ्राणं भवजलनिघेरात्मनैव प्रणेतुं

वाटे मूले वससि यदियं माति ते कापि लील ॥ ७८ ॥

दूरीकर्तुं प्रभवति तवोपासनैव प्रजाना-

मेनोराशीनिति पशुपते वक्ति वाणी पुराणी ।

ध्वस्ताहंयुद्बुद्धिण इदनस्त्वं बटद्रोरधस्ता-

दातः किंवा सृजसि भगवन्नीदृशीमात्मचिन्ताम् ॥ ७९ ॥

शान्तेरेकं सदनममृतासारशीतं प्रकृत्या

हन्तेदानीं भवति भवतो रूपमालोकनीयम् ।

ब्रह्माण्डानां प्रसभकवलीकारकाले तु तस्मि-

न्द्रपुं दृष्ट्या त्रिनयन भवानेव शक्तो भवन्तम् ॥ ८० ॥

बिम्बोष्ठीनामिव बहुविधाकृतपारिप्लवना-

मात्मयत्तीकरणघुटिकापङ्क्तिमास्नायवाचाम् ।

पाणेरस्य प्रसवकलिकां पल्लवस्य स्मरारे

स्तौमि ज्योतीरसमणिकृतां तावकीमक्षमालाम् ॥ ८१ ॥

पाणिच्छायाततिभिरहणा स्फाटिकीनाक्षमाला

बीजश्रेणी परिणतिमती द्वाढिमसेयमास्ते ।

चिन्मुद्रैषा शिव तव समादाय तत्रैकमेकं

हस्तोपान्तसितशुकमुखेष्वर्पयन्तीव माति ॥ ८२ ॥

प्रज्ञावल्लीपरिणतिकृते भक्तिबीजव्रजानां

पुण्यन्तीव प्रतिजनमनोमूर्तिषु न्यासलीलाम् ।

अर्यान्दासुं सममिलपितानाददानेव मयं

भक्तकीयं त्रिमुवनगुरो भासते बोधमुद्रा ॥ ८३ ॥

पाठीनाङ्गप्रमथनविधिप्रेष्ठ गीर्वाणमध्ये

सद्योजातं सकलनिगमाः संगिरन्ते भवन्तम् ।

सत्यप्येवं कथमिव पुनः साधवस्त्वामजातं

निश्चित्यैकं निरवधिभवक्लेशमीत्या भजन्ते ॥ ८४ ॥

दारान्वन्धूनपि तनुमुवस्तावकीर्णैर्वचोभिः

सन्तस्त्यक्त्वा सकलमपराधृतयः कापि यान्ति ।

कृत्वा कण्ठे गरलमलघुष्याद्दुतोदारसूक्तै-

र्विन्दन्त्येते न खलु भवतो विप्रलम्भं पुरारे ॥ ८५ ॥

विश्वस्य धेषविषृताममितां विरक्तिं

पार्श्वं तपस्विजनता मज्जते गुरोस्ते ।

त्वं दक्षिणामिमुखतामुपदेशकाले

पुष्पासि चोत्पुररिपो किमियं विषत्ताम् ॥ ८६ ॥

विलसति घटमूले व्यञ्जितज्ञानमुद्रा-

मतिशयरमणायामासिकामादधाना ।

अनिशमुपदिशन्ती योगिनामागमार्था-

न्दरहिमकरचूडा देवता सावतान्माम् ॥ ८७ ॥

ओमित्यक्षरलदयमैन्दवफलामाचिभ्रतं मौलिना

नद्या फलितशेखरं गरक्तच्छायां दधानं गले ।

श्रीकारार्थविदं गिलीमुखपदन्यस्तारविन्देक्षणं

चासःज्ञानकृताजिनं यतिमनःसौषसमीशं भजे ॥ ८८ ॥

कमपि जटालंकरणं मुक्तेर्घटमूलमणितटालंकरणम् ।

अथत महासमयानां जनकं निगमागमेतिहासमयानाम् ॥ ८९ ॥

नियतवचा रुद्राक्षस्रगलंकरणो गुणास्तचारुद्राक्षः ।
आर्तसमाजपवटभागवतु गुरुर्यस्य हिमसमा जपवटभा ॥ ९० ॥
महती काचिन्मुद्रा करगतरुद्राक्षमालिकाचिन्मुद्रा ।
निगमादिव्याख्यानस्वातन्त्र्यवती पुनातु दिव्याख्या नः ॥ ९१ ॥
पुररिपवे भसितेन स्फुरता लिप्ताय वासवेभसितेन ।
घटजन्माशास्याय क्रियतां प्रणतिर्महत्तराशास्याय ॥ ९२ ॥
शान्त्या परमो दान्तः स गुरुर्जगतां चकास्ति परमोदान्तः ।
शान्यति तापः स्मारं स्मारं चरतां यमर्दितापस्मारम् ॥ ९३ ॥
अश्वितद्वासाननया रक्षन्त्या जातजनिजिहासाननया ।
अस्मि भृशं पावन्या घन्या कृपया जटास्तश्चम्पावन्या ॥ ९४ ॥
पावनपादपरागः फलघटनधृताक्षकल्पपादपरागः ।
इह महसामतिरेकः क्रीडति हृतनम्रतापसामतिरेकः ॥ ९५ ॥
स्मरमेदि प्रकटाक्षस्रगुपेतकरः प्रसाददप्रकटाक्षः ।
जगदधिकं पाति शयस्थायि सुधागुण्डिकोऽनुकम्पातिशयः ॥ ९६ ॥
जननरुजातापघनश्रेणिशरण्यः सुधाभिजातापघनः ।
स्वदत्ते मायातीतः शिव एव बरोरुचित्तमायातीतः ॥ ९७ ॥
एष महीयानवताम्रिपुरं जिम्ये यतो महीयानवता ।
यस्य च पञ्चाक्षरतस्तरति गयं विषयसप्रपञ्चाक्षरतः ॥ ९८ ॥
मिलदुमया देवतया जितमधिकसदृक्कथालया देवतया ।
सृजति च सेवनमस्या द्युसदामखिलापि धृतरसेव नमस्या ॥ ९९ ॥
इति संभावयामास नुतिगुम्फामृतैरियम् ।
दक्षिणाभिमुखं दीनरक्षणे रसिकं महः ॥ १०० ॥

चण्डेशमानस्य तत्तत्सदमे चकार तन्वी करतालशब्दान् ।
विवासयन्तीव वृषाङ्गमक्षिशालिद्रुहो दुष्कृतपक्षिसङ्घान् ॥ १०१ ॥

सा मण्डपे शैलमुखो मुहूर्तमतिष्ठद्दीशानमनुसरन्ती ।
पुरारिसंसेवनपुण्यभारैरासादितैः स्पन्दितुमक्षमेव ॥ १०२ ॥

तदनु मदनामियातिसदनादधिगम्य निजनिवेस्तनमनुमेयमध्यमा
सकलभूतसमुदायामोदसमर्पणकोविदमतिमात्रविशदगोत्रैकमण्डनमकु-
ण्ठतरवृषप्रचारमात्मनेतरमपरमिव ताराधिपशेखरमाराधयामास ।

इत्यादिनियममातविध्याहितमहोत्सवा ।

दिनानि कतिचित्साध्वी निनाय निमिषं यथा ॥ १०३ ॥

अथ कदाचिदखिलजनतापातिरेकसमापादनदुरितपरिणतेरिव परि-
क्षीणतामुपेयुषि वासरायुषि, नवकुमुमसंमृतकमलिनीपरिरम्भजन्मनो दु-
ष्कृतस्येव निष्कृतिं विधातुमाचरति चरमसिन्धुसलिलावगाहनमरविन्दि-
नीपतौ, रविपतनवेगदूरापस्तनीरवाराकरोदरकुरुविन्दकिरणसंदोह इव
यरुणहरिदन्तरालमुपगच्छति संध्यारागे, संध्यानलकीलबुम्भितव्योमाटवी-
धूम इव धरणीमण्डलमवकुण्ठयति तिमिरपण्डमावितेजःप्ररोहपटल इव
समुन्मीलति दीपिकाजाले, नटनकेलीविहितोद्यमरजनीनर्तकविमुक्तपु-
ष्पाञ्जलिनिकर इव गगनमघति तारकापुञ्जे, सकलदिवचक्र्यालसमाश्र-
मशीलतमिराकोपादिव पाटल्यपुषि विनृम्भनागे विभावरीकुटुम्बिनीच-
हुलान्पकारपरिपन्थिविजयरीततन्द्रस्य चन्द्रमसो यज्ञवृन्द इव भुवनमा-
नन्दयति मरीचिकन्दले, प्रयातैक्यागायां त्रियामायाभासादितनिद्रासा-
नुमूतौ परिणेतारि तदीयपदसदेव एव पतिदेयतेयमाश्रयनियेशितप-
दयदलीकचरणा मुञ्चाप ।

द्विगुणीकृतदोर्लतोपधाना तरुणी स्थण्डिल एव सा शयाना ।
 निजनेतरि निद्रयोपगूढे विदधानेव रूपं तदा व्यलासीत् ॥ १०४ ॥
 ततस्त्रियामासमये तरुण्याः पुण्येन साकं परिपाकभाजि ।
 अगेन्द्रकन्यापरिणीरमुष्याः स्वप्ने स्वयं लोचनगोचरोऽमूत् ॥ १०५ ॥

उद्भावचानां जगतामुपरि स्थितिमानपि ।
 भद्रासनवरं किञ्चिदध्यासीनः सहोमया ॥ १०६ ॥
 मौलिमन्विच्छतो वक्रान्मरालस्य परिच्युतम् ।
 मृणालवल्लयं तत्र मृगाङ्गच्छन्नना पदम् ॥ १०७ ॥
 संविभ्रदलिके किञ्चिच्चदमिशिखाङ्कुरम् ।
 वत्ससेन्दुसुधालोभवलज्जिह्वमिवेक्षणम् ॥ १०८ ॥
 कात्यायनीमुखाम्भोजनेत्रोत्पलविकासिकैः ।
 आलोकैः प्रकटीकुर्वन्क्षणोरकेन्दुरूपताम् ॥ १०९ ॥
 सहजक्ष्वेलसौहार्दादधिगत्य गलान्तरम् ।
 निःसरन्तीमिव सुभां वधानः सितचन्द्रिकाम् ॥ ११० ॥
 केलीपरवशां मूर्ध्नि गङ्गामसहमानया ।
 कण्ठे गाढमिव स्निग्धः कलिन्दगिरिकन्यया ॥ १११ ॥
 कस्तूरिकाभिरालिप्य कंधरामितराङ्गके ।
 परागैरिव कार्पूरैः परिकृष्टानुलेपनः ॥ ११२ ॥
 मनोवागपरिच्छेद्यमहिम्नि स्वस्य तादृशे ।
 विश्वविस्मम्भणायैव तन्वन्परशुधारणम् ॥ ११३ ॥
 द्वीपिचर्माम्बुरालोकत्रासेन मुकुटीविधोः ।
 निष्कान्तमिव सारङ्गमुद्वीवं धारयन्करे ॥ ११४ ॥
 आगतं गिरिजोत्सङ्गादङ्गे कृत्वा पदाननम् ।
 क्राकृष्टजटाजूटसङ्घेन्दुमुपलब्धम् ॥ ११५ ॥

विततार विभूषणाहिमौलेर्मणिमादाय मृदस्तदा नताङ्ग्यै ।
 सुरनाथदिशे सुमेरुपार्श्वादहरारम्भ इवारविन्द्रवन्धुम् ॥ ११६ ॥
 तादात्विकीमिः प्रमदातिरेकतरङ्गिणीवीचिपरम्परामिः ।
 नीतेव कुत्रापि सुमध्यमाया निद्रा सहैव क्षपया व्यरंसीत् ॥ ११७ ॥
 तथा हि ।

भूपामणिं दत्तवतः पुरारेक्षूडामणौ स्वार्पणशङ्कयेव ।
 शनैर्गलत्यम्बरतो जहास प्राचीदिशा पाण्डुरिमापदेशात् ॥ ११८ ॥
 धनकज्जलकर्दमापदेशान्मलिना मन्दिरदीपवर्तिरासीत् ।
 प्रमथाधिपतिं विहाय देवं प्रतिमेव श्रितदेवतान्तराणाम् ॥ ११९ ॥
 दिशि सांध्यरागमपदिश्य हरेः समये समेधयति वह्निधित्ताम् ।
 मयसंवृताः प्रतिदिशं सपदि व्यघटन्त संतमसगन्धगजाः ॥ १२० ॥
 अभ्यस्य ताराकपटाक्षराणां पङ्क्तिं विहायःफलकाधिरूढाम् ।
 वर्णान्तरन्यासकृते ममार्जं कालाभिधानः किल कोऽपि बालः ॥ १२१ ॥

क्षणदायां प्रयात्तायामपि तस्या मृगीदृशः ।

सा दिनारम्भवेलेव क्षणदा समवर्तत ॥ १२२ ॥

अनन्तरमरविन्दलोचना सरयमुत्थाय समाचरिततीर्थामिषेचनंविधि-
 रपर्णासखवितीर्णमणिसदृक्षतामिव परीक्षितुं प्रभातसमयवणिजा विमा-
 दितमम्बरमणिं प्रणिपत्य कृतकर्तव्यकलापा स्वापावसरविलोकिताशौम-
 नोदन्तभापणैः प्राणवन्धुमानन्दयामास ।

प्रासादमासेदुपि नीलकन्धरे दुरन्तसंतापमिदाधुरंधरे ।

दधार गर्भे तनयं धरेव सा करीरमत्युन्नतवंशवृद्धये ॥ १२३ ॥

इति श्रीसमरपुंगवस्य कृतौ यात्राप्रबन्धचम्पूकाव्ये प्रथम आश्वासः ।

। द्वितीय आश्रयः ।

दिनेषु मातेषु ततोऽमितेषु पचेलिमे तादृशि भागधाये ।

वामालका व्यक्तगुवाह गर्भं निधानमग्मोनिधिमेखलेव ॥ १ ॥

। . . सा कृशाङ्गी शरीरेण शरकाण्डविपाण्डुना ।

अत्यशेत दिशं प्राचीमत्यासन्नविधूदयाम् ॥ २ ॥

आह्लादकारिष्यखिलप्रजानां जैवातृके जग्मुपि गर्भसीमाम् ।

मृत्यमलोध्रप्रसथाभिराममवाप सा रूपमपश्चिमेव ॥ ३ ॥

उदरे किमप्यमृतमुत्पलेक्षणा तपसार्जितं तनयनाम विभ्रती ।

अतिसौहितीमधिगतेषु भोजने विभरांचभूव विगतादरं मनः ॥ ४ ॥

धृतान्धवायाभरणा स्वगर्भे दधौ न सा प्रागिव मण्डनानि ।

आसक्तिरर्थेषु शरीरभाजां विशिष्टयस्वन्तरलम्भनान्ता ॥ ५ ॥

हन्त मध्यमपरिष्करणार्हं वंशरत्नवरमूपितमासीत् ।

इत्यसौडवदिवाजनि तस्याः श्यामिकाञ्चित्मुखं स्तनयुगमम् ॥ ६ ॥

कुलाङ्कुरादर्शनखेदजन्मा वामभ्रुवो वक्रविवर्णभावः ।

गर्भोदयामोदभ्रुवः प्रसादाद्भीतो नु भेजे कुचमूधराग्रम् ॥ ७ ॥

साधयिन्त्वेदमिध्यात्वमर्दयन्मध्यशून्यताम् ।

अर्मको गर्भगत्तस्यां निर्ममे संमदाद्वयम् ॥ ८ ॥

काश्यं जहौ गर्भगते कुमारे वलग्रमस्या इति किं विचित्रम् ।

समृद्धिमाधातुमकिंचनेषु संतानशास्त्रीव स हि प्रवीणः ॥ ९ ॥

अल्पानामपि च महत्त्वमाशु दातुं सर्वेषां प्रकटयितुं च सूक्ष्ममर्थम् ।

निष्णातं पृथुकमवोचदस्य योगाद्यन्मध्यो धृतमहिमप्रकाशभावः ॥ १० ॥

चामध्रुवो मध्यवलित्रयाम्यां किं व्यत्ययेन खगुणौ दधाते ।
आद्यं यदत्राजनि दर्शनीयं परं तु वीक्षापदवीमहासीत् ॥ ११ ॥

विद्यानिधाने सविधं विमूषयति तादृशे ।
अतिहर्षादिव जहौ नामिरस्या गभीरताम् ॥ १२ ॥

भक्तिमात्मनि विधास्यतः शिशोः पालनाय परमश्रगजया ।
स्यापितेव धमुना तदन्तिके रोमराजिरकुचन्मृगीदृशः ॥ १३ ॥
विरलभरणं विपाण्डुवक्त्रं त्रिवलीमङ्गदरिद्रमध्यभागम् ।
मलिनीकृतचूचुकं मृगाक्ष्या वपुरासेचनकं बभूव भर्तुः ॥ १४ ॥

जठरविहरमाणमाणवगुणानुसारिः परमाणुमध्यमाया बभूवुरध्य-
वसायाः ।

व्याहर्तुं मृदुलाक्षरामपि गिरं वैक्लव्यमुद्रावती
साटोपं विषरीतुमैहत धयूः सर्वाणि शास्त्राप्यपि ।
रूढाशक्तिभरापि चत्वरगतिक्रीडासु वाराणसी-
पृर्दाणि स्पृहयांचकार चरितुं पुण्यानि तीर्थान्यहो ॥ १५ ॥
पाणिर्वभार किमपि प्रसवापचाये
ग्लानिं द्वितीयकुसुमग्रहणेऽपि यस्याः ।
सा बिल्वपत्रनिकरैः स्वकरोपनीतै-
रीशानपूजनमियेष मुहुर्विधातुम् ॥ १६ ॥

किमङ्गरागेषु परिष्क्रियासु वा तवेष्टमालीति धवेन सा रहः ।
कृतानुयोगा निजगाद काङ्क्षितौ विमृतिरुद्राक्षमणी चिलासिनी ॥ १७ ॥
प्रियममिलषितोपहारशीलं निजहृदये नितरामघत्त साध्वी ।
उदरविहरदर्शकोपलम्भव्यतिकरलोभवशादिव भविष्टम् ॥ १८ ॥

अथाध्युषितकेसरिष्यहिमभासि मेघं गते

कलवति तुलाधरोदयमुपेयुषि स्वामिनि ।

स्वतुङ्गजुषि वाक्पतौ भकरमाजि मित्रात्मजे

शुभैकजनने दिने सुतमसूत शातोदरी ॥ १९ ॥

सिंहिकातनुभुवा सह योगः सांप्रतं मृगपत्तेरजनीति ।

स्पर्धमान इव पुत्रमुदारं प्रत्यपद्यत ॥ पूरुषसिंहः ॥ २० ॥

तस्योदये वातुरचाप लामं बुधो न तत्पुष्यति विस्मयं नः ।

सयं कुजन्मापि धनाधिनाथो भूत्वा ॥ शमामधिगम्य रेमे ॥ २१ ॥

विशङ्क्य पृथुकात्ततो निजनिकारमास्तां तदा

कविः स्वभवने हरिं शरणमेतु तेजोनिधिः ।

अजाश्रयजतत्परो भवतु स द्विजापीधरः

कुलीरंसदमान्तरं कथमसौ जगाहे गुरुः ॥ २२ ॥

निजहृदयकण्टकायमानकुमतमण्डलीसमुद्धरणनिपुणविद्वदवतरणा-
मोदसमासादितप्रसादशालिनीनामाशाविलासिनीनां सुखसरोजनिःसृतो
निश्वासविसर इव सहजतुषारसौरभासारतुन्दिलो मन्दमन्दमस्पन्दत
गन्धवाहः ।

अथारविन्दोपममायताक्षं सुताननं सुन्दरमीक्षमाणा ।

तपांसि सर्वाणि तदात्वहर्षे प्रसूरपर्याप्ततमानि येने ॥ २३ ॥

क्षणमीक्षणमुद्रणां तदानीं न विमुञ्चन्नयमर्मको व्यलासीत् ।

निजसूतिविलम्बस्वेदिताया यदनं मातुरवेक्षितुं विलक्षः ॥ २४ ॥

सुकुमारपाटलकरं निजोदरादुदितं वितीर्णजेनलोचनोत्सवम् ।

अरुणं तमक्कमुषि पङ्कजेक्षणा दधती पुरंदरदिशेव सा वभौ ॥ २५ ॥

निहिताः पुरतो निविष्टदीपाः शुभयष्टीरपदिश्य सृतिगेहे ।

अभजन्फणिनो नु रत्नचूडा हरम्पाहिमणेरमुं विवर्तम् ॥ २६ ॥

अथ तदानीमङ्कुरित इव मङ्गलावेदनकुतूहलमन्यरेतरपुरंभिकुलसं-
जल्पितैः, पल्लवित इव नानाविधदानविस्तारैः, कोरकित इव विविधरा-
जयोगविमाजकसैद्धान्तिकलोकसूक्ताचलिभिः, फलित इव द्विजाशीर्व-
चोभिर्विशेषैरशेषमपि घन्धुजनमानन्दमनयत तनयोरस्यः ।

गुरुरादरादथ कुमारमैक्षत प्रमयाधिनाथमिव धालताजुपम् ।

रुरुटङ्कसंवहनरुढवासनाकृतमुष्टिवन्धविलसत्कराम्बुजम् ॥ २७ ॥

प्रागेव कण्ठनिनदैः श्रवणाभिरामै-

रावेदितामथ विलोचनलोमनीयैः ।

आग्नेडितामवयवैरथ भाग्यवतां

निर्धार्य तस्य जनको नितरां ननन्द ॥ २८ ॥

स क्षोणीवियुधो मयै रक्षोनिरसनक्षमैः ।

पूतजन्ममृतस्तस्य जातकर्मविधिं व्यधात् ॥ २९ ॥

असौ पुनस्वनीसुरकुमारको मुहुः समाराधयिष्यति मामिति हृष्य-
न्मना इव दमुना हविर्ग्रहणकर्मणि तत्क्षणं प्रदक्षिणावर्तशिखः
प्रणनर्त ।

तस्य बाधूलसंतानतपःसमुदयाकृतेः ।

धर्माभिधानकरणात्पितृभ्यां दर्शितौचिती ॥ ३० ॥

नरनायुधनर्मगेहमेतत्परिपाल्यं भवतीति शार्ङ्गिणेव ।

वहति स निवेदितं स धीरो हृदि पञ्चायुधमीषणं मनोजम् ॥ ३१ ॥

अमृतं नभःसरित एव सूनवे दिशति स सा घृतमुरोजकुम्भयोः ।

स विहाय वारि सकलं कथं भवेत्तरया तदेकमजने कृतादरः ॥ ३२ ॥

साधुसंघटितमुष्टिवन्धनं प्रत्यहाञ्चितपयोधतक्रियम् ।

आत्मसूनुमसकृत्ससुर्मुदा पश्यति स शिशुभावदीक्षितम् ॥ ३३ ॥

कलिना मलिनीकृतां पदाम्यामवनीं स्पष्टमवेक्षितुं च दृष्ट्वा ।

घृणया मुहुरुचताङ्घ्रिरासीदपि चोत्तानशयः स पूतजन्मा ॥ ३४ ॥

कुत्रापि घामनि कुलादिमुत्तासनाये

दृष्टिं मुहुस्तरलतारहितां निधातुम् ।

अभ्यस्यतेव पटुताममुना व्यलोकि

निष्पन्दपद्मनयनेन निशि प्रदीपः ॥ ३५ ॥

मातृवल्लिकुचमञ्जरीभृतां माकरन्दलहरीं धयं धयम् ।

पाणिपङ्कजवनीषु योषितां खेलनं व्यधित बालपद्मपदः ॥ ३६ ॥

जनकः कृतजानुयानकोलिं तनयं वीक्ष्य तमादरोत्तरङ्गः ।

चतुरश्वरणानिधाय धाव्यां विहरन्तं वृषमेव मन्वते स ॥ ३७ ॥

जानुद्वयीचङ्क्रमणक्रमेषु रत्नस्थलीलक्षितमात्मबिम्बम् ।

हस्तेन संताडयति स सोऽयमारमीयसाम्यासह एव बुद्ध्या ॥ ३८ ॥

पञ्चषाप्यथ पदानि निधातुं प्रस्तरलचरणपङ्कजवेषः ।

प्रा[र]भन्नपरमस्फुटनीयद्वर्णवल्लुगुतरमप्यभिधातुम् ॥ ३९ ॥

अजनि खुरलीकेलिस्तीर्थामिधावनकर्मणि

त्रिचतुरपदन्यासक्रीडैव तस्य गृहाङ्गणे ।

फणितिरभवन्नान्दी स्पष्टेतरास[र]मञ्जुला

विबुधहृदयग्राहिव्याहारनाटकनिर्मितौ ॥ ४० ॥

तन्वीपयोधरपयःकणिका निपत्य

तस्याभिरूप्यजलधेर्मुसशुक्रिकायाम् ।

मुग्धद्विजाङ्कुरततिव्यपदेशशालि-

मुक्तात्मना परिणतिं किल विप्रते स ॥ ४१ ॥

तस्यालकप्रकरकुण्डलपद्मराग-

मन्दस्मितद्युतिभिरुन्मिषितां त्रिवेणीम् ।

पित्रोरजस्रमविगाह्य मनोविषादं

तस्याज संसृतिपथम्रमणोपजातम् ॥ ४२ ॥

अयं पुनरवनिनिलिम्पशावकः शुभसमयनिर्व्यूढचूडामङ्गलो निरङ्कु-
शविहारकेलिनिर्माणतरलमानसं समानवयःसनाथमाणयमनःसभाजनं
स्वेलनापहृतगृहोपकरणायासितवामालकाजनं वचनसीमातिलक्षितकुतू-
हलं कौमारमभजत ।

सप्रीचीनकुमारकैरमिष्टतश्छात्रायमाणैः स्वयं

शास्त्रव्याकरणामिनीतिमकरोदारोपिताचार्यकः ।

काशीति त्रिदशापगेति कल्यन्निश्चेश इत्यप्यसौ

कैल्यामाकलयति स पांसुपु पुरीं शैवालिनीदेवताम् ॥ ४३ ॥

क्रीडां विधाय पृथुकैर्गृहमापतन्तं

ज्ञान्तं क्षमातलरजोभरदूषिताङ्गम् ।

आरोप्य वक्षसि कुमारममुं करेण

स्निग्धं तदीयवदनं जननी ममार्ज ॥ ४४ ॥

हरस्तुतीनां गुरुकीर्तितानामनूक्तिभिः प्रीणितया जनन्या ।

प्रदिष्टमिष्टं लभते स बालः सहैव गण्डस्यलचुम्बनेन ॥ ४५ ॥

कुशाम्बोधो गुरुणा ततः सकृत्स्पर्शकान्तितां वर्णपरम्परामसौ ।

मनोऽप्यनाविष्कृतमस्य किञ्चिन्महीसुराग्रेसरसूनुरग्रहीत् ॥ ४६ ॥

पुनःपुनर्मूमितले ॥ बालो वर्णावलीविन्यसनं व्यतानीत् ।

विधाय धाट्टे बहुधा परीक्षां पद्याक्षरीसंग्रहणं प्रणेतुम् ॥ ४७ ॥

अन्वितानि शुभस्पर्शैरन्तरूपमाश्रितान्यपि ।

। व्यञ्जनानि बटोर्जिह्वा सस्वरं समसेवत ॥ ४८ ॥

तदनु निद्रिलेक्षणाभिधामुपदेक्ष्यमाणमन्त्राधिदेवतामिव विभावयि-
कुवेरदिशामासेदुपि वासराधिपतौ भूसुरापत्यमिदमध्यापयितुमिव कला-
कलापमहाय संगृह्णति द्विजाधिराजे निजापचितिमागामिनीमिव परिग्र-
हीतुमायिष्कृतप्रकाशातिरेकेषु कविगुरुपुरोगेषु समागते च शिवताति-
दिने जनक एष कृपानिधिरेनमुपानयत ।

स निर्मलात्मा गुरुणा समाहितं त्रयीनिदानं तदवाप्य बाह्ययम् ।

अशोभत स्वैरमंगीशुमालिना शशीव संचारितमंशुमण्डलम् ॥ ४९ ॥

स यज्ञसूत्रच्छलतस्तथीमधान्मुखस्फुरन्मात्रसमावृतक्षमाम् ।

परमिचारमतिपादनाविष्टं मृषेतरोर्किं च मृगत्वचो मिपात् ॥ ५० ॥

तत्तादृशीं गामिव तातदत्तां पालुं नियन्तुं च स बालवर्णी ।

पाणौ दधाति स्म पलाशदण्डं मौञ्जीं कटीसीमनि मेखलां च ॥ ५१ ॥

शशिपाण्डरेण समिदग्निमसना विहितास्त्रिपुण्ड्रविततीरयं मति ।

प्रथमागमे गिरिशमक्तिसंपदो रचिता ह्वाप(ह)रत रङ्गवह्निकाः ॥ ५२ ॥

फलोलिताद्भजनकर्मविलम्बनेन

कोपादिव प्रकटगुम्फितशोणभावे ।

संप्रीणयन्निव मुहुश्चरणारविन्दे

पित्रोरवन्दत वृत्ती प्रवदन्निजाख्याम् ॥ ५३ ॥

उपसंग्रहणच्छलादसौ युगलेनात्मकरारविन्दयोः ।

स्वकृते बहुतीर्थचारिणी किमु पित्रोः समवाहयत्पदे ॥ ५४ ॥

द्राघिष्ठमायुस्तनये निधातुं प्रकाममिच्छामरितेन पित्रा ।

अत्युत्तुलं कृतिमौलि नाम प्रायुज्यत प्रत्यभिवादानेषु ॥ ५५ ॥

समाश्रितस्वाङ्घ्रिसरोजनावं कुमारमेनं गुरुकर्णधारः ।

प्राचीनवाणीकुहनापयोधेः पारं भित्तैरेव दिनैरनैपीत् ॥ ५६ ॥

धाक्यैर्विवृण्वती भावं वस्तुस्वरपदक्रमैः ।

कण्ठमेतस्य सुहृदं कान्तेव श्रुतिरग्रहीत् ॥ ५७ ॥

अपि च अस्य निपुणदेशिकोपदेशसलिलविमलीकृतमतिरहिराजव-
चनकुटजाटवीनवजीमूतमालिकां साहित्यवाहिनीपतिशीतद्युतिं कौमा-
रिलवचोरसालकुसुमाकरश्रियं निगमान्तकुमुदिनीधवदिवसान्तसमयल-
क्ष्मीमक्षचरणपक्षराजीवतापनरोचिश्छटां प्रौढिमादौकत ।

कविवाचस्पतिबुधाः कल्यापि न तत्समाः ।

मूढता मुहुरेतेषामापतस्यनियन्त्रणा ॥ ५८ ॥

निःसीमपश्यन्निटिलानुभावप्रकाशनं प्रत्युपकारयन्ती ।

स्वशीलिनः संततमस्य मोदं वेदादिविद्याविततिर्व्यतानीत् ॥ ५९ ॥

अस्य पुनरभ्यस्यतः कलां गुरुतर्कनिवासजनुपमुस्तरङ्गेशमसहमान
इव शनैः शनैरपसरति शैशवे सकलकलाधिकारसहकारिबालतापनोद-
परिणतं क्रोधमपनेतुकाम इव कामरिपुचरणपरिचरणोपकरणानां करणा-
नामतिनिपुणिमानमुपपादयन्नवतरुणिमा वपुरसोढकुसुमायुधमसेवत ।

स्वमजनोचितवस्तुविवेचनं समभिलष्य किमस्य विलोचने ।

श्रवणयोरवकर्णितशास्त्रयोः सविधमूमिममूपयतामुभे ॥ ६० ॥

कलितस्पृहमेव कालकण्ठस्थितिपर्याप्ततमावकाशभावे ।

अदसीयहृदन्तरालमासीत्परिणाहातिशयप्रणीतशोभम् ॥ ६१ ॥

बालोऽयमाजानुविलम्बिबाहुरालोकि लोकैरतिरूपशाली ।

आराधनैः प्रीणनमात्मशत्रोः कर्तुं क्षितौ काम इवावतीर्णः ॥ ६२ ॥

तदनु द्विजकन्याया धन्यायाः सहसैर्गुणैः ।

संतानसंपदे तेन पाणिमग्राहयत्पिता ॥ ६३ ॥

पार्श्वमूषा भवानीव पद्मेव हृदयंगमा ।

सरस्वतीव सा-मुख्या भर्तुरासीत्पतिव्रता ॥ ६४ ॥

अजायत तयाकान्तममुष्य हृदयं तथा ।

यथान्तरं न विन्देरद्रीपद्रप्यन्ययोपितः ॥ ६५ ॥

शुभलक्षणशोभिन्वा भावनापरिशुद्धया ।

पुरंध्या सोऽरुचद्वेदः पूर्वमीमांसया यथा ॥ ६६ ॥

अहो महीसुरमुबो महाभागस्य भागधेयपरिपाकः, यदेप मदनगज-
राजमदभेपजे रजोभरविजृम्भमाणमातरिश्चनि विषयमृगतृष्णिकाजलवि-
भावनोष्णसमये तमोविकारसंघावननिशावतारसंपदि कुपथावगाहघटन-
हरिन्मोहगौरवे षट्तरविवेकिशाखिपाटनविधानहस्तिनि तत्तादृशि वयसि
वर्तमानोऽपि भगवति मृगाङ्गशेखरे समनोनदीललामनि सुदतीमयार्ध-
विग्रहे महती भक्तिरजनि ।

चन्द्रमसि चन्दनतरौ सुहगाश्लेषे सुधांशुभूषे च ।

स्निह्यति न कस्य चेतः कठोरसंतापकन्दलीहरणे ॥ ६७ ॥

अनूदभसितो मग्नैरशीलितपङ्कजैः ।

अपूजितपुरारातिरमुह्य न कदाप्यसौ ॥ ६८ ॥

आगामिनामङ्गजवैरिमेधे हृदम्बरालम्बिनि हर्षवृष्टे ।

पौपैकहेतुं पुलकाङ्कुराणाममूषयद्वात्रमसौ विमत्या ॥ ६९ ॥

नदी महोक्षं शिशिरांशुरेखां वाताशनेन्द्रं यजनं च मूतैः ।

वाञ्छन्स पञ्चाक्षरममलदयादाचष्ट तद्वाचि पदादिवर्णान् ॥ ७० ॥

शंभोरजसं जलगन्धपुष्पैराग्रावनालेपनमण्डनानि ।

आत्मीयतापत्रितयापनीतिं विधातुकामः स कथं व्यतानीत् ॥ ७१ ॥

अन्नमर्षितमगात्मजापतेरस्तुतं प्रतिनिलिम्पमोजनम् ।

अद्भुतं तदनिवेदितं त्वमूदोदनोऽयममुनैव सेवितः ॥ ७२ ॥

सरिद्धतंसस्य जलामिपेको बालेन्दुमौलेः प्रसवोपहारः ।

स्यात्किं मुदे तस्य कृते मयेति समादि(धि)दम्मादकरोत्स चिन्ताम् ७३

मक्तेषु प्रमथयतेः पदार्चनायां पर्याप्तं बलिमुत्तमेव मन्यते स ।

पौलोमीपरिवृद्धमुत्सवावलोके व्यालेन्दुं विविधगुणप्रशंसनेषु ॥ ७४ ॥

चेतोनिविष्टस्य सितांशुमौलेः परिच्युतं मौलिपद्मात्स्वगर्भे ।

प्रालेयधामानमदच्छ(श्छ)लेन प्राप्तुत धन्या भवनं कु(क)लानाम् ॥ ७५ ॥

अनिशं गिरिशातिवादशीलं परमेष्ठी किममुं प्रणेतुकामः ।

अपदिश्य घटीमबादिसर्गां न्यष्टिमाभ्यासविधिं परं वितेने ॥ ७६ ॥

किमेव नन्दी शिवधर्मयक्ता किं वा कुमारः श्रितनीलकण्ठः ।

आहो मुरारिः कृतदृष्टिरीशे पार्थोऽथवा पाशुपताभिमानी ॥ ७७ ॥

एवमुरपेक्ष्यत जनेरेषमानकुतूहलैः ।

बाल एव परां कोटिं शिवमक्तेः श्रयन्नयम् ॥ ७८ ॥

अपि सक्लार्थविशोऽमूद्धर्धत्रयमेव चिन्तनीयं मनसि ।

मोहोद्यादनमूलिका सनुभृतां मुण्यप्रना कारणा

दूती माम्भवतामधर्मकलमस्तोमावसादस्यली ।

लीलात्राण्डयशालिका पशुपतेर्लक्ष्मीमणीपेटिका

कलिजन्मनि रोचनातिभिदशां गाहेत वाराणसी ॥ ७९ ॥

कैवल्यामृतकन्दली यमुमतीकान्ताप्रनूनसत्रं

मौलिश्रीमपटी हरस्त हिमवन्नातत्रगुण्डालताम् ।

सर्गारोहणमार्गमौक्तिकशित्सोपानशरण्यां

मान्देरभ्यधिका जना भगवती पश्यन्ति भागीरथीम् ॥ ८० ॥

सुखनिधिमपहृत्य भायया स्वयमतिसंनिहितोऽप्यलक्षितः ।

सुकृतिभिरधिकाशि गृह्यते श्रुतिकथितः स हि तत्स्करामणीः ॥ ८१ ॥

अकथयच्च सच्छात्रान् ।

तीर्थावगाहस्थितिकल्पनायामर्चाविधौ वा यदि बोऽभिलाषः ।

नदीषु गङ्गां नगरीषु काशीं देवेषु विश्वेश्वरमाश्रयध्वम् ॥ ८२ ॥

जिज्ञासवे श्रुतिशिरोनिकरान्प्रवक्तु-

मादौ यदक्षरमुपाददते महान्तः ।

श्रोत्रे तदेव विनिवेद्य जनान्मवावधे-

रुचारयन्तमुपधावत विधवन्धुम् ॥ ८३ ॥

अधिकाशि देशिकानामवतंसमर्णिं तमेव सेवध्वम् ।

यो रहसि किञ्चिदक्षरमुपदिश्य जनान्करोति सर्वज्ञान् ॥ ८४ ॥

अथ भक्तिवशादमुष्य काशीं प्रति यातुं स्पृहयालुचेतसोऽपि ।

जमवज्जनकाङ्क्षिपद्मसेवानियमातिक्रमभीतिस्तरायः ॥ ८५ ॥

असौ पुनरात्मपितरावेव महीधरापत्यकुसुमास्त्रशसिनौ तदधिवास-
यमुमतीमेव सुरसचन्तीमनुचिन्तयन्त्यथोदिससमयविधेयनियतकार्यपरा-
यणमनाः सूर्यनारायणसमरपुंगवाभिधानाम्यामसमानविनयधुर्याभ्यां सो-
दर्याभ्यामथान्तरचितचरणारविन्दपरिचरणो निरवधिस्नेहपरिवाही जन-
कविहिताभिलषितकर्मा सहस्रमिणीप्रणीतसमधिकानुरोधविधिरतिमहा-
न्तमन्यमूदानन्दम् ।

सौभागिनेयः स तदा शोभायै श्रुतिसंपदाम् ।

असेवत शिवाकरूपकल्पमप्स्यदीक्षितम् ॥ ८६ ॥

पुस्तककरा बुधावलिरुचय्याख्याकृतः पुरो यस्य ।

पदुवाप्युसप्रवाहप्लवनावष्टव्यपोतफलकेव ॥ ८७ ॥

निन्दति मकरन्दरसं न्यकुल्लते शर्करां पयो जयति ।

मोचामदमाचामति वाचामधिपस्य वैखरी यस्य ॥ ८८ ॥

यन्मुखविगलद्वाङ्मुखसुरपुरतटिनीजडीकृता विदुषाम् ।

‘फणितिर्दन्तपटाम्यामजीघटद्वादमात्मसंवरणम् ॥ ८९ ॥

वादिमतपुण्ड्रवाटीनिष्पीडननर्मयुक्तियधेन ।

मुवि यः सृजन्नृन्मयदवदातं ख्यातिफणितव्रातम् ॥ ९० ॥

यस्य च मनीषिणामग्रगण्यस्य शिविकाप्रसीमनि वैतालिकवदननिः-
सृता सरस्वती शश्वदेवमश्रौषम् ।

दुरभ्यस्तविघालवेनापि केचिदुरन्तामहन्तामयन्तां कृतं तैः ।

प्रशस्ते कवित्वे समस्तेऽपि शान्ते भवत्यप्ययज्यायतंसात्कृती कः ॥ ९१ ॥

! रे रे गुह्यत घापनानि विमताः सेवध्वमद्विद्वयी-

मप्यप्याध्वरिणो घटेत भवतामेतत्प्रसादस्तदा ।

नुप्यन्त्यक्षिगतेष्वपि प्रपतनात्सन्तः समृद्धागसः

काकस्यानतिकारिणो हि दयते किं नो रघूणां प्रभुः ॥ ९२ ॥

यस्याजस्रमुदित्वरेण हविषाक्रान्ते दिशामन्तरे

तस्तस्मै कुमुदस्मयेन चक्रुशे ताराधिपच्छायया ।

सखंसे शरकाण्डपाण्डुरतया मम्ले मरालश्रिया

चम्रंशे विसकान्तिमिर्विजगले डिण्डीरखण्डांशुभिः ॥ ९३ ॥

यत्कीर्तिप्रकरद्विपस्य विद्वतिस्थानं जगन्मण्डलं

॥ घण्टे चण्डमयूखशीतकिरणावालानमद्रीश्वरः ।

कक्ष्या व्योमतरङ्गिणी वमयवस्तारागणाः सप्तषा

निर्मुक्ता मदवारिनिर्झरपरीवाहाः पयोराशयः ॥ ९४ ॥

कर्णः श्रीचिन्नयोम्मक्षितिपतिरभितो लम्भयन्शातकुम्भ-

स्तोमं हेमाभिपेकप्रणयनंसमये यस्य मूर्तिं प्रशस्यान् ।

रेजे श्रीरङ्गराजाध्वरिवरकलशाम्बोधिलब्धप्रसूते-

र्विधाकल्पद्रुमस्य स्वयमिव कलयज्ञातरूपालवालम् ॥ ९५ ॥

नीलकण्ठमतनिर्यह्णोत्कादुक्तिवृष्टिमुपलभ्य तदग्रात् ।

ईशयोग्यमयमाशमभूमौ बोधशालिभरमेधयति स ॥ ९६ ॥

अहो विनुषयर्गाय सकलाः सकला अपि ।

दिशन्ननिशमेताभिर्द्विजाधिपतिरैषत ॥ ९७ ॥

इति श्रीसनरुंगवत्स कृतौ चम्पूस्म्ये द्वितीय आध्यासः ।

तृतीय आध्यासः ।

शक्तिमस्यामिरूपस्य सकलगमशोधने ।

पटीयसीमिवावृष्यन्प्रादुरास मधुसूदा ॥ १ ॥

मध्येवनं भूरिदिनोपजातमौनव्रतानां कलकण्ठयूनाम् ।

समप्रवाभैभवसंप्रदायसंसिद्धिहेतुः समयो ज्ञनृम्ये ॥ २ ॥

दिनान्यभूवन्नवशीधुनापि विना जनानां मदसाधनानि ।
 कंदर्पवाहाविजयाङ्गीतसंदर्भनिष्णातशिलीमुखानि ॥ ३ ॥
 मधौ मिलत्संपदि क्लृप्तभावा सीदद्वितीति शिशिरं धरित्री ।
 शनैः शनैर्यद्विजहौ वधूनां साधारणीनां प्रकृतिः किलेदम् ॥ ४ ॥
 वियन्महोदन्वति दक्षिणाश्राव्यापारंभाजस्तरणेर्निवृत्तिम् ।
 तदात्ववातानुगुणां ततान सांथात्रिकः किं समयाभिधानः ॥ ५ ॥
 शीघ्रा जडिन्नः शिशिरेण दत्तामात्माकृतेः संकुचितामवस्थाम् ।
 दिनानुपूर्वी त्यजति स्रज्जाते सुस्त्रैकहेतौ सुमगे वसन्ते ॥ ६ ॥
 स्त्रीकर्तुमुर्वी शिशिरुर्भूये विजृम्भमाणे मृशविस्तृताभिः ।
 गते तु तस्मिन्क्षणदामिधाभिर्निमीलितं नीलपटीकुटीभिः ॥ ७ ॥
 प्रादुर्भवन्ती बहिरब्जिनीनां संवर्तिकासंहतिरावभासे ।
 नीहारवर्षात्ययनिर्णयाय प्रसारिता पाणिपरम्परेव ॥ ८ ॥
 मनो वशीकुर्यति माघवेन व्यक्तीकृते कोकिलवंशनादे ।
 बह्वी मुषा बल्लवमुन्दरीणां पटैरिवाग्रद्वयत पाण्डुपर्णैः ॥ ९ ॥
 तपोनभस्त्रप्रभवेन क्लृप्ता त्रासेन नीहारसमावृतिं वा ।
 वसन्तविश्लेषवलक्षणातां जहौ जरस्पत्रमिषेण बह्वी ॥ १० ॥
 समं पुराणच्छदनैर्लतानामण्डूदरीणामतिघैर्यभारम् ।
 बालानिले मुष्णति पल्लवेषु बभूव चित्तेषु च रागबन्धः ॥ ११ ॥
 समीरणं चापलक्लृप्तपाण्डुपर्णांशुकार्कषणपारवश्यम् ।
 बह्वी बलत्पल्लवपाणिनेव निवारयन्ती नितरां चकाशे ॥ १२ ॥
 आरामसीमामधिजग्मुषे नु दातुं वसन्ताय गणैस्तरूणाम् ।
 प्रवालकौमुदमपटोपहारसनायशांस्वाग्रकैर्बभूवे ॥ १३ ॥

पर्यायतः पाटलमक्षरीषु चरन्त्यलीनां पटली चकाशे ।
 तत्तन्मधुखादिमतारतम्यविवेचनायै विहितोद्यमेव ॥ १४ ॥
 अनङ्गबाणावलिरध्वनीनवान्तेषु शोकज्वलनाकुलेषु ।
 निपातजातं किल नीलिमानं नीलीनलोलम्बनिभाह्वमार ॥ १५ ॥
 माकन्दवाटीषु मधुव्रतानां कुलं वितेने कलकूजितानि ।
 पिकाबलेरञ्चितपञ्चमायास्तानार्पणायेव धृताभिलापम् ॥ १६ ॥
 गलन्मरन्दममदाधु गीतमाकर्णयन्कौकिलमाग्रशाखी ।
 शाखाञ्चलेनानिलचञ्चलेन श्लाघानलन्मौलिरिव व्यलासीत् ॥ १७ ॥
 क्रोशन्तमिन्दिन्दिरघोषलक्ष्यात्तिकारबालोलितया प्रसाद्य ।
 समीरपोतं सहकारवाटी धन्या मधुस्तन्यरसैरपुष्पात् ॥ १८ ॥
 सकिङ्किणीकः कलचञ्चरीकैः प्रसूनधूलीपरिधूसराङ्गः ।
 अङ्गानुपारुख दिगङ्गनानां बालानिलः साधु बबन्ध लीलाम् ॥ १९ ॥
 वने वने वरुगिरां पिकानां कलस्वनाकर्णनकौतुकं वा ।
 परागपालीषु परिभ्रमो वा मरुद्विहारेऽजनि मान्यहेतुः ॥ २० ॥
 पिकद्विजं च स्पृहणीयवाचं मत्तद्विरेकं च मधुः पुषोप ।
 सतो गुणानप्यसतोऽपि दोषाज्ञात्या विहीनो न निवेक्तुमीष्टे ॥ २१ ॥
 वसन्तलक्ष्म्या वनकेलिमाजो त्यक्षारसाद्राः पदपङ्क्तयो वा ।
 छिन्नस्य वा किंशुककैतवेन शीतस्य रेजुः सरसैकदेशाः ॥ २२ ॥
 पान्यप्रियालस्य भ्रङ्कहेतोरपि प्रियालस्य गुणानभिज्ञाः ।
 उत्तानचिन्ता भृशमुत्पलाक्ष्यो गानैर्विकारं घटयां वम्यतुः ॥ २३ ॥
 दृष्ट्या बधूनां तिलकद्रुमस्य स्वच्छन्दमासीलुमनोविलासः ।
 सचेतनानां किमु धम्बराशिरावलीवर्जरीताशयानाम् ॥ २४ ॥

कथाभिधानैः सुहृदामुदरैरसंभृताध्वयमसंपदेष्टः ।

आवासमद्वैतरसालनेतुराकरूपमुर्व्याः पुरमभ्ययासीत् ॥ ३६ ॥

अथ तस्य नयनपथमासीदति शुनासीरवसतिरपि भूषितमहीतला,
समधिगतदक्षिणपथापि सर्वोत्तरस्वभावा, पावनतरानुभावापि पल्लवेपु कृ-
तस्थितिः, अयोध्यापि भोगवती, विशालापि मथुरा, महोदयापि द्वार-
वती, धाराणसीव वरणोपवेष्टिता, यत्नोक्तसारेव धनदोषशोभिनी, धार-
वधूटिकेव वशीकृतधूर्तावतंसा, कंसारिगूर्तिरिव कमलाकरोपगूढा, रू-
पकपरम्परेव रुचिरविधिविराजिता, संगीतविधेव सारङ्गनाटिकावती,
पार्थसमृद्धिरिव पाञ्चालिकाञ्चिता काञ्चीपुरी ।

स्पर्धा विधाय प्रमुणा गिरीणां संवर्धमानो दिवि यत्र सालः ।

विचिन्त्य विन्ध्याचलशसिर्षकिं तिष्ठन्निवाभाति भियार्धमार्गं ॥ ३७ ॥

आनन्दामृतनिधिमर्धचन्द्रमुद्रं भोगेन स्फुटमभिवेष्ट सालनाम्ना ।

पूर्वार्धं भुजगपतेरिव स्थितस्य प्रोत्तुङ्गं विलसति गोपुरं यदीयम् ३८

यद्गोपुरं निशि समुच्छ्रितशृङ्गसीम-

विभ्रान्तशीतकिरणच्छुरितं वपाति ।

पद्मासनस्फटिकपात्रपतञ्जलौष-

संश्लब्धमानकमलासचिवाहिलीलाम् ॥ ३९ ॥

महीयसा गोपुरमन्दरेण प्रमथ्य सिन्धुं परित्वाभिधानम् ।

आसादितस्येव नवामृतस्य तृप्यन्ति यत्र स्थितिमादधानाः ॥ ४० ॥

प्रतप्तजाम्बूनदपेशलभिः पराजिता यत्रमदातनूभिः ।

सौदामिनी साध्वसपारवश्यादश्रान्ततारल्यमहो जिहीते ॥ ४१ ॥

कुचाद्यले लोचनकोणमागे कचान्धकारेऽपि च कामिनीनाम् ।

जागर्ति यत्राहितसंनिधानातिनाकिनो भीतमना मनोभूः ॥ ४२ ॥

शश्वत्प्रतोलीसरणीषु कामं परम्परा आम्बति यत्र यूनाम् ।

शातोदरीलोकदरायलोकसंमोहनास्त्राहतिविह्वलेषु ॥ ४३ ॥

प्रविश्यतां विपश्चितामपश्चिमोऽप्यमाश्रयवीतमतिरेतदवादीत्—
‘अशेषजननयनयोग्यममुष्याः किमपि सीमागम्यम्, यदवलोकनलोलुपत-
या भृशमनेकपक्षैलराजशिखरमरविन्दलोचनोऽपि भगवान्प्रतिदिवसम-
धिवसति ।

धाणीसदृशचरस्यास्य चाजिमेधाध्वरक्षितौ ।

गोपुरावलिक्लृटेन भाति यूपपरम्परा ॥ ४४ ॥

अस्याः प्रभावेण जनस्य धाणी मन्दापि घाटीमधिगन्तुमीष्टे ।

विधेः प्रिधेयोदाहरणं किलात्र सा मन्यरा वेगवती भवन्ती ॥ ४५ ॥

प्रसार्य नानाविधपण्यजातं प्रातः क्षपायामुपसंहरन्ति ।

इयं पुरारेरनुयाति लीलां प्रपद्यसर्गमल्लयैकशीलाम् ॥ ४६ ॥

शरीरिणोऽस्या मणिसालगर्भप्रवेशनिष्क्रान्तिशतापदेशात् ।

विचोदुग्मद्वय विमुक्तिकन्यामाकृष्य जन्मान्यनुमुञ्जते किम् ॥ ४७ ॥

कल्याणसंतानतरुं कयापि श्लिष्टं जगन्मङ्गलकरुण्डया ।

आगीनमस्या वरणालवाले फलार्थिनः केऽपि भजन्ति घन्याः ॥ ४८ ॥

तत्पूर्वतीर्थयानोऽपि तत्र भूमुरनन्दनः ।

समवर्तत निर्व्यूढसर्वतीर्थावगाहनः ॥ ४९ ॥

अथ येदशिरोनिष्ठानपि तीर्थतटीजुषः ।

अनङ्गीकृतकन्दर्पानपि सत्याघितेक्षणान् ॥ ५० ॥

अपि गाधुक्त्री वृत्तिमश्रतो भ्रमवर्जितान् ।

अपि निःस्वामकारुण्यानशनिमहनिर्दयान् ॥ ५१ ॥

शाग्यद्विषयसंचारानपि प्रयजनाश्रयान् ।

राजहंससप्तनारव्यसेवानप्यत्रडाशयान् ॥ ५२ ॥

रूपमंहसि विधासु लोभमात्मनि रागिताम् ।
 अज्ञत्वमन्यनिन्दासु यतोऽपि जितपट्विपून् ॥ ५३ ॥
 शर्वरीसमयारम्भानिव संभृततारकान् ।
 भीमसेनभुजाटोपानिव दण्डितकीचकान् ॥ ५४ ॥
 अनल्पमसितालेपविलसद्विग्रहाञ्छुचीन् ।
 प्राश्टप्रशमिताटाट्यान्वरहंसधुरंधरान् ॥ ५५ ॥
 असमुच्चम्बितमांशूनघौतविमलस्मनः ।
 अस्वातगम्भीरतरानहिमाकान्तशीतलान् ॥ ५६ ॥
 कदम्बमुकुलाकारैः फण्टकैरुपशोभितान् ।
तेरिव ॥ ५७ ॥

तत्र कुत्रचन स्यादूनयनीपायनाकृतीन् ।
 कर्मन्दिनः प्रणम्यैष गाहते स्म महोन्नतिम् ॥ ५८ ॥

भृतकल्याणगुणानपि परकनकरुचित्यजोऽपि सर्वज्ञान् ।
 अपिना.....भवानपि महोराशीन् ॥ ५९ ॥
 शंखालापसममान्मगरहितान्प्रकृतिसमधुराजीवान् ।
 विमलान्तरङ्गवार्तान्प्राप्तानिव पुण्यकासारान् ॥ ६० ॥
 उन्मत्तपत्रपुष्पैरुत्पादितविभ्रमादनद्गरिषोः ।
 आदातुमीदृमानानाकृतमानन्दमिव च सर्वस्वम् ॥ ६१ ॥
 सकलागममधुदिवसाञ्चीकण्टासक्तकंसवैरिमुजान् ।
 नवभूतिधीदृगृहान्पुरुषानमजत्परप्र सुधीः ॥ ६२ ॥
 आर्प्यसेवी स निध्यातुमगादेकाग्रनायकम् ।
 वर्धते मुरुतद्यदावार्धकं वरिवस्तताम् ॥ ६३ ॥

ततः प्रमेण समतिक्रम्य कतिचिदेष कस्यान्तराणि साक्षादकृत ।

कृतकेतरादरः स्वयंवरवल्लभ इति श्रुतिपल्लवाधराभिः, अगदंकार इति मवरुजातङ्कवाहिभिः, आहितुण्डिक इति कालकुण्डलिना, वाडवशि-
खीति चार....महार्णवेन, कूटपाकल इति कुसुमेपुदन्तिना, पुरंदरा-
युधमिति जलंधराचलेन, करुणापयोधिरिति शरणाभिलाषिभिः, एक-
स्वभावमपि बहुधा विभावितम्, आत्मविवर्तजगदम्यांगारिकम्, अस्त्रि-
लविध्यण्डमण्डलीसण्डनवैतण्डिकम्, अतिकरालकाकोलमुष्टिघयचन्ध-
कविलासिनीकपोलमकरिक्रमरणपद्मसोहरम्, अहरवधिनटनविभ्रमा-
लंकर्माणम्, अद्भुतगरिमकार्यणविविधकेलिनिर्माणम्, चलतनयानय-
नपरमानन्दनाडिधमरूपधेयम्, आपीडवदनिवेशितसगरकुलमागधेयम्,
असहायरसालतरविहारिणम्, आरवधमालभारिणं त्रिपुरवैरिणम्

विध्यादिविहितान्त्रेयं निध्याय महसां निधिम् ।

अद्रिकन्याकुचाभोगमुद्रितं मोदते सा सः ॥ ६४ ॥

अभिवन्ध तमखिलमुधनवन्दनीयचरणारविन्दमकृत्रिमवचःप्रशस्ता-
पदानमस्तौपीत् ।

हन्त च्छन्दःपारिजाताग्रमाजो माधन्मायामाक्षिकोत्सारपूर्वम् ।

यस्यास्यादं कर्तुमार्या यतन्ते माध्वीकं तद्भाति माकन्दमूले ॥ ६५ ॥

प्रसदद्रिसुतादृढोपगूढप्रमदाद्वैतपदाधिकारदात्रीम् ।

बलयाङ्ग निधेहि नृभिर्न कम्पां धृतया किं फलमग्रगङ्गया ते ॥ ६६ ॥

अर्थः पिघातुमजिनादिविरागचिह्नैः

स्त्रीवश्यतां त्रिपुरशासन ते श्रमोऽयम् ।

गात्रं तवैव कमनीयकुचाङ्गस्या

विख्यापने विजयडिण्डिमतां दधाति ॥ ६७ ॥

सत्यं जितोऽसि भदनेन यतः सकम्पं

काञ्चीपदे फलयसि स्थितिमङ्गजारे ।

साहाय्यनिर्वहणसस्पृहकामकोटिः

शक्तिः किलैकसहकारवतोऽभिपन्ने ॥ ६८ ॥

संपत्त्यै समिदुच्यस्य परशुं भद्रं भरानीतये

पाकाय ज्वलनं जलाय तटिनीं पत्रोपकृत्यै वटम् ।

माकन्दं च फलाय मन्मथरिपो संगृह्णति त्वय्यमू-

त्कामाक्ष्या विकलेतरः परिकरो नित्यान्नविश्राणने ॥ ६९ ॥

भावना मे महादेव..... ।

नौस्तम्भलम्भा काकीव नान्यत्र लभते गतिम् ॥ ७० ॥

अपि च ।

भगवति शंभावनया शिवया सह शीलिते भृशं भावनया ।

तदधिगमोदस्तस्य क्लेशात्पुंसो भवेत्प्रमोदस्तस्य ॥ ७१ ॥

....देव्या पारेकम्पं क्ष.....या दयास्पदे व्यापारे ।

परिचितमधिकाध्वितया पश्यदलीकं भजेयमधिकाध्वि तया ॥ ७२ ॥

वरमेकरसालपतिः श्रुतिरमुमेव स्फुटाधिकरसा लपति ।

वपुरसमा तारमतेः स्त्रीकृत्यामुप्य विश्वमाता रमते ॥ ७३ ॥

सुरभिरमाकन्दस्य स्फूर्जति मूले निविश्य माकन्दस्य ।

प्रमथेशो भाति द्यौः भृतमृगपरशुर्जिताब्जशोभातिशये ॥ ७४ ॥

नाथशरीरं भायान्नगमुवि मृदितं नटत्परीरम्भायाम् ।

मीत्या कम्पारयतः प्लावयितुं भुवनगोलकं पारयतः ॥ ७५ ॥

परिचितवेदान्तानां प्रणिहितमनसामुमाधवे दान्तानाम् ।

अलघुमवाटव्यसनं विरचयतां केन्द्रवेशवाटव्यसनम् ॥ ७६ ॥

दक्षसभावस्कन्दे पटुरवतु शिवो निरूढगावः स्कन्दे ।

स्त्री कृतकरणीयस्य स्मृतिमवचेतोविशल्यकरणी यस्य ॥ ७७ ॥

तमुपासे वासवतः परममरादपि च सारसे वासवतः ।
 अस्त्रितसारसनाभिं कमपि करासक्तकृष्णसारसनाभिम् ॥ ७८ ॥
 अतिरेकं दर्पस्य क्षपितवदक्षणा निजेन कन्दर्पस्य ।
 प्रशमितसन्नमदेनः सरत ज्योतिर्द्वादवसन्नमदेन ॥ ७९ ॥
 पृथुकटकैलासस्य प्रसवसुगन्धैः पतिः स कैलासस्य ।
 भाति भवानीकान्तलिपुरान्वकमुख्यदानवानीकान्तः ॥ ८० ॥
 पटुरनुसायं नटने समतां सिंहस्य रंहसा यन्नटने ।
 मा भजमानं दयतां पशुपतिरातङ्कमाजमानन्दयताम् ॥ ८१ ॥
 सरसिजघामादिशते पदजुषि विद्यां पृथग्विषामादिशते ।
 विभवे विप्रसवाय प्रणतिरियं ध्वस्तविधिजविप्रसवाय ॥ ८२ ॥
 अधिफणिहारमरालः पतिरवतु कृपासरोविहारमरालः ।
 अघतदिनीरच्छा यं भुवमेत्य तरन्ति गाङ्गनीरच्छायम् ॥ ८३ ॥
 बलदहिदाम वसानं त्वचमीडे देवदुर्द्दामवसानम् ।
 जगदतिसंधामाद्यन्नलिनशरगोपलालसं धामायम् ॥ ८४ ॥
 पुरजेता मम नाथो रणदमितविपक्षराजमानसमुदयम् ।

..... ॥ ८५ ॥

मतिभृङ्गि महेशाङ्घ्रिसारसं दोहलालसे ।
 आश्रयानन्दमाध्वीकसारसंदोहलालसे ॥ ८६ ॥
 शंभोरवतु मामेकसहकारतलासिका ।
 ऋते गिरिमुवं तेन सह का रतलासिका ॥ ८७ ॥
 सोऽव्याद्वहन्सुरोत्तंसमकरन्दरसं पदे ।
 दिशन्नरिं घञ्जारूढमकरं दरसंपदे ॥ ८८ ॥
 वेदविदध्वान्तस्य व्यतिकरभवलादिसौहृदध्वान्तस्य ।
 प्रमदाम्भोजहितेन प्रत्ययरविणाम्बिकाविमो जहि तेन ॥ ८९ ॥

तं मजे बुमुजे येन तरसा गरलं घनम् ।

यत्परैः सुकरं मदेतरसागरलङ्घनम् ॥ ९० ॥

राजतेजा गरादी नः सविता नयशोषनः ।

राजते जागरादीनः सवितानयशोषनः ॥ ९१ ॥

उषितः समया रसालसालं खमुपासीदति या रसालसालम् ।

गिरिजां मुहुराहिताङ्गपालीप्रणयः स्त्रौति गिरा हितां कपाली ॥ ९२ ॥

अद्वितीयाग्रमूलासिकालालसं नृत्तलीलारसौल्लासिकालालसम् ।

मामकी दुर्मनोभावनागाहतेः श्रीगिरीशं भिया भावना गाहते ॥ ९३ ॥

अमितविभव सयेदैव तेषु त्रिजगति ते भव सर्वदैवतेषु ।

नतिरतिरसभावितायमानैः स्फुटमिह धीरसभावितायमानैः ॥ ९४ ॥

फणाभृति तवेश दोर्णवपटीरसालसिका-

रते नटति कम्पितार्णवपटी रसा लासिका ।

सर्ती प्रणयसंपदा समधिकमनज्ञाहतेः

स्मरान्तक तवान्तरं समधिकामनं गाहते ॥ ९५ ॥

इह खलु तामरसाक्षीमयवामतनो त्वमानतामरसाक्षी ।

इयमनुकम्पालय ते नतिरीश नमस्यतोऽधिकं पालयते ॥ ९६ ॥

गिरिश गभीरं हस्तस्फुरदायुधमत्र केऽपि भीरुहस्तः ।

सविधिकरोटीकं ते वपुः स्मरन्तो जगद्गुरो टीकन्ते ॥ ९७ ॥

लघु 'कलमाशासानश्चरतु जनो नेदमाशुमाशा सा नः ।

त्वयि शशिकोटीरमणे भक्तिं याचेम कामकोटीरमणे ॥ ९८ ॥

प्रतिदिवसं सारस्य प्रकटितविपरीतस्थितेः संसारस्य(!) ।

इह सपदि व्याहारः शिव इति हरतेऽघमस्तदिव्याहारः ॥ ९९ ॥

अमित रसारम्भणतः श्राव्यं शिवनाम चेदसारं भणतः ।

स्यान्मम कालापनयः स तु किल कल्याणसाधकालापनयः ॥ १०० ॥

अविहितकृदकाण्डे दण्डितोऽमून्मनोमू-

रकरुणममुनेति स्पर्धमानेव गौरी ।

स्वकुचवलयमुद्राशालि गात्रं पुरारे-

रकृत मदनजैत्रस्तम्भगेकाग्रमूले ॥ १०१ ॥

प्रणयकलहशान्त्यै पादमूले विनम्रा-

दभिचलति कपर्दादग्रगङ्गातरङ्गे ।

पुनरुपगतकम्पापूरमोहेन देव्या

दृढतरमुपगूढं ध्यायतैकाग्रनाथम् ॥ १०२ ॥

कुयलयदामकोमलवधूमयवामतनौ

भवतु भवे भवे मम भवेऽस्तिमवेऽभिरतिः ।

न तु भवने धने परिजने मदनेभमद-

प्रदचरितासु तासु वनितासु सुतादिषु वा ॥ १०३ ॥

काञ्चीनगर्यामालोक्य कामकोटेः किमुन्नतिम् ।

रुद्रकोटिमधिष्ठाय रोचते मदगान्तकः ॥ १०४ ॥

इति स्तुवन्निहमकरमौलिसंनिधेर्जगत्प्रसूचरणसमीपमभ्यगात् ।

अलिर्यथा नवहरिचन्दनान्तिकादुदञ्चितध्वनिरुपकल्पवल्लिकाम् १०५

अपिचैकभागमधिजम्बुषी विमोरतितृप्णयेव परभागमाश्रिता ।

स्तनयोर्मनोजवसतामुपेयुषी परदेवता पथि सुधी दृशोरभूत् १०६

असौ पुनरसदृशप्रतिपत्तिमेदुरः प्रणिपत्य मातरमवाव्यनसगोचरगु-

णामाचिकुरचरणारविन्दमनुसंदधानो विसृमरानन्दवीचिरिदमवोचत ।

सर्वार्तमना स्तुवे तव जननि जगत्यां न मादृशो निपुणः ।

निवहोऽपि नित्यवाचां भागत्यागेन मणति यद्रूपम् ॥ १०७ ॥

शम्बरवैरिष्णुपाणी शैलवनूजे तवासिता वेणी ।

उन्मदयौवनकुञ्जरशुण्डालतिका शुभाय मे भूयात् ॥ १०८ ॥

जननि तव मौलिचन्द्रो भिन्द्यान्मम बहलमान्तरं तिमिरम् ।

वेणीविधुंतुदेन अस्तमिवार्धं न दृश्यते यस्य ॥ १०९ ॥

कान्तिविशेषाधीति कलयितुमन्ते वसत्रपि शशाङ्कः ।

बहति न ते वदनरुचिं भवति हि भाग्यानुसारिणी सिद्धिः ॥ ११० ॥

वदनश्रियो विधात्रा विधृतस्य विधुच्छलातपत्रस्य ।

मृगमदतिलकमिषेण च्छायाबलयं चकास्ति तव फाले ॥ १११ ॥

उत्तेजितः किमुत्पलवाणो मदनेन भालशानेऽस्मिन् ।

भाति यदियं भवानि त्वद्भूरूपेण तद्रजोरेखा ॥ ११२ ॥

अधिकमसितोत्पलादपि घरणीघरपुत्रि तावकं नयनम् ।

कर्णाश्रयेण कान्तिमदाद्यं यत्तदतिपीडनेन परम् ॥ ११३ ॥

विषयमरुमार्गसीमाविभ्रमसंजातसंज्वरानस्रान् ।

अग्न्य कृपारसपूरैरमिषिच्छापाङ्गसारणीमुक्तैः ॥ ११४ ॥

निधाय किं भवत्या नासाचाप्येयमन्तरालगतम् ।

नयनमधुव्रतमिधुनं न कदापि मिथः समागमं भजते ॥ ११५ ॥

कान्तिसुधया फरम्भितमाननचपकं तवाधिवासयितुम् ।

नातामणिच्छलेन न्यस्तं किमु भल्लिकामुकुलम् ॥ ११६ ॥

विरसा विद्रुमवल्ली तुल्या न भवेत्त्वदोष्ठविम्बेन ।

यदमृतसेवनलोभादीशो घृते बहूनि वक्त्राणि ॥ ११७ ॥

अवतु तव स्मितकलिका शिसरिकुलघोशकन्यके मातः ।

मणयकल्हप्रसक्तिषु यदवधिरीशस्य भवति चाट्टकिः ॥ ११८ ॥

सरघोषचितरसे वा सारे वा कालकूटसोदर्ये ।

मधुरिमधियं विमुञ्चति गिरिशः प्रस्त्रौषि यदि गिरमपर्णे ॥ ११९ ॥

दर्पहरणेन तावज्जङ्घाकाण्डस्य जननि का स्थाधा ॥ १३१ ॥

संपल्लवास्त्वदङ्गेः सक्ता वल्लीषु किसलयव्याजात् ।

यत्पल्लवा इतीदं नाम्नो नामैकदेशतो ग्रहणम् ॥ १३२ ॥

प्रकृतिकठोरपदावलिरेषा नुतिरेव मत्समारब्धा ।

भवति भवदङ्घ्रिपल्लवशोणिमहेतुरिति शोभते यादः ॥ १३३ ॥

जननि त्वदङ्घ्रिचङ्क्रमलीलालेशापहारसंदेहात् ।

प्रायेण निगलबन्धं नरपतयः कारयन्ति नागानाम् ॥ १३४ ॥

श्रुतिशतशिरोविहारश्चमपरिस्त्रिन्नेव चरणरेणुस्ते ।

सुरवरशेखरसुमनोमकरन्दस्यन्दगाहनं तनुते ॥ १३५ ॥

असितकचमायतेक्षणमुल्लसितसितमुदारकुचभारम् ।

घनजघनमरुणचरणं कलये कामाक्षि तावकं रूपम् ॥ १३६ ॥

सुधाभजनविधायिनोऽपि सपदि समुदेति सौहिती न पुनरम्यागुण-
कदम्बामृतक्षरीनिषेवणधुरीणमानसस्य । पुनरपि भूसुरधुरंधरस्तदनुव-
न्धिनीमेव भारतीमभिपातुमारमत ।

कस्मिन्मुहूर्ते करपल्लवेन तवाददे काञ्चनदर्विकेयम् ।

यस्य प्रसादादयमिन्दुमौलिरैश्वर्यमव्याहतमम्ब मुक्ते ॥ १३७ ॥

धामास कैलासगिरिः करस्रो हेमाचलस्त्वं दयितान्नपूर्णा ।

घटे हरो भिक्षुकतां तथापि लुब्धः समागच्छति केन वृत्तिम् १३८

गिरीशहेरम्बकुमारवाहप्रस्तावशिष्टैरचलेन्द्रकन्ये ।

धान्यैरपि प्रसमितैः कथं वा जगद्वयीपोषणमातनोपि ॥ १३९ ॥

कम्पामपास्य प्रथितोद्भमानां चञ्चूपुटप्रस्तानिसाङ्कुराणाम् ।

उद्दीवमोघेन मरालिकानामाकर्ण्यमानाभरणस्वनानि ॥ १४० ॥

मृदुप्रकृत्योर्मणिनिर्मितायां पदाब्जयोरपितयोः पदध्याम् ।

तद्विम्बदम्माह्वयमानपात्रीपारब्धपद्मास्तरणक्रियाणि ॥ १४१ ॥

कुन्नामृतास्वादकुतूहलेन हस्तावकृष्टांशुकपल्लवाभ्याम् ।

अभीष्टवस्त्वन्तरदानपूर्वमाख्यातसान्त्वानि कुमारकाभ्याम् ॥ १४२ ॥

अनुद्रवच्छेकमृगीनिवृत्त्यै वितन्वतो हुंकृतिमाननेन्दोः ।

गात्रीकृतमेन्द्रितयेणिकासध्यासानिलाकृष्टमधुमत्तानि ॥ १४३ ॥

मध्याय मन्देतरकम्पशालिपयोधरद्वन्द्वमरार्दिताय ।

अनार्यशङ्काकुलितेन भर्ता प्रतिक्षर्गं प्रार्थितमग्नयानि ॥ १४४ ॥

अचिन्त्यमानस्फटिकाङ्गणोर्वापुष्योपदारस्वलनव्यथानि ।

घेगोपयातानुचरीप्रणीतयेणीगल्न्मास्यनिबन्धनानि ॥ १४५ ॥

अभीक्षणमक्षोः शयणारविन्दपरामपर्याकुलमावमाजोः ।

प्रसादनाय प्रणयोधरप्रं पिनाकिना दधमुन्नानिलानि ॥ १४६ ॥

अद्वैतचूतप्रसारासपेषु पदे पदे प्रगुनमञ्जनाभिः ।

कम्पातरङ्गानिलकन्दलीभिराचान्तपर्याम्बुकपारलीनि ॥ १४७ ॥

अजस्रमग्गागतमण्डलाय प्रत्यममघ्नं प्रतिपादयन्त्याः ।

आ मण्डपादा च गलनसाधे कामाक्षि नः शान्तु गतागतानि १४८

किं च ।

बहुशो भाविता नासाशिखरन्यस्तलोचनैः ।

बहुशोभाविताना सा भवानी परिपातु नः ॥ १५२ ॥

घनसारसगन्धेन वदनेन स्मितेन च ।

घनसारसगन्धेन ललितां ललितां भजे ॥ १५३ ॥

अपत्यमगराजस्य भजमानसभाजनम् ।

चन्द्रशेखरचाटूनां भज मानस भाजनम् ॥ १५४ ॥

कलत्रमैशं हृग्भासा सन्नतामरसं सदा ।

सेवे श्रितं पदोपान्तसंनतामरसंसदा ॥ १५५ ॥

त्रातोऽसि देव्या बन्धूककलिकोपमदेहया ।

गङ्गाधरे कृतप्रेम कलिकोपमदेहया ॥ १५६ ॥

जनन्या गिरिशोढाढोत्कलिकालसमानया ।

वयं धन्या वतसेन्दुकलिकालसमानया ॥ १५७ ॥

अम्बा तपोवनीभूतकम्पाकान्तारमालिका ।

सेव्या शिवस्मृतौ वीतकम्पा कान्ता रमालिका ॥ १५८ ॥

शिवा स्पृहावती कम्पावाहिनीपवनालये ।

भासते सुमनोगारवाहिनीपवनालये ॥ १५९ ॥

काशते वलयाङ्गस्य कमनी यतमानसा ।

कान्तिसौभाग्यशीलैः किं कमनीयतमा न सा ॥ १६० ॥

समरच्छिन्नदैतेयसारवद्विषदन्तया ।

देव्या जितं कृतोपास्तिसारवद्विषदन्तया ॥ १६१ ॥

अत्र गौर्या सदारब्धयागवासरसार्थया ।

भूयते गीयते लोके या गवां सरसार्थया ॥ १६२ ॥

भजतः स्युरिमां विद्यां काञ्चीदा मोदराशयः ।

साधु जानाति यान्मातः काञ्चीदामोदराशयः ॥ १६३ ॥

श्रये महस्तरुणिमसंपदा मनाव्यदारुणं दृशि वशिनामदारुणम् ।
 तनुप्रभाततिपरिभूतनिर्दलज्जपावनं विनतसमाजपावनम् ॥ १७५ ॥
 शिवयागमेषु लसमानवार्तया निजशीलबागलसमानवार्तया ।
 स्वगुणोदयत्सकलभावलीलया जगती कृतारिकलभावलीलया १७६
 सेवन्ते नतिमिह हारमालिकायै शर्वस्य स्तनधृतहारमालिकायै ।
 तारस्यप्रकटिततादृशान्तरङ्गा चागीशादिमवनिता दृशां तरङ्गाः १७७
 हितोपसंपन्नवनीपकानना वितापसंपन्नवनीपकानना ।
 श्रिता भवानी तरसा लसन्निधौ सदा भवानीतरसालसंनिधौ १७८
 अव्याजनिर्मलतरैर्नखरांशुपरैः कम्पानदीप्रमदभिन्नगजेशयानाम् ।
 कर्माकरोति मनसा भवतीमिदं मे कं पानदीप्रमदभिन्नगजे शयानाम् १७९
 सहेतिमस्तच्छविपल्लवेषु श्रयेषु लूनाच्छविपल्लवेषु ।
 त्वामम्ब सिन्दूरविभासमानां ध्यायन्ति मध्येरवि भासमानाम् १८०
 सति सारहरन्यस्त्रायतमानसभावने ।
 पाहि मामजहस्तेचायतमानसभावने ॥ १८१ ॥
 अम्ब यस्य भवलास्यकलनादरसंभवः ।
 स चेद तव संगीतकलनादरसं भवः ॥ १८२ ॥
 अधिमस्तकमेशेन सह सारसमध्यगाम् ।
 अम्बिके भवतीं पश्यन्सहसा रसमध्यगाम् ॥ १८३ ॥
 त्वत्कृपा भुवने पुंसां कामाक्षि करसाधिका ।
 त्वां विनानन्दलहरी का भाक्षिकरसाधिका ॥ १८४ ॥
 करोषि देवि दानैस्ते करवैभवनाटनम् ।
 कदा ते विक्रीभूय करवै भवनाटनम् ॥ १८५ ॥

नाके बलन्ते नादान्तमनसः परमेश्वरि ।

ना केवलं ते नादान्तदीपिकायास्तु चिन्तकः ॥ १८६ ॥

भगवति कामाक्षि पतिप्रणयिनि भजते धियं न कामाक्षिपति ।

तव हि कटाक्षतरङ्गः करुणोर्मिनटीविशङ्कटाक्षतरङ्गः ॥ १८७ ॥

स्थितिमधिकं पारम्ये कलयसि मातः स्थले च कम्पारम्ये ।

सिध्यति तव पदवीक्षणतः सिध्यति पुंसामजादिपदवी क्षणतः ॥ १८८ ॥

जगदुदयस्थेमहतीः कर्तुं काञ्चीपुरालयस्थे महतीः ।

अतुलं चारित्र्येऽथा रूपं निगमान्तसौघचारि त्रेधा ॥ १८९ ॥

द्विपति पुरामारमसे रूपमधिमौलि घृतजलधिरामारमसे ।

त्वमिव परा का रमिता तस्य शिष्ये दक्षिणेतराकारमिता ॥ १९० ॥

इह पिबतः स्नान्यं ते कस्य न वाचः सुधाभृतस्नान्यन्ते ।

अम्ब तवाशु भवत्या प्रदीयतामस्य सर्वदा शुभवत्या ॥ १९१ ॥

शुभमनसा कमनेन द्युपतिमुताया गुहेन साकमनेन ।

स्ननरसदायजुषो मे समयं गमय स्तुते सदा यजुषोमे ॥ १९२ ॥

कार्या देवि चिकित्सा कुक्षिरुजः का दयापदे विचिकित्सा ।

स्नान्यरसायनमस्ते तमसि प्रदिशाद्विसारसाय नमस्ते ॥ १९३ ॥

चिदुदधिराकारजने त्रिभुवनमातः कृतस्तराकारजने ।

तव नुतिवाचा रचये प्रपदनमजहत्प्रियोत्सवाचारचये ॥ १९४ ॥

अश्वितशंकरवाणि स्वल्पदसेवां दिवानिशं करवाणि ।

मम न गिराजनि योगं वद वचनं ते वदन्ति राजनियोगम् ॥ १९५ ॥

श्रितपतिगानसदेशे शश्वत्काश्यां भवद्विमानसदेशे ।

भवतु शिवा सानुमति शिष्ये तव देवि भविवासानुमतिः ॥ १९६ ॥

इति विनिहितबुद्धिरीश्वरायां भवनमिवाद्रिपतेरसावयासीत् ।

निजहृदयनिरूढकामकोटे रुचिततरा वरदोषकण्ठयात्रा ॥ १९७ ॥

पार्श्वयुग्मगता यस्य प्रसूते गोपुरद्वयी ।

अन्तरस्थितशैलेमबन्धनस्तम्भविग्रमम् ॥ १९८ ॥

कथं मनोविस्मयकारि तद्भवेदनन्तरं तत्र यदग्रणीः सताम् ।

समाहितानन्तसरोवगाहनः स पुण्यकोट्या लभते स संनिधिम् १९९

अथ सुमतिरयमधिरूढशिखरिकूटभागमवलोकयति स विस्मयवि-
धायि विनयगौरवावर्जिताभिरापगावेगसङ्गिवेतसविडम्बिनीभिरुत्तमाङ्गप-
रंपराभिरन्योन्यनमनकर्माणि निर्मेमाणैरापाण्डरोर्ध्वपुण्ड्रमरीचिनिधिदश-
रीरतया श्वेतद्वीपविहरणोचितं परिणतिविशेषमिव गाहमानैः सत्वसमृ-
द्धिमन्तरमार्त्तां बहिरिव विगाद्यद्विरतिवेल्वोधजलधिपूरावगाहमिलित-
मिव बहलफेनपटलमावित्राणैरधिकण्ठमांशये च नलिनाक्षगुणमण्डितैः
सारसचिह्नंगमैरिव समाचर्यमाणलक्ष्मणाभिगतैः कमलाकरैरिव कमनीय-
जलजचक्राङ्गशालिमिरम्बरकुटुम्बिभिरिव प्रकटामृताभिलाषैरञ्जलिसनाथ-
मौलिभिरस्तोकविस्मरस्तवैः परमभागवतसूरिभिराषध्यगानसेवानुवृत्तिमु-
भयपार्श्वस्थितपरिजनकरावलम्बितैरनवरतविजृम्भमाणपतनोत्पतनकर्मभि-
रलघुनिर्मलांशुडामरैश्चामरैः स्वकरुणारससुधापयोधिदीप्तिचयैरिव समा-
चरितविजनोपचारमनधिगतवेपथुभिरपनिमेषचापलमात्मीयरूपसंपदमनु-
भवद्भिरिव दीपिकाप्ररोहैरवमासितभूषणप्रपञ्चं काशीमध्यमण्डलमाखण्ड-
लनीलमिव लक्ष्यमाणमेकेन पाणिना वारणविरोधियाद्रोनिपूदनाय पत्या-
दमविनियुक्तेति कन्दलितादिव मन्दाक्षमरादधोमुखी कौमोदकीमयष्ट-
ग्य तिष्ठन्तमिदमेव मदावलमयविदारणमित्यमयमुद्रानुबन्धिना करान्त-
रेण सुदर्शनमिव प्रदर्शयन्तं शुण्डालवरनिवेदितं पुण्डरीकमुकुलमिव

समञ्चितं पाञ्चजन्यमापाटलकुलीदलशोभावगुण्ठितमचिरखण्डितग्राहं-
धिराङ्गमिव रथाङ्गमपि हस्तारविन्दयुगलेन संदधानमध्युपितनिकपमध्या-
मपि कनकरेखामलंकृतगगनाङ्गणामपि तरुणारुणकिरणधोरणीमम्बुदक-
तावलम्बामपि शम्पालतामधिक्षिपन्त्या वक्षोनिविष्टया लक्ष्म्या समाश्लि-
ष्टवपुमभिनववन्धूकरोचिणि दन्तवाससि चन्द्रिकाशकलपेशलं स्वीकृ-
तवपैकदेशमिव दसितलेशमुद्वहन्तं पुञ्जागमपि भुवनमण्डलीतिलकं पूत-
चारित्रमपि मुजङ्गभोगभुजं हरिमपि प्रथमानकरिहार्दगरिमाणमसमान-
महिमशेषधिं निरवधिविमृत्तिमनिमेषपतिम् ।

अङ्गत्विषामञ्जनमेचकानां व्याजेन विस्तारयति स्फुटं यः ।

कठोरवक्षःस्थलकेलिभाजो लक्ष्म्या नवेन्दीवरपत्रशय्याम् ॥ २०० ॥

वेदाकरा नीलमणोल्लिलोकीविमूषणानामपि भूषणस्य ।

अलंक्रिया यस्य किरीटमुख्यैरनुग्रहः केवलमेव तेषाम् ॥ २०१ ॥

आपादचूडामरणेषु लक्ष्मीराभाति यस्य प्रतिबिम्बिताङ्गी ।

आक्रम्य हृन्मध्यमपूर्णकामा समश्रुवानेव तनुं समस्ताम् ॥ २०२ ॥

यद्गुणेषु हरिनीलमलीमसेव

मुक्ताफलाम्भसि निमज्जति दृग्गमायाः ।

शोणोपलतपमुपैति जडीकृतेव

तप्तेव याति हरिददमतमालवीयीम् ॥ २०३ ॥

यत्कौस्तुभप्रतिभटोपलसंग्रहेच्छु-

रुद्धस्य पूर्वेजलधेर्मणिमण्वरस्य ।

नक्तं दिवस्फुरणहीनमयं विचिन्त्य

वेषा निरस्यति मुहुश्चरणाम्बुराशौ ॥ २०४ ॥

स्वविम्बमन्तर्भणिराजमीक्ष्य जायान्तराशङ्किहृदः प्रियायाः ।

क्षणं समुद्यत्किलिकिञ्चितानां यः पात्रतामेति दृगञ्चलानाम् ॥ २०५ ॥

उद्दामबाहुमरमुद्धृतकण्टकस्य

यस्योपधाय सुखसुसिजुपखिलोक्ताः ।

क्षौमोत्तरीयमिव निःश्वसितमणुज-

मास्ते महश्चटुलमङ्गदमौक्तिकानाम् ॥ २०६ ॥

यस्य वरदस्य हस्तो रंहस्तो हृतपराग्रहस्तोमः ।

कटकं विभर्ति मानोत्कटकञ्जमुखीविनोदसंघटकम् ॥ २०७ ॥

शावककृष्टिपुरोगतिजगदभयत्यागदृष्टकौशलयोः ।

सव्यापसव्यकरयोर्घटते मणिकङ्कणार्पणं यस्य ॥ २०८ ॥

अन्तर्बहिरपि शुभयः कटकजुपो यस्य वृत्तकगनीयाः ।

हृदतपरस्वरूपा मुक्तामणयो विभान्ति मुनय इव ॥ २०९ ॥

कटककुरुविन्दकान्तिस्वगितान्मणिदाममण्डलाद्यसः ।

करपल्लवः क्षणार्धं हारग्रहणाय हन्त संदिग्धे ॥ २१० ॥

सरसि विहृत्य वधूभिः संतरतो यस्य निर्जरेभस्य ।

कटकहरिन्मणिकान्तिः सृजति कराकृष्टकमलिनीशङ्काम् ॥ २११ ॥

मध्येरणं कटकमौक्तिकघामगौरो

यन्नन्दकः परिपतन्नरिक्वन्धरासु ।

वैमानिकायतदृशां वरणागतानां

सूते वरार्पितमुरदुममाल्यशङ्काम् ॥ २१२ ॥

रणे बलाकृष्टमुरारिलक्ष्मीवेणीव सा दीव्यति यत्कृपाणी ।

तद्वान्तनातीकुसुमानुकारं तन्वन्ति यत्कङ्कणमौक्तिकानि ॥ २१३ ॥

यद्विव्यामरणोच्चयस्य महिमन्तावाविधाने तथा

। हर्षात्कम्पयते फणादशशतीभाक्षीविपग्रामणीः ।

पर्यस्येत यथा धृतश्चिरमदः प्रत्युत्तरत्वाङ्कुर-

प्रौढालोकनिरर्थकीकृतमणीवृन्दातिभारश्चमः ॥ २१४ ॥

तदनु दनुशासनाय विनयोपहृतमौल्यानतिरसौ कल्याणिनेयः कौतु-
कविकसितेक्षणो नवनवाक्षराणि कतिचिदेवमसाक्षीत् ।

काचिल्लीला भासा करुणा विकसद्भुमावनीलभा सा ।

कृततरचनाम्नायततेः स्थितये लोकस्य वरदनाम्ना यतते ॥ २१५ ॥

स्फुरदपदानबलोऽपः सिन्धोरवगाह्य हृत्सदानबलोपः ।

नितरामायामी नः श्रियमनवद्यां तनोतु मायामीनः ॥ २१६ ॥

अरिजलजगदाधारं दूरं वचसामशेषजगदाधारम् ।

स्वीकृतकच्छपदेहं सेवेऽहं (तं) कृताब्धिकच्छपदेहम् ॥ २१७ ॥

बाहुषु सुरसालाभः प्रलयजलान्तःप्रणीतसुरसालाभः ।

किटिरुर्नासावंशः पूर्णो भावः परस्य नासावंशः ॥ २१८ ॥

अधममितापं चास्यजमतां वभेज भास्वता पद्मास्यम् ।

सृजंदरिवशो दमितं भजत महस्तदसृगभिनवशोदमितम् ॥ २१९ ॥

निजपदराजीवेन न्यवृत्तदैतेयशेखराजीवेन ।

कलितमहामहिमानः कल्पयतां शर्म घनमहा महिमा नः ॥ २२० ॥

विरचितपरशुभरणया त्रिसप्तवारावनीपरशुभरणया ।

संहतवृत्तवीर्यजया श्रीपतिकल्या मवाम कृतवीर्यजयाः ॥ २२१ ॥

पशुपतिचापलतायाः पाटयिता जयति पदमचापलतायाः ।

यः किल साकेतपतिः खयमटवीमाप पितरि साके तपति ॥ २२२ ॥

आहतहालाहलया हतमुष्टिकमुख्यदुष्टहालाहलया ।

श्रयत हरिज्यायस्या श्रेयःकलया सशक्तिरिज्या यस्याः ॥ २२३ ॥

घाम्नो वंशस्तस्य प्रकाशतां विभ्रदारवं शस्तस्य ।

अतिसुकुमारमयन्तं मधुमयतां गोपसतितमा रमयन्तम् ॥ २२४ ॥

मुरलीं शदयमाना मोदं पशुपालनोत्सवादयमाना ।

सदृशी तापिञ्छेन स्फुरति कृपा शिरसि मूर्षिता पिञ्छेन ॥ २२५ ॥

हरिमभिजातोदन्तं बन्दे कृतभाणबहुमुजातोदं तम् ।

वक्षसि परमा यस्य क्रीडति लक्ष्मीरपोऽपरमायस्य ॥ २२६ ॥

अधिगतकल्प्यन्तेषु ग्लेच्छेषु सृजत्सु वृषमकल्पं तेषु ।

नटितमुजातरवारि ज्योतिरुपासे भयोपजातरवारि ॥ २२७ ॥

सार्धयन्वरदाभिरूपां साधून्पुप्यत्ययं वरैः ।

सत्यश्रताधिका..... ॥ २२८ ॥

कन्दति करुणमिमेन्द्रे क वैनतेयः क वैनतेय इति ।

उत्तया सह फणिशयनादुच्चलत्तस्ते स पातु संरम्भः ॥ २२९ ॥

श्रीचादुवाणीश्रवणान्तरेऽपि गर्जेव भेजे करिणः क्षुतिं ते ।

आपन्नरक्षाध्वरदीक्षितानां पुंसां न भोगाभितिवेशयोगः ॥ २३० ॥

मधुपानुबन्धमनिशं मदान्धतां रसनाविपर्यसनमप्यचिन्तयन् ।

अतिभक्तिमेव करिणस्त्वमग्रहीर्गुण.....ता सल्लु गुणो महीयसाम् २३१

रमेश कारुण्यरसाम्बुराशेः समुज्जिहानो भवतः सद्येगम् ।

चक्रारुणो नक्रत्वमिसहारी यमार पयिन्यनुकूटमावम् ॥ २३२ ॥

भवत्सायुज्यलागेऽपि भवादतिशयान्तरम् ।

भजते सा न वेतण्डो भवन्मुक्तैकसंश्रयः ॥ २३३ ॥

यस्ते कटाक्षविधिरार्तिमिते गजेन्द्रे

यश्चास्य पीडनविधायिनि शिशुमारे ।

तत्तादृशोर्वरदराज तयोरिदानी-

माद्यं निधेहि मयि मद्भुजिने द्वितीयम् ॥ २३४ ॥

अजाश्वमेधाघ्वरकल्पशास्त्रिनः पचेलिमं तत्फलमच्युताकृति ।

अहो यतामिष्टुवतोऽपि सौहिती मभीषिणां मौलिमणेरवर्धत ॥ २३५ ॥

इति समरपुंगवस्य कृतौ चम्पूकाव्ये तृतीय आश्वासः ।

चतुर्थ आश्वासः ।

अन्तर्वाणिरसौ गेहमरुणस्तु नमोन्तरम् ।

तौ विष्णुपदसंसेवातत्परौ लब्धुमैच्छताम् ॥ १ ॥

तथा हि । तरलस्तत्कान्तिसंपद्विडम्बितजाम्बूनदकुम्भमम्भोजसचिव-
बिम्बमन्धरसौघशिखरमालम्बत ।

मुक्त्तारुचो मूर्धनि हर्म्यकेतोरासक्तमम्भोरुहबन्धुबिम्बम् ।

तस्याः पुरोऽराजत दण्डशालि हिरण्मयच्छत्रमिवावभासे ॥ २ ॥

प्रादुर्भूतं प्राग्निदशा विप्रयोगादाविभ्राणो हन्त संतापभारम् ।

काले तस्मिन्कामुकः पद्मिनीनामन्यैर्भजे दुर्निरीक्ष्यामवस्थाम् ॥ ३ ॥

मृत्वा मृदुः पुरा पश्चात्तीव्रो याति दिनेश्वरः ।

प्रायो वसुसमृद्धानां प्रकृतिः किल मिद्यते ॥ ४ ॥

अपहृत्य कुलान्ममीशुमाली जगदन्धंकरणानि शार्चराणाम् ।

प्रकटीक्रियमाणभीमभावः प्रतिपेदे परदुःसहं प्रतापम् ॥ ५ ॥

विभज्य विश्वंमरया नदीगिराशागणैरप्यनुगम्यमानः ।

जज्ञे वियरप्रान्तरयानजन्मा तापातिरेकस्तरणेरसद्यः ॥ ६ ॥

उपगच्छति येन साकमुधैरुदया(द्रो) जगदुज्जघामि तस्मिन् ।
 असिलात्मनि तापमधुवाने तदगूतसमिदास्ति किं विचित्रम् ॥ ७ ॥
 अदृष्ट ततिरशेषदेहमाजामपि पुरतः स्थितिमीक्षितुं तदानीम् ।
 जगज्जत भृशमक्षमामचक्षां त्रिमुचनचक्षुषि दार्ढ्यतप्रकोपे ॥ ८ ॥

निरतिशयतापनिर्वापणायेव कमलकुवलयकहारविपिनानि किमपि
 परिमर्शं तरणिकरनिकरः । किमुत बहुदूरसंश्रितचरणारचितसंज्वरघनाः
 पद्मजनाः । तत्क्षणं च नगरमक्षान्तमिहिरसंतापत्रया सेव्यमानकदलीगृहा-
 न्तरमभिनन्दमानशशिकान्तमभिचेदिकमधिरुहमाणसरसकुसुमास्तरणम-
 भ्यस्यमानकर्पूरालेपनमारभ्यमाणधारागृहासिकमासाद्यमानकासारखेलन-
 मुद्राव्यमानगन्धोदकयत्नशीकरासारमुद्भूयमानलामञ्जकव्यजनमुपयुज्य-
 माननवनालिकेरसलिलपरिचीयमानपाटीरपङ्कमेदुरवधूटीकुचाचलमजा-
 यत ।

कुचमण्डलमालिलिङ्ग कण्ठं जगृहे वक्रसरोरुहं चुचुष्वे ।
 स्पृशति स नितम्बमारुरोह प्रमदानां जघनं शमाम्बुपूरः ॥ ९ ॥
 तालवृन्तपवनादभिकानामुत्तरीयमरुदब्जमुखीनाम् ।
 प्रीतयेऽजंनि ततोऽपि विसर्पन्वक्रसीमनि तदास्यसमीरः ॥ १० ॥
 पयोधरोत्सारितकञ्चुकानां प्रासादयातायनसेविनीनाम् ।
 स्त्रीणां जहार श्रममल्लगन्धी सक्षीकरो वेगवतीसमीरः ॥ ११ ॥
 वीचीकणैः पौरविलासिनीनां व्यत्यस्तवक्त्रश्रमवारिलेशः ।
 स्वसौरमन्त्रीतशिरोजगन्धः क्षीरापगागन्धवहश्चचार ॥ १२ ॥
 प्रतिशौघगवाक्षलक्षितप्रमदावक्रक्षता पुरी चमौ ।
 मिहिरज्वरवारणोदयन्मृगलक्ष्मावलिभूषितेव सा ॥ १३ ॥

तदनु निर्गत्य सरोजनेत्रसदनादतनुशासनसमाराधनाय नवकुसुमनि-
 चयमवचिचीपुरयमवतरति स्म विविधतरुकोटरक्रोडंपरिक्रीडमानचिक्रोडं
 पतनदलितनालिकेरफलपरिग्रहव्यग्रशावकपरिषदावध्यमाननियुद्धकोला-
 हलं विटपितलनिषण्णविटवनोत्सङ्गनिद्राणपुष्पलावीपरिष्कृतं दिवसकर-
 मीतशीतलसानिरातङ्गवसतिं गजतुरङ्गसंदोहमन्दुरां चारुतरवीरुघटिनी-
 निवहनर्तनानर्तमर्दां प्रमदोपगूढमिव मन्मथारूढहृदयं यहिरिद्धकण्ठकं
 ब्र विन्ध्यमिव नमेरुविरचितामोदं व्याप्तनभस्वलं च पथिकशरीरमिव
 म्रियालोपहृतशोभं प्रत्यग्रलोध्रपाण्डरं च पतिंवरापरिगृहीतमिव भासुरम-
 धूकमालिकामूपितं प्रथमानमङ्गलं च राशिमण्डलमिव मन्दारमण्डितपुष्प-
 वदलंकृतं च स्वर्णैकराज्यमिव सहस्राक्षसमन्वितं संभावितरम्भाविलासं
 च पार्थिवसदनमिव पृथुलसालवलयितं कोशपरिपूरितं च दैत्यारिरूपमिव
 मद्रश्रियाश्रितं धात्रीनिपेवितं च सज्जनशीलमिव समधिकद्विजपक्षपातमा-
 श्रितसंतापहरं च चङ्गकीवाद्यमिव रुचिरप्रवालशोभितमभिरूप्यककुम्भं च
 फणिराजशयनमिव , कृष्णलाभासितं सदाभोगसहितं च गणिकासनाथ-
 मपि विमलस्वभावमविरतजपानुबन्धमपि बहुतरारिष्टं जातिविशिष्टमपि
 नकुलचरितान्वितं सरलोदितच्छायमपि कुरवकसमग्रं सुकवीरशोभास्प-
 दमपि साध्यसहगन्तरं प्रकटितस्पर्शनमपि नवनीपकाभिराममुत्फुल्लचिरि-
 दिस्वमुल्लासहरितमल्लिकमुन्निद्रपुन्नागमुन्मुद्रणातिमुक्तमुद्विजकणिंकारमु-
 न्नेपशोभिकेसरमुज्जृम्भमाणचम्पकमुद्विक्तासवासन्ति कमभिजातहसित-
 केतकमारब्धविदलनारगवधमतितम्रमुचुकुन्दमावृन्तविकचमाकन्दमाक-
 लितजागराशोकमयबोधशालिनवमालिकं निखिलजननयननिर्माणफलमु-
 न्मीलयता तारतम्यातिशयेन स्नाण्डवमपि निकर्षताण्डवस्य वृन्दावनमपि
 मन्दाक्षसंपदो नन्दनमपि भूरिनिन्दनविघेरशोकवनिकामपि निराकरण-

कर्मणो मधुवनमपि पृथुगृणावतरणस्य चैत्ररथमपि महान्त्रासपरिणतेः
पात्रीकुर्याणमलिपटलजेगीयमानसरसर्तुसाधिमास्पदं परभृतकदम्बपापठव-
मानपञ्चशरविरुदप्रपञ्चं शुक्रशारिकानिकरजोधुष्यमाणपुराणपुरुषहृद्याव-
दानमुद्यानम् ।

पिकनिनदमयीं नयन्प्रियोक्तिं प्रसवरसप्रमदाश्रुविन्दुवर्षी ।

उपवनपवनस्तदाभिधावन्परिरमते स्म तमानतं सगन्धः ॥ १४ ॥

तत्र पुनरत्रभवानशेषसुमनोविकासहेतुरसौ वसन्त इव समन्ततो
विटपिवाटीषु पर्यटन्मवितव्यशिवपदान्बुजसंपर्कबहुमानसंमदादिव विस-
यमानमभिजातकुसुममाददानो जयविशिखसंग्रहणशीलमकराङ्कविलास-
भूयिष्ठतनुरिदमाचष्ट ।

मधुमतक्षोदसहं अदीयः सदोपभोगेऽपि ससौरभीकम् ।

पुष्पं मसूते भुवि कस्तरुणामग्रेसरं केसरमन्तरेण ॥ १५ ॥

संहृष्टा किमु कापि हानिरियता चाम्पेयलोलम्बयो-

रस्ताक्षीन् परस्परं यदुभयोरम्भोजनूः सौहृदम् ।

क्षमापालैरुपलभ्यते न शिरसा किं चाम्पकः कोरको

भृङ्गः किं कमलाकरेषु न मुहुः प्राप्नोति लीलासिकाम् ॥ १६ ॥

ललिता त्वं.....लतावलीषु जाते सुकुमारः समयेषु माधवोऽपि ।

प्रणयेद्यदि संगतिं भवत्या ॥ भवेत्सर्वगुणाकरस्तदानीम् ॥ १७ ॥

हे कर्णिकार मुहुरीश्वरवल्लभत्वं

संतप्तहेमसमता च तवेति हृद्यम् ।

आमोदमारमलिमानसलोभनीय-

माविष्करोषि न यदत्र परं व्यथा मे ॥ १८ ॥

मज्जतश्चपलोदये विकासं रजसा दूषयति स्वसेविनोऽपि ।

प्रमथेशपदार्चने निषेधो भवतः केतकं युक्तमेव मन्ये ॥ १९ ॥

कर्पूरस्य पदे चिताग्निमसितं क्षौमस्य नागत्वचं

प्रासादस्य परेतमूमिगुरगं प्रत्यग्रमुक्ताचलेः ।

दिव्याहारमरस्य किञ्च गरलं देवेन संतन्वता

स्थाने काञ्चन पारिजातकुसुम स्थाने भवद्वारणम् ॥ २० ॥

प्रमथाधिपार्चनायै चित्स्व भवत्प्रमद्गरचनैव ।

मूलमनघेन पुंसां मुक्तिवधूपन्नमद्गरचनायाम् ॥ २१ ॥

श्रीखण्डसालजगतीविदितानुभाष

तच्चादृशीं सहनतां तव किं वदामः ।

कामं यतः कठिनद्वारणदार्यमाण-

देहोऽपि गन्धनिवहेन जनान्धिनोपि ॥ २२ ॥

यौघ्यैः कक्ष्ययसे रसैर्मधुलिहां घृन्दस्य संतपेजं

छायासंपदमातनोपि जनतासंतापनिर्वापिकाम् ।

पुष्पासि स्वयमङ्कुरैः शुभगिरां पुंस्कोकिलानां कुलं

घात्र्यामत्र तवैव धूतविटपिन्यन्या महाभ्युत्ततिः ॥ २३ ॥

उद्यानादथ मज्जनाय सुमना मध्याह्नहृद्येतर-

दद्यानानायकसंज्वरप्रशमनोपायादुपायात्तरः ।

पायोजायलिशीघ्रुदृष्टमधुपत्रातपणादक्रिया-

संगीतोचरवृष्टकौशलमिलदृङ्गालि रत्नखलम् ॥ २४ ॥

अधिगत्य च कासारमयमित्यमापत ।

नीरजानि जलनीलिकागैरैः साकमेव सततं बकैः सह ।

मण्डलीमपि च मानसौकसां पुष्यति स्फुटमसौ जलशयः ॥ २५ ॥

आहाञ्जिनीकण्टकपङ्कराशीगन्तर्दुरन्तानपि संदधानः ।
वहिर्गतैरम्बुजराजहंसैर्वध्नाति विस्त्रम्भमयं तटाकः ॥ २६ ॥

हे पद्माकर गा विपीद जगतीचेतःप्रियंभावुको
धत्ते यत्त्ययि चन्द्रमा विमुसतां तस्यैव तल्लाघवम् ।
सौहित्यप्रतिपादने तव पुनः शक्ताः परिष्कुर्वते
पृथ्वीमध्यममी पराकृततमोदर्पा रवेर्भानवः ॥ २७ ॥

अनन्तरमसावनियघ्नणस्नेहपरवशानुचरो निजकरविलुलितोदकमवगा-
ह्यकमलाकरमवचितसरोजपरिष्कृताग्रहस्तः समुत्तीर्य यारितो निपेवित-
दिवसयन्धुरयमवनिमुरधुरंधरो मन्दिराय मन्दमन्दमस्पन्दत ।

गत्वोपकार्या कलितेशपूजः स मुक्तवान्मूसुरमुक्तशेषम् ।
ब्रह्मोद्यपाठं प्रतिपद्यते स सुचर्ययार्याः समर्थं नयन्ते ॥ २८ ॥

तथा हि ।

एष दुर्हृदनुरोधहेतुकं भेदमात्मपतिना समं गतः ।
आपदामहह भाजनीभवन्पूरुषो भजति भूयसीं व्यथाम् ॥ २९ ॥

ईशवासरमणेरदर्शनादेधमानघनमोहशार्धरः ।
संनिकृष्टमपि शश्वदात्मनो हर्षशेषधिमसौ न पश्यति ॥ ३० ॥

बोधचन्द्रमसि पूर्णविग्रहे मोहराहुमुपिताकृतौ सति ।
स्नानदानयजनादिकान्यसौ भोचनावधि मुदानुतिष्ठति ॥ ३१ ॥

आ रसातलतलादयं विधोरा च वासमवनाद्भृतागतैः ।
खिद्यमानहृदयो गवेपते स्फारविग्रमसुखास्पदं पदम् ॥ ३२ ॥

आधिनीचिमदनादिसंस्मृतिव्याधिमेपजविशेषवेदिनम् ।
शर्मदं शरणमेयुषामयं ब्रह्मनिष्ठमिषजं प्रपद्यते ॥ ३३ ॥

देशिकोक्तिदृढकुञ्चिकाकृते गाढविग्रमकवाटपाटने ।
 आगमान्तवसुमन्दिरान्तरादर्थमिष्टमनघोऽयमृच्छति ॥ ३४ ॥
 पण्डितः पटुविचारशस्त्रिकाव्यस्तकोशमयवल्कसंहतेः ।
 सारमाकलयते जगद्धनक्षमारुहात्किमपि नित्यनिर्मलम् ॥ ३५ ॥
 मानतर्कमयवारिधारया क्षालितेषु गगनादिपांसुषु ।
 अन्तरङ्गफलकान्तरे सुधोरीशताद्रविणमीक्षते निजम् ॥ ३६ ॥
 पारदुर्विषसुखप्रकाशके तत्त्वबोधतनयोदये सति ।
 अस्य कर्मकरणाधिकारिता नानटीति न कदाचिदप्यहो ॥ ३७ ॥
 विश्वकण्टकिफलं विशुद्धया वेदनच्छुरिकया विदारयन् ।
 आन्तरं रसमुष्य निर्ममः सर्वथा निरुपमं समश्नुते ॥ ३८ ॥
 विप्रयोगसमये स्वभायया विक्रियाशतमुपैति पूरुषः ।
 हन्त मुक्तिरमणीमवाप्य तामेष निर्विकृतिरेव तिष्ठति ॥ ३९ ॥
 मुक्तिसंगतिमहोत्सवो मुनेरीदृशोऽयमिति केन वर्ण्यते ।
 चेतसा सह यतो निवर्तते श्रेणिरागमशिरोगिरामपि ॥ ४० ॥
 अपि च ।
 चित्तेन श्रुत्या विषयेण संगान्मातृप्रभामेयदशां प्रपन्नः ।
 आत्मैक एव प्रतिभासते चेदतः किमन्तर्मुखतास्त्रि भिन्ना ॥ ४१ ॥
 निःसन्धिवन्धं निगमान्तवाचः परप्रतीचोरभिदां वदन्ति ।
 सा च स्वरूपानतिरेकिणी चेदहंप्रतीतेरपरो न योगः ॥ ४२ ॥
 अजादिकीटान्तमनर्धजातमध्यस्तमेवात्मनि बोधरूपे ।
 स एव चेदस्ति भवेन्नवृत्तिरतः परं किं पुनरस्ति साध्यम् ॥ ४३ ॥
 इतीदृशीमागमदेशिकाभ्यामधीयमानामवबोधनावम् ।
 द्रवीयसीमेत्य तपोभिरेकः पारं परं याति भवाम्बुराशेः ॥ ४४ ॥

किं च ।

विना मृडप्रपतनं विगमो न हि जन्मनाम् ।

भास्वतो दर्शनमृते प्रशमस्तमसामिव ॥ ४५ ॥

आधिक्यमस्माज्जगतोऽधिगन्तुं विश्वाधिकोक्तेर्विषयं प्रपद्ये ।

कालग्रहग्राहभयापनुस्यै कृतान्तशिक्षाकृतिनं प्रपद्ये ॥ ४६ ॥

शृङ्गारभूजृम्भणवारणाय प्रसूनकोदण्डरिपुं प्रपद्ये ।

विनेतुमार्तिं विषयाध्वजन्वां वटद्रुमाघोवसतिं प्रपद्ये ॥ ४७ ॥

मोहातिरेकस्मयमोषणाय पादादिं तापस्सरणं प्रपद्ये ।

कर्माटवीपाटनकौतुकेन पाणौ विराजत्परशुं प्रपद्ये ॥ ४८ ॥

विशुद्धविज्ञानविकासहेतोः प्रबोधमुद्राभरितं प्रपद्ये ।

तापत्रयाटोपसमापनाय प्रालेयधामाभरणं प्रपद्ये ॥ ४९ ॥

वैमल्यसंशदनवाञ्छयाहं मन्दाकिनीमास्यधरं प्रपद्ये ।

प्रसादलामं परमीहमानो मुग्धस्मितोऽसिमुखं प्रपद्ये ॥ ५० ॥

व्यथामशेषां व्यपनेतुकामो नाम्ना मृडं नाथमहं प्रपद्ये ।

..... ॥ ५१ ॥

सर्वज्ञतासारमृतं प्रपद्ये निःसीमसौहित्यनिधिं प्रपद्ये ।

अनादिबोधायतनं प्रपद्ये स्वतन्त्रतायाः सदनं प्रपद्ये ॥ ५२ ॥

हर्षं प्रपद्येऽहमलुप्तशक्तिममेयसामर्थ्यमहं प्रपद्ये ।

शिवं प्रपद्ये जनकं विधातुरीशं हृषीकेशगुरुं प्रपद्ये ॥ ५३ ॥

इति प्रपत्तिमीशस्य तन्वते तत्त्वदर्शिनः ।

तत्कृतुन्यायरसिकास्तत्तादृशफलाप्तये ॥ ५४ ॥

तदनु तदनुवर्णितशास्त्रसमाकर्णनादिव विरक्तमावमापाद्यमानः कमपि

शमप्रकर्षमुपदर्शयन्नरुणसारधिरवततार चरमगिरिशिखरम् ।

अस्ताद्रिशृङ्गादतिमात्रतुङ्गादात्माघिनाथं पतयालुमव्यौ ।
 द्रष्टुं नलिन्यो घृतमीतिभारा न्यमीलयन्नीरजलोचनानि ॥ ५५ ॥
 नमस्तमालद्रुमपल्लवामा नव्या वमौ सान्ध्यमयूखरेखा ।
 अम्भोधिनिर्मज्जदमीशुमालिरथाप्रकौसुम्मपताकिकेव ॥ ५६ ॥

दिवसकरविप्रयोगतनीयसीनामाशाविलासिनीनामसितजलशानुका-
 रिणी चेणिकाघोरणीव तमिस्रपङ्क्तिरदृश्यत ।
 प्रतिवेश्म तमिक्षेण चन्दीकृत्य नियन्त्रिताः ।
 प्रमा इव पतंगस्य दीपरेखा दिदीपिरे ॥ ५७ ॥

सपदि गगनपथादपसरता यास(र)करेण सरमसानुसरणोद्धततमःप्र-
 तिभटविलोपनाय विस्तारितानि परिष्करणमुक्ताफलानीव तारकापटल-
 नि ददृशिरे ।

तमिस्रकस्तूरिकयानुलिप्ता मदीपचाग्नेयकृतावतंसा ।
 बाटी हरिद्व्यासकसज्जकानां वचन्ध चन्द्रागमनप्रतीक्षाम् ॥ ५८ ॥
 अत्रान्तरे सिन्धुरवापदेशादानन्दयन्सर्वदिगन्तराणि ।
 ध्वान्ताभ्यमित्रीणतुषारतेजः प्रयाणभेरिध्वनिराविरासीत् ॥ ५९ ॥
 आगत्य संकोचमृतः सरोजादिन्दीवरं यावदलिस्ततोऽपि ।
 मौनस्पृशो यातुमियेष तावदिन्दुस्तदुद्धोषकरो जनृम्भे ॥ ६० ॥

विगतसकलाशाचिकासकर्मणि परिहृतविषयानुभावे संमीलितसरो-
 जचक्षुषि तेजः किमपि दीपाकारमन्तरनुसंदधाने कालकर्मन्दिनि पृथु-
 लतमःपटलभेदमुपपादयन्मबोध इव मुषाकरो भगवान्प्रादुरमूत् ।
 द्यौरिन्दुनाधृतपुरस्तमिप्ता पश्चाच्च रिद्धतिमिरा वमासे ।
 हृतोत्तरीया हृदयेश्वरेण तन्वी नितम्बस्तिमिताम्बरेव ॥ ६१ ॥
 संध्याहणं प्रागथ सान्धकारं पश्चाज्जगः श्रवितमिन्दुमासा ।

रेजे विराजत्कमजृम्भमाणरजस्तमःसत्त्वमिवान्तरङ्गम् ॥ ६२ ॥

प्रह्लादने महसि तत्र सतिप्रख्ये

वाराकराम्बुलहरी वषट्ठे ययेष्टम् ।

चन्द्रोपलाः सरसतामपुरूपलानि

चक्रुः स्मितं किमुत यानि सचेतनानि ॥ ६३ ॥

न चेतुराणौ पुरुषौ नताङ्गीवशंवदोरःखलवामभागौ ।

तादात्मिकं तावपि न क्षमेतां कामोद्यमं का गणना परेषाम् ॥ ६४ ॥

काङ्क्षयां तदा कामकलाजनीति किमद्भुतं तत्र कृतान्तशत्रोः ।

तथा सरन्दग्धवतोऽपि देहे संदृश्यते शैलमुतास्तनाङ्कः ॥ ६५ ॥

तथाहि ।

विलासिनी काचन विप्रयुक्ता संतापिताङ्गी नवचन्द्रिकाभिः ।

विगर्हणापूर्वमिदं विषण्णा जगाद चन्द्रसरगन्धवाहान् ॥ ६६ ॥

कौदण्डदण्डः कुरुनन्दनेन मुक्तो रुषा मूर्ध्नि शशाङ्कमौलेः ।

हिमद्युते यत्त्वयि नापपात मधुष्कृतानां महिमा स एषः ॥ ६७ ॥

पान्यावलीमञ्जनसंचितेन दोषेण दोषाकरता सवेन्दो ।

आलोकिते त्वय्यत एव चक्रेराशास्यते चण्डकरावलोकः ॥ ६८ ॥

क्षपाकरक्ष्वेल विभावये त्वां हाल्यहल्यदप्यतिमात्रघोरम् ।

स कण्ठ एव स्तिमितः सरारेरुपागमस्त्वं पुनरुत्तमाङ्गम् ॥ ६९ ॥

धिग्धिवित्रलोकीज्जनगर्हणीयां चारित्रमुद्रां तव शम्बरारे ।

भवन्तमेकं परिहृत्य के वा धनुर्मृतः स्त्रीपुपराक्रमन्ते ॥ ७० ॥

मुग्धासु चेतोभव मादृशीषु मुहुर्भवान्यत्प्रकटीकरोति ।

ऋद्धे पुद्गोहिणि पौरुषं तत्क वा विनिद्रातुमग्रात्तदानीम् ॥ ७१ ॥

आखेटमध्वन्यवधूमृगेषु प्रपञ्चयन्प्रश्नशरः किरातः ।

पिकालिगीतिप्रचुरो वसन्ते महीं मरुद्भागुर्या निरुधे ॥ ७२ ॥

संभ्राम्यदिन्दिन्दिरचक्रेनेमिसीमन्तिताशेषदिगन्तसीमा ।
 महीतलान्धंकरणः परागैर्मज्ञाति पान्यानतनोः शताङ्गः ॥ ७३ ॥
 तत्तादृशा दक्षिणतागुणेन विभावयन्विश्वसनीयभावम् ।
 मरुन्नवोऽयं बत मादृशीषु प्रमज्जनत्वं प्रकटीकरोति ॥ ७४ ॥
 मध्येनितम्बं मलयाचलस्य स्पृष्टो नु दावामिशिश्वाकलपैः ।
 विषोर्मिलव्यालमुखच्युतो वा मन्दानिलः सौति ममाङ्गतापम् ॥ ७५ ॥
 उष्णः स्वभावादनिलार्मकोऽयमुपाधितः शीतलतां दधाति ।
 आलिङ्गनादस्य कथं घटेत पत्रावशेषः परथा लतानाम् ॥ ७६ ॥
 उष्णच्छिदामुष्णनिषेवणेन भिषग्जनाः प्राहुरिति प्रतीताः ।
 कुम्भीनसा घोरविषोष्णशान्त्यै पिबन्ति धालानिलमुग्रवीर्यम् ॥ ७७ ॥
 हराक्षिकीलमिहता रतीशम्राणानिला एव परं धरायाम् ।
 पटीरशैलानिलकैतवेन पान्यावलीहोपकृतो बलन्ते ॥ ७८ ॥
 स्वयं जगत्माणतया स्वधाम वियोगिनीविग्रहचक्रवालम् ।
 नभस्वतो निर्दहतः कृशानुरवासजन्मामवदाश्रयाशः ॥ ७९ ॥
 शितो यतः शैत्यमतो विमर्ति नवः समीरो न तु शीतमावात् ।
 अस्यावलेहं सृजतामहीनां भिन्ना रसज्ञाः परमत्र मानम् ॥ ८० ॥
 पटीरशैलेन्द्राफणाधरेभ्यो जनावलीजीवितमोषविद्याम् ।
 अभ्यस्यता चेदमुना गृहीता निद्रापि नैव प्रसरेद्विषादः ॥ ८१ ॥
 अयं मुजङ्गावलिपीतशेषः समीरपोतः स्वविकासहेतोः ।
 वियोगिनीजीवितमास्तानामसंशयं संग्रहणं तनोति ॥ ८२ ॥
 निरागसामध्वगमुन्दरीणामुद्वेगदानादुपजातरोषाः ।
 स्वच्छन्दमन्तः श्वसनं निरुध्य मन्ये निगृह्णन्ति महानुभावाः ॥ ८३ ॥
 जगन्नयोपद्रवशातनाय पीताम्बुराशिः प्रथमो मुनीनाम् ।
 धालानिलाब्धिं च पिबेदवेलं न चेदयं नागविलीढशेषः ॥ ८४ ॥

अगस्त्यदिद्व्यारुतमापतन्तः घृष्टेरवग्राहमुशन्ति वृद्धाः ।

अहो भवत्यस्य समागमेऽपि वियोगिनीलोचनवारिवृष्टिः ॥ ८५ ॥

और्वं पयोधेरवलेपश्चान्त्यै समीरणस्यापि च सर्पजालम् ।

विधिर्विदध्यान्न यदीयमुर्वी कथं न जायेत कथावशेषा ॥ ८६ ॥

श्रीरामविश्लेषविषण्णसीताप्राणप्रतिष्ठापनवीततन्द्रः ।

स्त्रीणामसुप्रासपटोः समीरादतो हनूमान्कथमाविरासीत् ॥ ८७ ॥

विना जगत्प्राण भवन्तमेषा विश्वश्रयी न श्वसितुं क्षमेत ।

ईदृग्विधेऽपि त्वयि खेदहेतौ वियोगिनीभिर्वद किं विधेयम् ॥ ८८ ॥

धर्मच्युतस्योचितमाशुगस्य तीक्ष्णाकृतेर्देहिबधैकरसम् ।

आविःसुधर्माश्रयणस्य ते तु दाक्षिण्यधन्याशुग तद्विगेयम् ॥ ८९ ॥

भवन्तमाहुः प्रथमेष्टमूर्तिं पदार्थशुद्धेः परमं च हेतुम् ।

सदागतिं चात्र समीर किं ते युक्तं वियुक्ता युवतीर्निहन्तुम् ॥ ९० ॥

प्ररूढमन्तः पथिकाङ्गनानां वियोगशोकानलविस्फुलिङ्गम् ।

किं भञ्जरीगर्भरजःकरीबैः समीर संवर्धयतः फलं ते ॥ ९१ ॥

धृणा न ते दक्षिणगन्धवाह तवावतारे तरबोऽपि धान्याम् ।

वितन्वते व्यक्तशरीरकम्पाः प्रवालपाणिप्रविधूननानि ॥ ९२ ॥

त्वामश्रुतां वाचि तपोधनानामाशीविषाणामपि चक्रसीमि ।

विषामिवृद्धिर्विदिता नभस्वन्नतो जगत्यामतिदारुणोऽसि ॥ ९३ ॥

सह्ये मृशं क्रोशति षट्पदानां कु(ह्)रवाधायिषु कोकिलेषु ।

अपह्नुवानो घृतिमध्वगानां भवान्विविद्धे पवमान चाल्यम् ॥ ९४ ॥

आः क्रूरकर्मासि फणाभृतोऽपि घरातलेऽस्मिन्स हि तीव्रदंशैः ।

प्राणानिलानापिबति प्रजानां भवान्युनःस्पर्शनलीलधैव ॥ ९५ ॥

अये समीरानिशमध्वनीनवधूवधैः पातकमर्जितं ते ।

मा मा मरुन्माणव वल्गुनानि प्रकाममन्दप्रकृते, विधेहि ।

पदे पदे त्वन्मदमञ्जनाय जाग्रत्यमी जातरूपो भुजङ्गाः ॥ १०८ ॥

तदनु मदनपीडां सोढुमक्षमतया तया हरिणश्चावेक्षणया प्रियतमाय
संप्रेषिता सखी समेत्य तमित्यभाषत—

सन्त्येव कान्तेषु समश्रुवाना रागातिरेकं ललना जगत्याम् ।

नालोकितो न श्रुतिमागतो वा तस्या मृगाक्ष्यास्त्वयि भावबन्धः ॥ १०९ ॥

आस्वाद्य शश्वन्मधुनोऽपि हृद्यां गुणावलिं ते कुटिलायताक्षी ।

नितान्ततृप्ता नियतं सखीनामाहारवार्तामपि सा धुनीते ॥ ११० ॥

दूरीकृतस्त्वद्विरहार्तिभारादुदित्वरोरुधसितैरिवास्याः ।

इन्दीवराक्ष्या वदनारविन्दे संदृश्यते जातु न मन्दहासः ॥ १११ ॥

मनोभुषो धूममयैरिवास्त्रैरुपादितावूष्मलवाप्पपूरात् ।

मीतेव तस्या भृशमायताक्ष्या निद्रा दृशोर्नैव पदं निघटे ॥ ११२ ॥

पराङ्मुखी चन्दनपङ्कलेष्वीटीक्रियामास्यविभूषणेषु ।

बाला विघटे भवदोष्ठविम्बमुधारसास्त्रादकृते तपस्याम् ॥ ११३ ॥

दूतिकावर्धितस्नेहदीपितं मदनानलम् ।

कामी निर्वापयामास कान्तास्त्रेषमुखामृतैः ॥ ११४ ॥

आलीहितोक्तिनिकरादनु दूतिकानां-

माभाषणादनु मनोभवशासनाच्च ।

अम्लानमानकलिकामपरो विलासी

संप्रीणयन्प्रियतमामिदमावभाषे ॥ ११५ ॥

पाठीनकेतुपरदेवतया त्वया कि-

माज्ञापिते कवरिकारचनादिकृत्ये ।

शंसाभुना परिजनेन समुल्लङ्घे

पङ्केरुहाक्षि तव केन बभूव कोपः ॥ ११६ ॥

यः शैशवात्ममृति पाणितले निवेश्य

संवर्धितोऽजनि मया दयिते स कीरः ।

आख्याति वाक्यमहितं त्वयि रोषवत्या-

मित्यद्भुतं न विरुणद्धि यदात्मजोऽपि ॥ ११७ ॥

चाले मया न गणिता भवदादृतेन

ये मीनकेतनसमीरकिशोरमुख्याः ।

आसीत्ततोऽपि मम भीतिरहो भवत्यां

वैमुख्यमाजि विषमो विषिदुर्विपाकः ॥ ११८ ॥

मन्तुस्पृशो रचयितुं मम शिक्षणानि

स्वातन्त्र्यमस्ति तव जीवितनायिकायाः ।

कन्दर्पगन्धवहकैरविणीविटानां

का या कृशाङ्गि मम निग्रहणे प्रसक्तिः ॥ ११९ ॥

आगःसभीक्षणकृतस्तव चेदमर्षः

शोणाधरे विरचय स्वयमेव शिष्याम् ।

मां विप्रयोगिजनमारणवीततन्द्र-

कन्दर्पपातकिकरे न समर्पयेथाः ॥ १२० ॥

पादारविन्दतल्लतादनवाहुयन्त्र-

निक्षेपतुङ्गकुचदुर्गनिवेशितानाम् ।

कामं त्वया कनकगौरि समाहिताना-

महो भवामि मयि चेदपरापशङ्का ॥ १२१ ॥

भारम्य पद्यपदिनानि तव प्रसाद-

मभ्यर्पयन्नतिपतेरभिदेवतायाः ।

ध्यानाशनप्रजनजागरणादि कुर्वे

प्रीतिर्न ते तदपि यत्स ममैव दोषः ॥ १२२ ॥

शातोदरि श्रुकुटिजैत्रधनुर्लब्धया

भङ्गे कृतेऽपि सति कोपनया भवत्या ।

अथान्तमाशुगमरेण विचित्रकर्मा

मर्माणि हन्त मम कृन्तति पञ्चबाणः ॥ १२३ ॥

विश्वत्रयोदरमुषां विशिखमजानां

ः क्षश्चद्वयं रचयतो मयि शम्बरारेः ।

नाणीयसा मुजगदेन नताङ्गि शङ्के

वेणीलता विरहिता तव मालिकाभिः ॥ १२४ ॥

श्रीडाचकोरशिसयोऽपि कृशाङ्गि नून-

मेते परं ययमिव त्वयि सापराधाः ।

मन्दसितामृतमरीचिकरैरमीषां

तृप्तिं यदा रचयसे न तृषातुराणाम् ॥ १२५ ॥

तत्तादृशैः कुरवकीमवनं तपोभिः

प्राप्यं न मेरुपदवीमपि दूरभूताम् ।

हित्वा चकोरनयने भवतीमिदानी-

मभ्यर्चये तिलकभावमशोकतां च ॥ १२६ ॥

प्राणेश्वरस्य पटुचाटुकृतः कुचाद्रि-

कम्तूरिकाभिरनुलिप्य मुजान्तरालम् ।

येलातिलङ्गनचणप्रणयामिरामा

रामा ददौ रदपटी मुखवीटिकां च ॥ १२७ ॥

शक्रकोपशकलावलीसहस्रीटिका.....तिम.....ला वमौ ।
 चक्रतुः प्रकटरागमेदुरस्वस्वमानसनिवेशनं मिथः ॥ १२८ ॥
 पाणिना प्रसवसङ्घिनीमलिश्रेणिकामिव निगृह्य वेणिकाम् ।
 मुमुबो मुखसरोरुदासवं सेवते स समरादरो विटः ॥ १२९ ॥
 पाटलोष्ठपरिचुम्बने हृदं मेलनामधिगता मिथस्तयोः ।
 चारुतामरसमुद्रकश्रियं ध्यानशे वदनमण्डलद्वयी ॥ १३० ॥
 आत्मनेतुरनुरागसंपदः श्लाघनं विदधतीव संमदात् ।
 गाढपीडितरदच्छदामुना कामिनी व्यथित मौलिघूननम् ॥ १३१ ॥
 अन्वकारि पुलकैरणूदरीबाहुनद्वपरिणेतृसंवृतैः ।
 निर्भरस्तननिपीडनोद्गता शम्बरारिशरशस्यमण्डली ॥ १३२ ॥
 मय्यमुप्य नितरां पचेलिमं मा स सौहृदमितश्चलत्स्विति ।
 स्वस्तनाग्रमणिकील्योर्धुगं सा हृदि प्रियतमस्य संदधे ॥ १३३ ॥
 अस्पृशत्करयुगेन कामिनः पश्चिमाङ्गमुपगूहने वधूः ।
 न्यस्तमस्य हृदि मकुचाञ्चलं निःसरेद्बुधमिहेति किं धिया ॥ १३४ ॥
 चित्तजार्चनचिरात्ययैतसो भजनाय भृगुपातसाहसम् ।
 कर्तुमेव किमु कामुको हृद्यदध्यरुक्षदवलाकुचाचलम् ॥ १३५ ॥
 या पुरा विरहिणी सराशुभराप खेदमतिकोमलैरपि ।
 सा धमूव वनितारतामंटी(?)निर्दयमियविमर्दनक्षमा ॥ १३६ ॥
 निर्विशङ्गनस्तसनिवेशनः पाणिरोधरहितोष्ठचुम्बनः ।
 स्वस्त्रिकोऽङ्गितकुचोपगूहनः स्वैरलक्ष्यरसनावमर्शनः ॥ १३७ ॥
 विमलम्भविहितानुतापयोः संप्रहृष्टमनसोः समागमात् ।
 तत्क्षणं तरुणयोर्मयोरमृशद्विताग्रयपयो रतोत्सवः ॥ १३८ ॥

तदानीं च तरुणिममदानीतरमसमुत्पुत्य केलीतस्तत्तादुद्वेलमेसल-
 टम्बरविभाव्यमानसंरम्भा निजनमंसचिवस्य समरविद्योयसनाहमसहमा-

नेव तमघो निपातयन्ती तव कितव दर्पातिरेकमुत्पाटयामीति तर्जय-
न्तीव परिहृतार्धवगुणां भ्रूवल्लीमादधाना दशनदष्टाधरोष्ठपल्लवमाविष्क्रि-
यमाणकण्ठग्रहणचण्डिमातिशया मानद, सपदि मारयामि भवन्तमिति
सविकारमुदीरयन्ती श्रवणावतंसकुसुमपरिमलाकृष्टमधुकरकुलवाचाल-
तया स्वबन्धुमिरिव दीयमानबन्धभेदोपदेशा साटोपविधीयमानचपेटा-
भिगातमायतवितायमाननिःश्वासपवनपरिवीतमाहितनवपिष्टातपांसुमुष्टि-
भिरपनीयमाननिरवधिस्वेदमतिनिशितनखरायुधवित्तीर्यमाणनानाविध-
मर्मवेदमाश्चर्यगरिमनिश्चलविलोकनोद्भोवपरिसरगतप्रदीपजातं किमपि
विपरीतमदनरणरतिमुस्तीचकार शातोदरी ।

तस्मिन्बिलासी तनुभूनियुद्धे पराजयं प्राप्तमिवातिमात्रम् ।

हस्तारविन्देन नितम्बभारमास्फालयामास मृगेक्षणयाः ॥ १३९ ॥

संतुष्यता तादृशसाहसिकयान्मीनध्वजेनेव कृता मृगाक्ष्याः ।

पर्यस्तधम्मिल्लपरिच्युतानां वभूव वृष्टिः प्रसवावलीनाम् ॥ १४० ॥

कुचौ कराभ्यां कुलशैलकुङ्कुमौ जग्राह कान्तो जलजेक्षणयाः ।

प्रतापमानादनयोः प्रकम्पान्मध्यव्यथा मा भवतादित्तीव ॥ १४१ ॥

सा मेखलामङ्गलवाद्यधोपैः कण्ठोदयत्काकुनिनादगीतैः ।

वक्षोजनृत्तरपि वारिजाक्षी चित्तेक्षयं देवतमारराध ॥ १४२ ॥

अस्या भृशं पौरुषगालितायाः प्रपेदिरे विह्वलतां प्रतीकाः ।

भीरोरनीका वसे प्रक्रमं शैथिल्यमङ्गानि खलु शयन्ते ॥ १४३ ॥

श्रान्ता पुनः सामिनिमीलिताक्षी कान्ता पपातोरेसि कामुकस्य ।

क्रीडासमावद्धवियातगावलीडादिवासुष्य तनुं विदन्ती ॥ १४४ ॥

संमोगान्ते किमपि सुमनश्चापनाडिधमेन

प्रत्युत्पायाः प्रियतमहृदि स्त्रीमणेः स्वैर्यसिद्धयै ।

गाढोत्पीडावलम्बितकुचोद्धान्तकाश्मीरलक्ष्या-

त्प्रायो रेजे बलवदमितो घट्टिता हेमरेखा ॥ १४५ ॥

सुम्बनोद्गमितवीटिकापृषदूपितप्रियदृगुत्थिता वधूः ।

गात्रकामकरवालवल्लीमाहवप्रकटितामथावृणोत् ॥ १४६ ॥

इति किल परमात्मनः सुखाब्धेर्विषयसमीरविसारितैस्तरङ्गैः ।

जगदिदमभिपिच्यमानमासीदमितमवज्वरवेदनानभिज्ञम् ॥ १४७ ॥

बाधूल्यंशधूर्यहस्तु बावदूको निर्वर्तितसांध्यकृत्यसंज्ञानमस्तुतनियमा-
दरप्रवाहनिर्मज्जदखिलविषयामिलापोऽपि मानसपथनीतमकरफेतुशा-
सनः सुखमशेत । तदनु दिगङ्गनाहदसमालिङ्गनचन्द्रिकाङ्गरागः मकटक-
लङ्ककैतवादतिचिरोपमोगपरिश्रान्तिगरिमविश्रान्ततनुलतां हृदन्तरेण
विमावरीं दधानो दरनिमीलदानीलसरोजलोचनमारम्यमाणनिद्रारसानु-
मूर्तिरियमुत्पलिनीति तदुपगूहनविधायिनीं करसंहतिमात्मनः शनैरुपसं-
हरन्प्रचुरविहारखेदपरिग्लानमूर्तिरपरात्रिनिकेतशयनमजिहीत तुहिन-
दीधितिः ।

गगनमणिसौघशिखरादमिसरति दिशं निशाकरे चरमाम् ।

प्राप कुलिशायुधाशा परिपाण्डुदशां वियोगविवशेव ॥ १४८ ॥

शीर्णपाण्डुरिमजीर्णपलाशा रूढसांध्यरुचिपल्लवपङ्क्तिः ।

पूर्वदिग्रततिरम्बरलक्ष्मीभूषणं तपनगुच्छमपुष्पात् ॥ १४९ ॥

आत्मनश्चिरमसंनिधिहेतोर्विकृतं किमपि वारिधिनेमेः ।

चिन्तयन्निव शनैरुपतस्थे लोकबन्धुरय मध्यमलोकम् ॥ १५० ॥

नमोमणिप्राङ्गणनर्ममाजस्तारामिथाः केचन राजदाराः ।

आलोकमार्गादरविन्दबन्धोरपासरघ्न्युषितोदयादेः ॥ १५१ ॥

दिशो दशानन्दयितुं विधाय तिरस्कृतिं ध्वान्ततिरस्करिण्याः ।

महा.....त्मा महसां स राशिराकाशरङ्गस्थलमाससाद ॥ १५२ ॥
 अर्कोदयात्प्रागविगत्य बोधे प्राज्ञस्तु स प्रातरुपास्य संध्याम् ।
 पिनाकिसेवां प्रणयन्नैपीच्छिशात्रयं निस्तुलसत्त्ववृत्तिः ॥ १५३ ॥
 इति समरपुङ्गवस्य कृतौ चम्पूकाव्ये चतुर्थ आश्वासः ।

पञ्चम आश्वासः ।

निष्काञ्चिरैक्षिष्ट स निम्नगां तां पयस्विनीं पाण्डरफेनजालाम् ।
 सुपर्वधेनोः सुतवत्सलायाः स्तनान्तरात्सद्य इव प्रवृत्ताम् ॥ १ ॥
 शैवालपालिस्तटसीम्नि यस्या निलीयते वीचिनिरस्यमाना ।
 ह्रुतावगाहेन गणेन नृणां प्रक्षालिता पातकघोरणीव ॥ २ ॥
 सविलासविवर्तनेषु शश्वद्विवृतावर्तगभीरनाभिगर्तम् ।
 दधती चलमीनदृष्टि गात्रं भजते शगवतीव या पयोधिम् ॥ ३ ॥

पार्श्वद्वयप्रभवसारणिकासहस्र-

निःसार्यमाणलहरीकतया नितान्तम् ।

आसादितापि कृशता विहृषाति यस्याः

सस्यावलीकलनकीर्तिमुखेन शोभाम् ॥ ४ ॥

अथमर्षणमभ्रसंततेरयमावर्तनमाचरन्सुधीः ।

अवसीयजलान्तरावसत्कलिगीत्येव कदर्थितधिरम् ॥ ५ ॥

सलिलैरलिले तस्याः कलिते नित्यकर्मणि ।

आदिष्टतपनो मासा पातिष्ठत स पार्थिकः ॥ ६ ॥

श्रीनन्दिशैलद्विपदानधारां हारावलीमर्षवमेखलायाः ।

पुण्याम्बुपूरामय भूमुरेन्द्रः पिनाकिनीं प्रापदसौ प्रपत्ताम् ॥ ७ ॥

उरुमिस्तटकेतकैरुदन्वन्महिषी दीव्यति या मनोजसूनेः ।

कलधौतपिधानसङ्गहस्तैरभिमुखेव महामटैरमीक्ष्यम् ॥ ८ ॥

अतिसंनिहितोच्छ्रयावभक्ते निपुणामाहितनीचतुङ्गमावाम् ।
अनुगच्छति या महीपतीनामनर्था नीतिमदाशितान्तरङ्गाम् ॥ ९ ॥

तत्र च पवित्रतरपाथसि प्रणीतमञ्जनविधिरेष सञ्जनशिरोमणिः स-
रोगणविमुक्तसारणीपूरनिर्व्ययमानशालिनिचयसंवर्धनक्रियं कुशसमिदा-
हृत्तिकुतूहलवशादग्रहारशतविनिर्गतैरचनिनिलिम्पमाणवककदम्बकैः स-
संभ्रमविडम्ब्यमानसंलुवनरंहसा शम्बरकुलेन मुहुरलंकियमाणजाङ्गलमही-
भागमागमजलधिपारगधीरजनमेधाभिभूतचण्डीशकुण्डलमतिलङ्घ्य तु-
ण्डीरमण्डलं पातालमुवनमिव फणिराजसमधिष्ठितं विपिनान्तरालमिव
व्याघ्रपदलान्छितं फलशाब्धिहृदयमिव कैटभद्वेपिनिद्रागृहाश्रितं विपुल-
गिरिदुर्गमिव विमतमवभीतिसंज्वरचण्दरीतिहरमहिण्डत पुण्डरीकपुरम् ।
प्राकारपद्मे परिस्वासरस्यामुन्मेषवत्युज्ज्वलशृङ्गपत्रे ।

यत्रामितानन्दमयं महान्तः शिलीमुखः सीधुरसं पिबन्ति ॥ १० ॥

तत्र च धरणीमुराग्रणीरनर्गलश्रद्धासमाहिततीर्थावगाहनः सकौतुकमा-
क्रान्तचि(वि)त्सभान्तरो यवनिकापनयनक्षणलक्ष्यमाणतेजःपुञ्जसंछादि-
तदशदिशावकाशतया चारिदघटाविनिःसृतममृतकरसहस्रमपहसन्तं नि-
पुणतरविनिहितेक्षणनिरूप्यमाणनिम्बिलप्रतीकतया मणिमवनमध्यदेश-
प्रविष्टमिव दृश्यमानमरणमुत्तशिक्षणविषावपवृचदाक्षिण्यमपि दक्षिणं
चरणमधो निधाय तिष्ठन्तमाटोपगतिष्ठविक्षेपमाविनी त्रिभुवनविपतिम-
मिदाह्वय सरयमुपरुर्षता सव्यकरपल्लवेन कलितविनिवारणमिव किञ्चि-
दाकुक्षितमितरपदसरोजमुद्यम्य नृत्यन्तमेकहस्ततटविन्यस्तेन सरमस-
परिभ्रान्तिसंक्षेपदेतिनापवमानसचिवेना.....रि(नि)विष्टदेहतया विलस-
दष्टापदसालवेष्टितं कैलासशैलमिव भासमानमियदेव नर्तननृत्यानुगुण-
मित्यन्यपाणिसंतन्यमानमतिट्टहृदमरुढात्कारकन्दलं परिच्छेदयतेव परं
परानयसरसिजेन विरचिताभीतिमुद्राग्निनीतिमादिनटमद्राशीत् ।

अवस्थिते मय्यपि गर्भदासे मागीरधी किं भवतैव धार्या ।

जगत्पते स्थापय तामिहेति मन्ये स नम्रीकृतमौलिरासीत् ॥ ११ ॥

आकर्णनव्रजनतीर्थवरावगाह-

निर्मात्यगन्धनिवहमहणावलोकैः ।

अन्येन्द्रियावलमवेक्ष्य भृशं कृतार्था-

मस्तौदमुप्य मृडमक्षमयेव जिह्वा ॥ १२ ॥

संनिधौ मम समस्तदेहिनां नृत्तमेव निखिलार्थसाधकम् ।

तत्कलैवमिति किं नु दर्शयन्पुण्डरीकपुरनाथ नृत्यसि ॥ १३ ॥

नालीकसंभवमुत्तामरनायकानां

सत्यादिलोकपतिभावसमृद्धिलाभम् ।

प्राञ्चस्त्वदेकपरतघ्नमुदाहरन्ति

तेषां पुनः किमिल्य्य तनोपि नाट्यम् ॥ १४ ॥

अमितद्वुहिणाण्डलीनामधिनेतुः स्वगताणिमादिभूतेः ।

घटते खलु कामुकस्य गौर्यास्तव संसन्नटताण्डवानुबन्धः ॥ १५ ॥

साक्षिणोऽपि जगतां तव शम्भो दर्शनाय विचरन्प्रतितीर्थम् ।

अङ्गात्मजगद्वेषणशीलं हन्त लोकमनुयामि विमूढः ॥ १६ ॥

तावकीनपदतामरसार्चाभावसानमसकृद्विदधानः ।

श्रीसदाशिव कदा नु मुदाहं वासरांक्षणमिव व्यपनेष्ये ॥ १७ ॥

असौ विधानिधेरस्य पार्श्वस्थितपतञ्जलेः ।

ह्रिया किमियतीं कृत्वा स्तुतिं तूष्णीकतामियात् ॥ १८ ॥

अथ बुधपुङ्गवः सद्यगिरिशङ्कुसंज्ञानितां बन्धरक्षनामिव सिन्धुराज-
पटमण्डपस्य विधिवनचरमसारितां व्यापाइनवायुरामिव पातकभरधाप-
दपरंपरायाः सैकतनितम्बसज्जिनीं मेखलामिव जगतीमृगीदृशो निरति-

शयसलिलकेलिनिरङ्कुशचोलीविशङ्कटवक्षोजजघनविक्षोभजातवेदनामिव
प्रतिमुहुर्लर्मपवनापदेशेन विनिःश्वासन्तीं बहुदूरगमनखेदालसामिव
पदे पदे तरङ्गकरेण तटभूमिवलम्बमानां कलिविजयकर्मविहितोद्यमस्य
धर्मक्षमापत्तेः कटकसंनिवेशैरिव कलशाम्बुराशिकलोलपाण्डरैरमरनिके-
सनप्रासादमण्डलैरविरहिततीरदेशां लसिकामिव रमसविभावितभ्रमीस-
हस्रशालिनीं नारायणीमिव नवकुवलयश्यामलां कौमुदीमिव कुमुदवना-
मोदनीं यनमालिनीमूर्तिमिव चारिजसमञ्चितां पद्मशरवैजयन्तीमिव पाठी-
नपरिशोभितां विलासवतीमिव विष्टतफेनधवलचारुचन्दनामगाहत क-
वेरनन्दनाम् ।

स्पर्धावती बाढमिवाग्रनद्या सहस्रधा चोलमुवि सवन्ती ।
समन्ततः संवसथानुपेत्य पुष्पाति पुत्रानिव या सवित्री ॥ १९ ॥
कदापि नैवात्र पदं करोतु दुर्भिक्षतादोषक्यापि चेति ।
प्रवाहवाहापरिवेष्टनेन बध्नाति चोलक्षितिपालनं या ॥ २० ॥

रोधोवनीपिकरुतश्रवणैर्निकामं
सक्तेय या कचन संहतलौल्यमास्ते ।
अन्यत्र तादृशविलम्बनजन्यमब्धे-
राशङ्क्य रोपमिव हन्त रयाव्रयाति ॥ २१ ॥
क्षयगनुतटि यस्याः स्वादु संश्लेष तोयं
पृथुलफलपट्टीभिः प्रांशवो नालिकेराः ।
गगनमरुपदब्धां गच्छतो लेसपान्यां-
श्चलदुस्सलदहस्यैः सत्यमाकारयन्ति ॥ २२ ॥

अनन्तरमयमवनिवृन्दारकमणिः प्रचुरफणिवहरीवेलितप्रमुकवन-

जालेषु चोलेषु विश्रुतं मायाघनतमिस्रमार्तण्डलमुवनमपि च्छायावनं
 साधारण्यपदवीविदूरमपि श्वेतारण्यं नारीव्यापारकमनीयसौघमपि गौ-
 रीमायूरं मुक्त्यार्जनरसिकमोदैकहेतुमपि मध्यार्जुनं नृम्भमाणहरिहराव-
 दानंघोषमपि कुम्भघोषं संचरदनघशैवसंजवनमपि पञ्चनदं स्त्रीलाञ्छि-
 तदराङ्गनटननृत्तरङ्गमपि श्रीवाञ्छं विमलाशयपुरुषपरिषदाशास्यमपि
 कमलालयमधिगत्य, परिशीलयन्कियन्तमपि पन्थानमतिलङ्घ्य, कतिप-
 यदिनैरमलफेनपटलभासुरामपां श्रियमिव सरस्वतो वेलाचलस्तम्भपुगला-
 बलम्बिनं, पाशमिव दाशरथिविख्यातिलासिकानाट्यस्य तिर्यगवष्टम्भय-
 ष्ठिमिव तीव्रतरवातपरिभूतवार्धिर्मर्दनपटिमशालिनः कल्लोलकपटमल्लस्य
 चेन्नलतामिव जलधिवीचिनर्तकीनटनविद्योपदेशकारिणः समीरणदेशि-
 कस्य मध्यवंशमिव फणिराजमन्दिरसमावृत्तिकृतो नीरधिद्वन्द्वनीम(प्र)
 द्वयस्य बन्धनदारुमेदमिव सलिलमर्त्यशावकमृतो पीचिमवूर्मिडोलावि-
 शेपस्य विषमसमकरणविरचनाफलकमिव सगरकुलकीर्तिशालि.....-
 पोषिणो वारिधिकेदारवसुमतीभागस्य सुवेलगिरिकीलसुदृढप्रसंजितां
 दामनीमिव धरणीगवी कमठचरमाङ्गकलितविनिवेशनां वैतानवेदिमिव
 राक्षसाधिपविजयदीक्षानुबन्धिनो रामचन्द्रस्य तूलिकामिव त्रैलोक्यघा-
 मनि रामचरित्रचित्रलेखनपटोः सरसिजासनशिल्पिसार्वभौमस्य विधुंनु-
 दमिव दशकन्धरयशश्चन्द्रमसो युगंधारमिव पुरनिपूदनस्यन्दनस्य काल-
 दण्डमिव धनकलुषमण्डलीनां नालमिव पौलस्त्यनगरारविन्दस्य वादन-
 कोणमिव वाराशिदुन्दुभेः स्थूणाप्रकाण्डमिव स्वरस्वण्डनमथापटमण्ड-
 पस्य दारणककचमिव सरिदधिपदारुणो गुरुतरभावद्रोणीमिव बाहिनी-
 शखुरलीविहारस्य गाघभावाधिगमकाण्डमिव दशवदनशौण्डीर्यतटिनी-
 विलासिनः शिक्षाकशामिव सिन्धुपतिमङ्गसैन्धवव्याप्तस्य नलसेतुमव-
 लोवय कौतुकाक्रान्तमना वचनमिदमाचष्ट ।

जनकतनयाधिनेतुर्जयहेतुर्यातुषांनपतिजेतुः ।
 सेतुस्त्रिभुवनकौतुकहेतुर्मवतां तनोतुं कल्याणम् ॥ २३ ॥
 दशमुखरघुवरयशसी तुलयितुमरविन्दजन्मना कृतयोः ।
 सिंहलजम्बूद्वीपच्छलधटयोर्व्यष्टिरवतु वः सेतुः ॥ २४ ॥
 रघुवरकीर्तिनटीमणिरङ्गगृहे जयति दीप्यमानस्य ।
 आभारयष्टिमेतत्पतापदीपस्य सेतुमालम्बे ॥ २५ ॥
 मामवतु रामसेतुर्मध्ये चाराकरस्य यो भाति ।
 मूपैः पुरा खनद्भिः कियतीव स्थापिता क्षितिर्मितये ॥ २६ ॥
 चलकद्वयैः पयोनिधिशयने चेलवधूर्मिहस्तैर्यः ।
 आस्फालितोरुमागः स्वपितीव चक्रास्त्रि सेतुराजोऽयम् ॥ २७ ॥
 सेतुर्जयति यशकमसंभ्रमलोलाः समुद्रकल्लोलाः ।
 विश्वत्रयीविलङ्घनलाघवशिक्षारता इवामान्ति ॥ २८ ॥
 पुष्पातु सेतुः प्रचुरां मुदं वो महीमुवेलान्तरमानदण्डः ।
 घृद्धस्य सिन्धोरतिवेषमानतरङ्गपाणेरवलम्बदण्डः ॥ २९ ॥
 कृष्णांशुकां यद्धटनेन धात्रीं द्रष्टुं घृतापत्रप एव रामः ।
 ततान तत्संवरणानुकूलं यशोदुकूलं प्रयते स सेतुः ॥ ३० ॥
 सेतुः श्रियं पुष्यतु यद्भुजेन मुवेलमालम्बत भूतपात्री ।
 पौलस्त्यकीर्तिप्रकराम्बुराशौ विद्वत्स्य चेलमिव यातुकामा ॥ ३१ ॥
 यद्भुजाजदण्डेन नरेन्द्रवर्यनिवेशितेनेव कृताजिरोधात् ।
 अपारमन्धावितुमन्विषमोगी विवेष्टते तं विनतोऽस्त्रि सेतुम् ॥ ३२ ॥
 डिण्डीरनिर्मोकपरः स मुष्यादपानिलान्सेतुफणापरो ॥
 निशाचरार्थीधरकीर्तिदुग्धं यः पायितोऽभूत्प्रभुना रघूनाम् ॥ ३३ ॥
 न केवलं येन पुरा रघूनां नाथो लट्ठे लवणाम्बुराशिम् ।
 सीतानहरोपचितापवादसिन्धुं च दन्यादृजिनं ॥ सेतुः ॥ ३४ ॥

हिनस्तु सेतुर्दुरितानि यस्मिन्मनोज्ञफेनांशुकमण्डलानि ।
 आस्तास्य वेलद्रिशिलासु वीचिहस्तेन विस्वारयतीव वार्षिः ॥ ३५ ॥
 भास्वत्करानीतपयोदकुम्भसहस्रसंग्राह्यपयोभरस्य ।
 उदन्वदन्योरुपरिप्रदेशशिलामघीमो नलसेतुरेखाम् ॥ ३६ ॥
 क्षपयन्पयसा यदम्बुराशिः परिलिम्पन्नवफेनचन्दनेन ।
 मुहुरर्चयतीव रत्नसूनेस्तदुपासे हृदि रामसेतुलिङ्गम् ॥ ३७ ॥
 मकरालयचेलमध्यमाजः पंरितो लक्षितफेनसक्तराशेः ।
 क्षितिचक्रधरदृक्स्थ यष्टिं कलये कस्मपपेणाय सेतुम् ॥ ३८ ॥
 विनिवेश्य यदर्गलां पयोधौ नरकद्वारकवाटिकायमाने ।
 क्षितिजापतिरीशलिङ्गमुद्रां विदधे शर्म ददातु वः स सेतुः ॥ ३९ ॥
 रघुवीरपदावलीसमर्चारचनायेव पयोधिना वितीर्णैः ।
 स्वल्पदूर्मिरयोदितैः स्फुलिङ्गैरिव रत्नैर्विलसन्मुदेऽस्तु सेतुः ॥ ४० ॥
 लघयत्त्वधराशिगेष सेतुः श्रयतां दीव्यति यः सुवेलमूले ।
 दृढदण्ड इवार्पितः समूलं परमुन्मूलयितुं पुलस्त्यसूनोः ॥ ४१ ॥
 नलसेतुमहं नतोऽस्मि सीतापतिकीर्तिप्रमदावलम्बनार्हम् ।
 घलद्विधपटीवृतामदीव्यद्वरणीमण्डलतालवृन्तनालम् ॥ ४२ ॥
 सुवेलशैलद्विरदेन माधता कृतः सलीलं क्षितिवाशितो(सिनो)परि ।
 करोतु वः सेतुकरो भवार्णवप्ररोहदंहोविसिनीसमुद्धृतिम् ॥ ४३ ॥
 ननामि सेतुं नटदूर्मिपाणिना तटे यदीये ततमौक्तिकावलिः ।
 चकास्ति कन्धुः सरितां रघूद्भदप्रशस्तिवर्णप्रकरानिवार्ययन् ॥ ४४ ॥
 थयामि सेतुं चलदूर्मिकाद्यैर्विनिक्षिपन्त्यस्य तटे वराटिकाः ।
 विराजते राक्षसराजविद्विषो गणं गुणानां गणयन्निवार्ययः ॥ ४५ ॥
 परिचरितपुण्यपण्यावलीलाग्रविपणिमगणिं पुरूतपुरक्याटसमुद्राट-

नकुञ्चिकां राघवयशःक्षीरसागरमहाझपमर्णवनेमिवरवर्णिनीवेणिकामति-
तुङ्गपदलिप्सुतनुमृदधिरोहिणीं दुरितसिन्धुसंतरणहेतुं सुकृततरणितोल-
नारित्रं लङ्घेदावाहुतेजकडङ्करीयदूरीकरणयष्टिकां जलधियुगलसीमावि-
भागमिति डिण्डीरवसनपण्डविन्यसनलिङ्गिनीं प्रचेतो निकेतनप्रासादमा-
लिकां दुर्ललितयातुधानसमाजधूमकेतुरामसेतुम् ।

वारिधिः समरवंशजन्मनां क्षमाभुजाममितकीर्तिशेवधिः ।
यत्र दारुणि तिरश्चि लम्बते संपदे स नलसेतुरस्तु नः ॥ ४६ ॥
सेतुरेप परिपातु पातकव्यालसंहतिविदङ्गपुङ्गवः ।
यस्य पार्श्ववितती सरित्यती पुप्यतश्चटुलपक्षविभ्रमम् ॥ ४७ ॥
पच्यमानपयसि स्फुटमोर्वज्वालया सरिदधीशकटाहे ।
आसिकाविधिकृतोऽवनिदर्ष्या नालमद्यत इत्या नलसेतुम् ॥ ४८ ॥
जलधिचक्रमिपाद्गलयीकृते धनुषि दैवरघूद्गदसंहितः ।
रचयतादपराशसमण्डलीजयमसौ नलसेतुशिलीमुखः ॥ ४९ ॥
इष्टं सेतुः सौति यद्राममाणच्छिन्नाकारे बाहिनीसंनिवेशे ।
आम्यद्वीपीपाहुनृन्दा कषण्यश्रेणी नृत्तं प्रोद्धतं संविधये ॥ ५० ॥
यातायातायामतुम्रेन्मरुद्देष्ट्यादस्यो हस्यतां रामसेतुः ।
वाताधूनं पार्थिवेलं यदूरी मूयो मूयः स्थाययन्तीय पात्री ॥ ५१ ॥
गृत्ताकूटं मेदिनीनामधेयं विन्यस्यान्तर्विधत्तद्वकुम्भकारः ।
प्रायश्चक्रं प्रेक्षयत्यधिरूपं यष्टया येन शायतामेष सेतुः ॥ ५२ ॥
सेतुं वन्दे सिन्धुराजस्य गावः कापं कापं प्राप्ति यत्राङ्गकानि ।
चारं चारं जन्तुदुष्कर्मवृण्यां दोहं दोहं पुण्यदुग्धान्य(र)न्ति ॥ ५३ ॥
मध्येनाधोराशि फतालमूल्यदुग्धमस्य श्रीदयोर्वानिषेण ।
भाति प्रीवेवादिर्कूलस्य यो मां पाशासक्तं पावयत्येष सेतुः ॥ ५४ ॥

- श्रीर्णाञ्जकीकसभरं शिथिलप्रवाल-
 वह्न्यान्ननालमवकीर्णवराट्दन्तम् ।
 भग्नोर्मिबाहु च पतद्भिरगैर्वभूव
 यन्निर्मितौ जलधिवर्ष्म स सेतुरव्यात् ॥ ५५ ॥
 कुण्ठीकृताशरकुलाधिपगर्वराशिः
 खण्डीकरोतु भवतां कल्लपाणि सेतुः ।
 भारासहिष्णुरिव यस्य पयोधिरङ्गं
 योर्ध्वकैरर्षिततश्चह्ननसैः क्षिणोति ॥ ५६ ॥
 अह्वाय सेतुरशिधानि विहन्तु यत्र
 सक्तेतरेतरतरङ्गमुखौ चकास्त्रः ।
 बेलातिलह्ननविधापणवन्धनाय
 स्लिप्यत्परस्परफराविव सिन्धुराज्ञौ ॥ ५७ ॥
 सेतुर्मुदे भवतु वो जलभम्बुराशे-
 वीरेण यत्करणकौतुकिना विभेजे ।
 सीतावियोगशिखिरावणबाहुधाम्नोः
 कर्तुं पृथक्प्रक्षमनाममिकाह्वतेव ॥ ५८ ॥
 विषं जगद्गुरोरदादयं पुरेति रुष्टयोः
 सुवेलगन्धमादनसरामिषातिमृत्ययोः ।
 निधाय मध्यसीमनि प्रमृद्गतोर्यदगर्लां
 विरोति बाहिनीपतिः ध्रिये स सेतुरास्तु नः ॥ ५९ ॥
 उदघद्धोषाम्यामुदधिलहरीभ्यामुभयतः
 रुतासन्नः सेतुः कवलयतु पापानि भवताम् ।
 भृतशोणीकन्यापतिविजयनिःसाणयुगली-
 लसत्पार्श्वद्वन्द्ववलितंकरिराज्यविद्वतिः ॥ ६० ॥

दक्षाः संगतलोकपातकविधौ ताटस्थ्यभाजो नृणां

चेतोमीतिविधायका मलिनतां संविभ्रतो भूयसीम् ।

तुङ्गाः पातकराशयस्तनुमृतां भृ(भ)ङ्गा इवाम्भोनिधेः

सङ्गाद्यस्य विनिर्दलन्ति शतधा तस्यै नमः सेतवे ॥ ६१ ॥

श्रीमद्वामयशोदुकूलकलनावेभे नाति मौलिना

कुर्मो गर्हितकर्मदग्धजनताजीवातवे सेतवे ।

शश्वद्यत्र विनृम्भतो रघुपतेः स्यातिप्रतापाङ्कुरा-

न्व्यक्तान्मौक्तिकपद्मरागमिपतः सिधन्निवाम्भोनिधिः ॥ ६२ ॥

मध्येयारिधि फाद्यनाचलमिलन्मध्या मही दृश्यते

पुंसां नौरिव कापि पुण्यपट्टली वाणिज्यलाभार्थिनाम् ।

लङ्का तन्निकटस्थितेव तरणिर्लङ्घी तयोरन्तरे

सेतुः पाश इव स्फुरन्वितरतु श्रेयांसि भूयांसि वः ॥ ६३ ॥

वल्लभानवीचिकरलीलया मिथः

पृथुकम्बुकन्दुकमिह प्रहिण्वतोः ।

निहितेव यः स्फुरति यष्टिरन्तरे

सरिदीशयोः स नलसेतुरीक्ष्यताम् ॥ ६४ ॥

लङ्काभिव्यासिघाटीचटुलरघुबरोद्दामदोर्धाममार्ग-

सैलोक्यमासजाग्रदशवदनयशोरोधविष्कम्भकाण्डः ।

सेतुर्व्यः संतनोतु त्रियमुमयनदीचान्धवोपान्तलीला-

लोलकलोलमल्लद्विपयुगलसमीकार्भटीमध्यमितिः ॥ ६५ ॥

श्रीमत्कुर्मोरगेन्द्रसितिवलयमयैरादिमध्यान्तमागे-

रायदे मूर्तिमम्भोनिधिवसनसमावेष्ट्यमानां दधाने ।

पीठे यद्गोमुसाद्ये कनकधरणिभृद्विह्वलामाति शुभ्रं

पायादस्नानपायात्सुहृत्वनरपतेर्जैत्रकेतुः स सेतुः ॥ ६६ ॥

धर्मकोटेस्तदा तस्य धर्मकोटिमभीप्सतः ।

कथमात्माश्रयोऽप्यासीत्कार्ये न प्रतिबन्धकः ॥ ६७ ॥

अयं पुनरधिरूढगन्धमादनं रतिबन्धुशासनमभिवन्द्य नुतिबन्धमौख-
रीमविन्दत ।

नलसेतुबन्धतटकेलिशालिने नतिरस्तु शैलतनयाविलासिने ।

सृजतीव यन्मकुटसिन्धुरब्धिना सहनर्मसंलपनमूर्मिनिःस्रवैः ॥ ६८ ॥

यो बारिराशेरुदरात्तरज्जमहोरगान्मौलिमृदोपधीशः ।

आकृष्य भूयस्त्यजतीव सोऽयमास्तां मनस्यादिविषापहारी ॥ ६९ ॥

यस्मादृहासेन्दुरुचा पयोब्धिलीलां दधाने लवणाम्बुराशौ ।

निद्राणनारायणनर्म धत्ते सेतुः स मां पुंगवकेतुरव्यात् ॥ ७० ॥

रमतां हृदि रामनाथदेवो वितता बारि.....गेहे ।

श्रियमञ्चति सेतुबन्धरेखा शयितोर्बाधिरचापनिर्विशेषा ॥ ७१ ॥

चण्डैः प्रगृह्य चलवीचिकैरैरराणां

पापाबलिं दृथुषु सेतुशिलातलेषु ।

यच्छासनेन परिपातयतीव सिन्धुः

सोऽयं ममास्तु हृदि सोमकलवतंसः ॥ ७२ ॥

व्याकीर्णविद्रुमजटाबलयं विमुक्त-

फेनादृहासमवधूर्णितवीचिहस्तम् ।

संध्यासु यस्य नटनानुकृतिं समुद्रो

निर्माति शर्म वितनोतु स नीलकण्ठः ॥ ७३ ॥

आयात पातककृतो भवतामघानि

संक्षालयानि सहसेति यदग्रभागे ।

अम्भोधिवातमवसेतुबिलहनेन

सत्यापयन्निव चकास्ति मृदं तमीडे ॥ ७४ ॥

रामेश्वरो विजयते ललद्गृहिहस्त-
पर्यस्तशुक्तिपटलीकपटेन यस्यै ।

चूडामणीकृतमुष्पांशुकलान्तराणि
विधाणयन्निव विधाति तरङ्गमाली ॥ ७५ ॥

पादावनम्रजनपद्मपरंपराणां
संक्षालनामिव समुद्रजलैर्विधातुम् ।

श्रीरामसेतुतटसीमनि वासलीला-
माम्रेडयन्घटयतां मुदमद्रिधन्वा ॥ ७६ ॥

मुक्ताविद्रुमपद्मरागपटलीमुख्योपदामन्तिके
न्यस्यन्नेत्य सृजन्निव प्रणयिनीनिर्भोचनाभ्यर्थनाम् ।

गूयो याति मुखे वहस्रलनिधिर्भङ्गं किलापाकृतो
येन प्रत्यहमेधते ॥ भगवानेणाद्बूडामणिः ॥ ७७ ॥

जानकीकरसमूढबालुकामूर्त्ये मुपितराधवास्ये ।
रामनाथ इति नामशालिने शालिने नटनशीलिने नमः ॥ ७८ ॥

तदनु पण्डितासण्टलः पाण्ड्यघरणीमण्डनायमानगुरुत्तरश्रीलासमु-
त्तरमुपगम्य ह्यालास्यनगरमणयेयगुणविशेषामशेषमुबनमातरमपि सवि-
श्रीकृतमलयप्वजपरिश्रीशबद्धमामपर्युवतिदुर्लभामिरङ्गजन्मपालपुंगवश-
क्तिभिरिव यशोजवृद्धिमिस्त्रिभिरुपशोभमानयौवनारम्भां विपुलसंरम्भ-
विहितनि सलदिग्विजययात्रावसरनेत्रातिथीमवधिपुरविरोधिसंनिधिति-
रोहितवृत्तीयपयोधरमरां सपदि मीनाक्षीमध्यक्ष्यन्प्रणिपातपूर्वमेयमभि-
जातपथविहारिणीं वार्गीममाणीत् ।

हरमिव समास्यातुं विधाय जाम्रत्रममत्रो
रचयति कुचे सार्वायीयेः मुजान्तरमञ्जनम् ।

सपदि विनतो लज्जासङ्गात्तदीयगवेपण-

प्रवण इव नः पायान्मीनाक्षि ते मुखचन्द्रमाः ॥ ७९ ॥

स्तनशिखरिणोः स्पर्धास्तृपाद्य तावकयोः पुरा

कुलमहिधरो दृष्ट्वा तस्थौ तृतीयकुचात्मना ।

अधिगतवतोः पश्चादैक्यं तयोः सविधादसौ

निजपरिमवं प्रायो निर्धार्य देवि तिरोदधे ॥ ८० ॥

तत्र गिरिसुते वक्षोजेषु त्रिषु सरशासिनो

नयनसरसीजातैर्नीतेषु सत्सु भक्तताम् ।

बहनघटनत्रासाल्लिख्ये तृतीयपयोधरः

समकुञ्चददक्षिन्ता न्यादलीकविलोचनम् ॥ ८१ ॥

पुरहरकरामर्शत्रासेन भूधरनायक-

स्तव कुचयुगोपान्ते प्राप्य स्तनान्तरभूमिकाम् ।

भगवति तिरोभूतः कपि प्रतिक्षणभाविनी-

महह पुनराशङ्केशानस्य हस्तविमर्शनाम् ॥ ८२ ॥

भवति विमुखे धैर्ये पाणौ विमुञ्चति कार्मुकं

सुरमिलशरेऽप्याजौ स्त्रीकुर्वति प्रतिकूलताम् ।

परमवसरं लब्ध्वा पृथ्वीधरेन्द्रशरासनौ

जननि भवतीमाविर्लज्जां करे जगृहे हरः ॥ ८३ ॥

इति सुमतिरयमभिदधानो विगलितोपमानसंकथां रूपसंपदमखिल-

जगदम्बिकाया विभावयन्पुनरिदमभाषत—

अम्ब कदम्बदनान्तरमन्दिरसंजातकेलिसंचारे ।

भूरि पुरवैरिलीलसाक्षिणि मीनाक्षि देहि वाग्देवीम् ॥ ८४ ॥

आचिकुरचरणपल्लवमनवधानां शिवे तवाङ्गानाम् ।

उपमां वदद्भवनैरुपमानैः क इव नापराधी स्यात् ॥ ८५ ॥
 तदपि भवदीयचिन्तासुकृतानि लब्धुमिच्छन्त्या ।
 भक्त्या समाहितः परमयमारम्भः सवित्रि सहनीयः ॥ ८६ ॥
 विक्षिप्तदक्षिणेतरकरपल्लवमन्यपाणिधृतकीरम् ।
 किमपि करुणापयोधेरधिदैवतमाविरस्तु मम चित्ते ॥ ८७ ॥
 कुलगिरिकुमारिके तव कुन्तलपरिमुपितसंपदो मेघाः ।
 क्रन्दन्मि नूतमेते क्षितिभृत्पादेषु क्लृप्तनिष्यन्दाः ॥ ८८ ॥
 जडमपि दोषाकरमपिसमधिककौटिल्यमपि मुधासूतिम् ।
 शिरसा बहसि यदेया जननि कलापक्षपातशैली ते ॥ ८९ ॥
 आपाटलाघरच्छविबालारुणकिरेणपरिचयात्किं वा ।
 अनिशविकस्वरमास्ते पार्वति भवदीयवदनतामरसम् ॥ ९० ॥
 कमलभवन्मुखभेदे कलयेदीशोऽपि देवि मीमांसाम् ।
 एकत्र पद्मदाबलिरितरत्र भ्रूलता न चेद्दृष्टा ॥ ९१ ॥
 दशलक्ष्मणो विशिष्टं शफराक्षि मुखं तवेति मे विषणा ।
 यदिह विशोपकमिन्दोरमुलभममितैस्तपोभिरप्यास्ते ॥ ९२ ॥
 तव जननि लोचनद्वयमामाति मदारुणीकृतोपान्तम् ।
 निजगतिनिरोधकारिणि कर्णयुगे किञ्चिदात्तरोपमिव ॥ ९३ ॥
 शर्वाणि ते कटाक्षः शक्तिं जगृहे नु कालकूटस्य ।
 गलकलितोऽपि स विकृतिं न दिशति नायं यदेष मोहयति ॥ ९४ ॥
 श्यामापि विमलशीला संततलोलापि संमृतस्यैर्याम् ।
 गौरि कुटिलापि ऋज्वीं तनुते श्रियमानतेषु तव दृष्टिः ॥ ९५ ॥
 तावकहसितविहम्बनसंमृतगाढागसां विधोर्मांसाम् ।
 संमाय्यते चकोरीचक्षुसंदंशकोटिमिश्लेदम् ॥ ९६ ॥

दशनकिरणप्ररोहैस्तघ्नीममृतैरिवामिषिञ्चन्ती ।

श्लाघाचलितशिरस्कं गायति शश्वधशांसि कामारेः ॥ ९७ ॥

भवदीयकण्ठनालीपरिवादिन्यामलीकद्वहान्ते ।

तघ्नीमु.....र्दघत माङ्गल्यहेमसूत्राणि ॥ ९८ ॥

हालाहलानलाकुलहरगलसंतापकन्दलीहरणात् ।

मूमो भुजद्वयीं तव तनुरुचियमुनातरङ्गयुगलीति ॥ ९९ ॥

कल्पामि.....ननि श्यामो यदंशुसंदोहः ।

मूर्च्छति कपोलमूले मङ्गलदूर्ध्वावतंसमतिदायी ॥ १०० ॥

परिणतदाडिमबीजभ्रमचुम्बितपद्मरागमणिमुद्रम् ।

विभ्रमशुकमालोक्य स्मैरमुखीं त्वां भजामि मीनाक्षि ॥ १०१ ॥

आनन्दपारवश्यादपि विस्मृतमन्तरान्तरा गेयम् ।

हैमवति यद्गिरा पुनरनुसंधासे स मां शुकः प्रायात् ॥ १०२ ॥

अङ्गुलिभिरम्ब तघ्नीताडनसमये तव स्फुरन्तीभिः ।

संगीतविभवसंभृतपल्लवनिबहेव भासते वीणा ॥ १०३ ॥

मामूदयं विलीनो गीतिरसेनेति किं नु मीनाक्षि ।

कुचगिरिमलानुरुद्धं कुरुपे वीणाविनोदवेलायाम् ॥ १०४ ॥

मध्येगानसुधाम्बुधिमज्जनममिशङ्क्य किं नु वा धन्ये ।

वीणावादनकेलिषु कल्यसि कुचयोरल्यबुविन्यासम् ॥ १०५ ॥

त्वं बल्लकी च देवि द्वे सरूयौ कृतपरस्परश्लेषे ।

चारुखने भवत्यौ सृजत इवान्योन्यकेलिसंलपम् ॥ १०६ ॥

स्फीते महःप्रवाहे मज्जनलीलाकृतः स्मरेमस्य ।

उत्पतिताविव कुम्भाबुरसिजभारौ तवावगासेते ॥ १०७ ॥

तव तरुणि मानमायी कोऽपि न रोमालिरसं मणियष्टिः ।

न कुचौ करण्डयुग्मं मौक्तिकमाला न कन्दुकश्रेणिः ॥ १०८ ॥

शिशुतां विजित्य मध्यमसीम्नि निखातो नवेन तरुणिम्ना ।

रोमलतिकात्मना तव राजति जम्मारिमणिजयस्तम्भः ॥ १०९ ॥

कुचगिरिचरद्भवाशयकरिपातनजातकौतुको मदनः ।

साधकगभीरनामीदम्मादम्ब ध्रुवं चकार विलम् ॥ ११० ॥

कुचयुगलभारपीडा कुरुते तनुतां तवावलम्बस्य ।

अविवेकिनः समुन्नतिरन्तिकभाजां विपादनायैव ॥ १११ ॥

त्रिवलीमयेम यौवनदर्शकरवेष्टनेन किमपणें ।

भवदीयतनुपटीरघततीमध्यो विगाहते तनुताम् ॥ ११२ ॥

कथमतितरां कठोरैः करहिशिरःकदलिकाण्डतूणीरैः ।

जननि जघनोरुजङ्घं तुल्यन्ति ध्रुतोपमानसङ्घं ते ॥ ११३ ॥

भवगहिपि तव पदाम्यामिदंमघरीकृतमिति ध्रुवं वेधाः ।

कलयति कमलमघस्तात्सर्वे कुर्यन्ति सत्समाचरितम् ॥ ११४ ॥

नखरनिकरच्छलोदितनूपुरहीरोपलपतिच्छायाः ।

अङ्गुलिदलापदेशाद्भ्रान्ति भवघरणकिरणनिष्यन्दाः ॥ ११५ ॥

कमलकलहोद्यमो या हिमगिरिहेलाविधानवाञ्छा वा ।

यमिहृदयवारिजस्थितिकलना वा तव पदं करोत्यरुणम् ॥ ११६ ॥

हंसास्त्वया मदालसविभ्रमगत्या विभीषितस्वान्ताः ।

मातः पयोदमालां प्रेक्ष्य भवच्छङ्कया पलायन्ते ॥ ११७ ॥

निर्माय निर्मले तव केवलशृङ्गारकन्दलैरङ्गम् ।

उडुराजखण्डमौलेरुपदीकुरुते स किं मनोजन्मा ॥ ११८ ॥

श्रुतिश्रमविनोदिभिः शुक्रवैरगिव्यक्त्या

पुरारिगुणसंपदा पुलकितैकगण्डस्यलम् ।

कदम्बविपिनान्तरे कलित्संनिधानं चिरा-

न्महः किमपि दृश्यते मरकतोपलश्यामलम् ॥ ११९ ॥

अनन्तरमुपसृत्य सुन्दरेशमारचितसंनतिरिदममन्यत्—

अमीष्टसिद्धये हरिणाङ्गशेखरं विनौमि हालास्यपुरीविहारिणम् ।

विमोश्चतुःपष्टिविलासकारिणः कियन्मदीयावनकेलिकौशलम् ॥ १२० ॥

जरद्वारोहणशीलिना त्वया कदर्थ्यते हन्त नरे(गे)न्द्रकन्यका ।

हयावलीविक्रयिणस्तवेश किं तुरङ्गमः कोऽपि बभूव दुर्लभः ॥ १२१ ॥

गिरिश पाणिषु माधुर्योपितो बलयमूषणमर्पयता त्वया ।

शफरद्वारपल्लवसंपदा कथय तेषु कलापि किमीक्षिता ॥ १२२ ॥

उत्कूलसिन्धूदकरोधहेतुमृत्क्षेपकर्मावसरे विनम्रात् ।

संसेत गङ्गा यदि मत्तकांते का वा दंशाः स्यान्मधुरान्तर्गताः ॥ १२३ ॥

उरसिरुहत्रयरूपामुपहृत्य तव त्रिवर्गसंपत्तिम् ।

अजनि शक्रेक्षणा स्वयमानन्दघनापवर्गसंसिद्धिः ॥ १२४ ॥

अथ निर्गत्य मधुरापुरादधिगत्य च कंवेरजां समरमृगयादलितदनु-
जसारङ्गयूथमपि श्रीरङ्गनाथं परिकल्पितपूजापुण्यततिमपि गजारण्यपतिं
चिरमुपास्य निःसृतः सहचरलोकमवलोक्य वाक्यमिदमाख्यातवानवनी-
सुरशाकरः ।

कलशार्णवान्तरङ्गं कावेरीसङ्गि मन्महे रङ्गम् ।

यदिह धनपीनबुद्धे पुरुषो निद्राति भोगिपर्यङ्गे ॥ १२५ ॥

चारुकवेरजाशरसमीरणपारणया

पोषधने शयानं मुञ्जगेशमहाशयने ।

श्रीमहिलामनोज जलदामलधामनिधे

त्वं गुरु मद्गलं भग तरङ्गय रङ्गपते ॥ १२६ ॥

हृद्यमरुदृघाहृदयवर्तनसक्तमते

प्रौढगजाटवीनटनपाटवरुढरुचे ।

संभृतसंपदा विहितकम्बुविडम्बनया

साधय बोधय माशु मम चेतसि मृतपते ॥ १२७ ॥

अज्ञातापचयक्रमं द्विजवैराखाद्यमाने रसे-

ऽप्यधं वारिदनीलमर्धमुदयन्मार्तण्डविम्बारुणम् ।

मूले सद्यकुमारिकातटपरिष्कारस्य जम्बूतरो-

रद्राक्षं फलमेकमीक्षणकृतामश्रान्ततृत्यावहम् ॥ १२८ ॥

संसारी स्यन्दनी वा जलधिरेशनया लोचनी शेखरी वा

नेत्रा नीलोत्पलानामुदधिपरिवृढेनालयी तूणवान्या ।

पर्यङ्की कङ्कणी वा फणिघरपतिना सद्यभूमृत्कुमारी-

मध्यालंकारलीलावसतिरवतु मां देवतासार्वभौमः ॥ १२९ ॥

वृद्धाचलाधिपमुपास्य ततो विपश्चि-

दाराप्य शोणगिरिसङ्गिनमङ्गजारिम् ।

नत्वा विरिद्धिपुरनायकमप्ययासी-

द्व्यप्रोषकाननपुरीं निजवासभूमिम् ॥ १३० ॥

अनेकतीर्थाटनवैभवेन समापतन्तीं सशरीरबन्धाम् ।

काञ्चित्तपःसिद्धिमिवैव कन्यामन्यां महीयानथ पर्यणैपीत् ॥ १३१ ॥

अनवगुणकेलापैरन्यनारीदुरापै-

रनुसृतनिजचित्तं हैमवत्योरिवेशः ।

द्वयमिदमनुस्मन्धन्दक्षिणः सारसाक्ष्यो-

रभित मुहुरमान्तीमन्तरानन्दवृद्धिम् ॥ १३२ ॥

इति समरसंभवगृहीता यात्राप्रबन्धचम्पूद्याये पञ्चम अध्यायः ॥

पठ आधासः ।

ताभ्यामसौ धर्ममण्डरीभ्यां समाचरन्संशयगोचरेषु ।
निर्धारणाय श्रुतिनिर्विशेषं प्रमाणमासीत्परमज्ञभाजाम् ॥ १ ॥
तस्य तीर्थमजनोचितयात्रामादिशन्निव सुदीधितिकस्य ।
स्मेरपाटलपरीमलवीचीमोदितालिमुसरः समयोऽभूत् ॥ २ ॥
मल्लिकाकुसुममण्डलगौरो मारबाहुमदमान्यविधायी ।
दीप्तचण्डकरदीधितिरागात्कालकाल इव कश्चिदनेहाः ॥ ३ ॥
प्रीप्सुसंज्वरकृतामतिपीडामब्जिनीपतिरिवासहमानः ।
मेदुरामविरतं मिहिकामिर्विश्रयःसुतदिशं विजगाहे ॥ ४ ॥
उत्क्षिपद्भिरटधीतरुकाण्डानुद्भूतैरपरदिक्पवमानैः ।
भमरंहसि पतङ्गशताङ्गे द्राघिमानमलमन्त दिनानि ॥ ५ ॥
मेदुरे कारसहस्रनिपीतैर्मैदिनीतरुजलैरहिमांशौ ।
भारकुण्ठितजवै रथवाहैः प्रादुरास गरिमा दिवसानाम् ॥ ६ ॥
व्योम्नि वावशिखिधूमवितानैर्मौसले स्वरमरीचिहयानाम् ।
मार्गमार्गणकृतातिविलम्बादीर्घतां समजय(गम)न्दिवसानि ॥ ७ ॥
अस्फुरच्छिखरिगह्वरगर्भव्यापिहेतिरटवीहुतवाहः ।
उद्भूतैरिव विशन्निजधूमैरुद्भवं जलमुचामभिशङ्क्य ॥ ८ ॥
भाविवैद्युतरुतापरिणत्यै बीजसंततिरिव प्रविकीर्णा ।
व्योमसीम्नि विपिनज्वलनानां विस्फुलिङ्गपटली विजन्ममे ॥ ९ ॥
शोषितेप्विह जलेषु नितान्तं शेषलोकसलिलान्यपि पातुम् ।
दारुणैर्वसुमती करजालैर्दारितेव तपनेन पफाल ॥ १० ॥
प्रसितेन मधुमासनृपेण प्रापिता वनमहीशिविराणि ।
पावकावलिरिव प्रचकाशे पाटलीकुसुमकोरकपङ्क्तिः ॥ ११ ॥
अंशुमालिकपिशाम्बरमध्ये व्यक्तिभाजि मधुवैरिणि काले ।

अङ्गनाः कलिलमम्बु सरस्याः कुर्वते स कुचकुङ्कुमपट्टैः ।
 रञ्जयन्ति विदुषामिव भावैराशयं किमु जलस्य मृगाक्ष्यः ॥ २४ ॥
 पादयावकमुरोजपटीरं चक्षुरञ्जनमपि क्षपयन्तम् ।
 वीक्ष्य रोषविवशा इव हस्तैस्ताडयन्ति वनिताः स तदाकम् ॥ २५ ॥
 कान्तयन्त्रकरवारिभरेण-प्लाविते सति पयोधरकुम्भे ।
 हृद्गतो मृगदृशां मदनैः स्वेदमातपकृतं विससर्ज ॥ २६ ॥
 अक्षमा अपि विहर्तुमगाधे कामिनां करगृहीतबलमाः ।
 बालिकाः प्रसृतपाणिपदाब्जं पायसि प्लवननर्म वितेनुः ॥ २७ ॥
 कैशिके सलिलसंगिनि तासां कान्तचित्तमगनिष्ट रसार्द्रम् ।
 शुष्यति मचितशोषणमसौराङ्गजैर्नियमिते च निबद्धम् ॥ २८ ॥
 नीलकुन्तलनियन्त्रितमल्लीसूनकन्दुकभरा सुदृगाली ।
 धारिदोदरबलद्विधुबिम्बामावलिं क्षणरुचामनुचक्रे ॥ २९ ॥
 अथैष पित्रोरमितैस्तपोमरैरुपेयुषोः स्वर्गमुपार्जितैः स्वयम् ।
 गयाशिरःसीमनि कृत्यमास्तिकः स्वधर्म इत्याचरितुं समैहत ॥ ३० ॥
 घुसिन्धुकाशीतदभीश्वरेषु भारभ्य या वास्यममुष्य भक्तिः ।
 कराबलम्बप्रतिपादनं सा गयाप्रयाणाभिरत्तेरतानीत् ॥ ३१ ॥

लभे शुभे स निरगाद्रचितः सुरेन्द्र-

संतर्पणः सहजनिर्मलशीलशाली ।

दुष्कर्मवर्मितजनागमदूषितानि

तीर्थानि पावयितुकाम इवाखिलानि ॥ ३२ ॥

बलिभोजिकोटयोर्जवात्प्रतिपत्ताटनयोः प्रतिक्षणम् ।

किरणच्छलतोऽसितार्जुने किमभातां पुरतोऽस्य निम्नगे ॥ ३३ ॥

अनुपदमयश्यदयमपसव्यपार्श्वतः सहसा विनिःसृतं धरणीतलादुपरि

बाहुमध्यमादनतितुङ्गे नमसि विहितचक्रमंतया संनिकृष्टोदयामिष्ट-
.....मनक्षरमाचक्षणमदक्षिणमागविटपिशाखाशिखरविरेचितोपवेश-
तया मजनीयदेशभाविनीमञ्चितामुन्नतिमभिव्यञ्जयन्तं कमपि खञ्जरी-
टकस्वगम् ।

अम्बरे मण्डलान्तिमपदिश्य गरुत्मतः ।

तमागतवत्स्रातुं हरेष्वक्रमदृश्यत ॥ ३४ ॥

उल्लीढमाणिक्यमरीचिकोर्मिहल्लीसशीलच्छवि हल्लकाद्री ।

वल्लीसलं धाम वशीन्द्रलोकहल्लीनमेकं मतिमाननंसीत् ॥ ३५ ॥

सितस्य मध्ये शिवयोर्विभाति चक्रावली यस्य समं तदासौः ।

विन्वालिर्दिन्दोरिव भानुमालिस्पर्धामृतद्वादशविग्रहस्य ॥ ३६ ॥

अमिवन्ध च तं भगवन्तमिदं नवनमतानीत् ।

गन्धश्रेणीसान्द्रकंठारचूडं मन्दस्मेरोदारवक्रारविन्दम् ।

अन्तर्वाणिघ्येयमाज्ञायगेयं चन्दस्वैनं बाणि वल्लीसहायम् ॥ ३७ ॥

दीनपालनमदाप्रतप्तौ दीक्षितेयमपिहल्लकाचलम् ।

येनतेयतनयाधिरोहिणी वासना विहरते पडानना ॥ ३८ ॥

कालिकागिरिशयोगसाधितं गाढमग्निजठरे समाहितम् ।

गालितं पयसि सौरसैन्ये काशनीकृतगराटार्थं रुचा ॥ ३९ ॥

शीलितोपचयकृत्तिकापयःस्त्रीकृत्तिप्रकटितातिवैभवम् ।

प्यालिहामि मनसा भवामये मञ्जतां किमपि पारदं रसम् ॥ ४० ॥

इहेश्वरादेकमुसप्रवृत्तेरीपलभा.....रीरितार्थः ।

कक्षारशीलापिपतिं कथं या मज्जन्ति संदंशितबाहुमुख्यम् ॥ ४१ ॥

कनीनिकांशुप्रथिताशनाया पडाननी भाति पडाननस्य ।

अम्भोरद्वेगिरिवासिताञ्जदलनजा गाढतरं निबद्धा ॥ ४२ ॥

त्रिसंध्यमाविष्कृतस्त्रयके धराधरेऽसिन्निदमन्यदंष्ट्रतम् ।
 यदेकनालोपरि शश्वदीक्ष्यते समग्रवोधाकलिता षडम्बुजी ॥ ४३ ॥
 कल्पपिनीनां नटनान्तरेषु कपोल[डो]दोलयितकुण्डलानि ।
 नालीकसंदोहनटन्मिलिन्दपालीकन ऋपरिशोभितानि ॥ ४४ ॥
 फह्यारमात्रातुमिवेक्षणाभ्यां गाढावलीढश्चक्षुषान्तिकानि ।
 नेत्रद्वयीसीमनिचद्वसेतुनर्भस्पृष्टा नासिकयोज्ज्वलानि ॥ ४५ ॥
 न्यस्तस्य हृदोपनिवारणाय बिन्दोः सगन्धं तिलकं वहन्ति ।
 प्रियाधरोष्ठामृतपारणायामुच्चैरहंपूर्विकया युतानि ॥ ४६ ॥
 उपासकेभ्यो युगपत्प्रणीतपद्मशिनीव्याकृतिसंग्रभाणि ।
 फह्यारसौरभ्यघने कपोले स्वैरं शिवाभ्यां कृतचुम्बनानि ॥ ४७ ॥
 रसामिलोपेण रहः प्रियाभ्यां पर्यायपीतांबरपल्लवानि ।
 घन्यो जनः पश्यति तारकारेर्मुस्तानि मुग्धस्मितकन्दलानि ॥ ४८ ॥
 कुमारमीडे गुरुमर्त्ययोगादुपोढसंरम्भमुपेत्य यस्य ।
 विलासहासेन भवान्विचेष्टः शक्रो जयस्तम्भ इवावतस्थे ॥ ४९ ॥
 अहरलङ्घ्यविधेयशतस्य वा निशि निपेविततल्पतलस्य वा ।
 उपनिषन्मुखवेद्यमुदेतु मे मनसि पञ्चमुखवारिरुहं महः ॥ ५० ॥
 नीलावनीभृजिभसौरिषाटील्ललायकोलहल्लस्यैष्ये ।
 काले स्तराभः करुणामिरामविलोकनं तारकवैरिणं तम् ॥ ५१ ॥
 बलीवक्त्रारविन्दे मदकलमधुपद्मातसंपातरीत्या
 तुल्यानां नृम्भणानामहमहमिकया गुम्भने दुर्निवारैः ।
 हृद्यमुद्रावयमिदिदि दिशि.....पङ्क्तिमिन्दीवराणां
 कल्प्याणं वः फटाक्षैः कलयतु करुणाशालिभिः कार्तिकेयः ॥ ५२ ॥

सरसकलया चात्रेः संतानरत्नचिरन्तना-

ननघचरिताव्राजज्ञेगीयसे क्षितिनायकान् ॥ ६० ॥

जनितनलिनीशङ्कावेशे हरिन्मणिकुट्टिमे

शशधरकलामुद्यद्विम्बां निशासु समंततः ।

विसधियणया केलीहंसाः स्पृशन्ति मुखाच्चलैः

प्रतिबुधगृहं यत्तन्माकप्रभो तव वैभवम् ॥ ६१ ॥

श्रीमन्माकक्षितिधर भवत्कीर्तिलेखयोषा

मेरुस्तम्भेः अमणनटनप्रक्रियां संविधत्ते ।

तस्यास्तादृग्विलसितजुषो रत्नताटङ्कमूषा-

युग्मं तिग्गच्छविरिति शशीत्यम्बरे बभ्रमीति ॥ ६२ ॥

चक्राणां विदधाति सोऽतिकदम्, तेषां क्षरप्यस्त्वयं

राजा विष्णुपदाक्रमं वितनुते सोऽयं तु तस्यार्चकः ।

आस्ते सोऽहिमयैकमाजनमयं तस्यानभिज्ञस्त्विति

त्यक्त्वा तं परिकर्मभौक्तिकमिपात्वामेव ताराः ध्रिताः ॥ ६३ ॥

तव माकविमो धराधिपैरवलेपादकृतामिवन्दनैः ।

इह दिव्यपि चानुमूयते बहुशलीपरिरम्भसंग्रमः ॥ ६४ ॥

पार्श्ववर्तिजनताप्रतिविम्बव्याजतो विमतराजसमाजम् ।

सङ्गरे क्वलितं किल घटे सास्व माक तव पाणिकृपाणः ॥ ६५ ॥

वमयुनिकरेण वमुधां सिञ्चति माकनृप तव गजश्रेणी ।

आत्मपदादृतिलीलानिर्मितमूर्छानिवारणायैव ॥ ६६ ॥

श्रीमाकक्षितिपालनेसर भवद्वेतण्डकर्णानिलो

नेप्यस्याशु इतोऽपि तूलपटलीरीत्या दरिद्वारणम् ।

४२५८

आलोच्यैवमचञ्चलस्थितिकृते तेषां किमम्भोजमूः ।

क्षोणीमण्डलमारमेव संततं कुम्भस्वलीपु न्यघात् ॥ ६७ ॥

घाटीहेलासु घोटीसुरपुटदलितक्षुण्णरेणूपगूढै-

र्दानैर्जम्बालितासु त्रिदशकरटिनां गण्डभित्तिस्वलीपु ।

लमा नीलारविन्दच्छदरुचिरलिनां घोरणी कज्जलेन ।

व्यालिता जैत्रघर्णावलिरिव भवतो भासते माकमूप ॥ ६८ ॥

अध्यासीना समन्तात्क्षितिभरणकृतामावलिः सिन्धुराणां ।

यातैरश्रान्तलोलश्रवणपुटमहातालवृन्तोपजातैः ।

काष्ठानामन्तराले किमपि विसरत्स्वल्पतापानलस्य

प्रायः संघुक्षणानि प्रणयति नितरां माकराजक्षितीन्द्र ॥ ६९ ॥

विपक्षलक्ष्मीः क्रियते स्वया महीवराहयन्दी प्रमदासमञ्जसा ।

रिपुं च माकेन्द्रकरोषि किंकरं वराहवं दीप्रमदासमञ्जसा ॥ ७० ॥

प्रकल्पते त्वत्करवालयष्टी रविप्रभावारिजयापनाय ।

न हि प्रवर्तेत कश्चपि लोके रविप्रभा वारिजयापनाय ॥ ७१ ॥

इह महिमा कनकपटः पटुपटितं साख्यमाकं नकपटः ।

विहरति मानवलोके विलसत्कारुण्यबीचिमानवलोके ॥ ७२ ॥

पापनृकण्ठीरवतः प्रथितादुदितं दिशामु कण्ठीरवतः ।

एत्य धरा-माकेशं हृष्यति हटकृष्टवैरिरामाकेशम् ॥ ७३ ॥

वारिजनामी राजति सोऽयं कृतस्तवारिजनामीः ।

जहिहि स्कन्धावारे वसति तरसा दिगन्तिकं धावारे ॥ ७४ ॥

हेमाकरूप क्षमाकण्ठकहरपटिमा कल्पयामाकटाक्ष-

स्तोमार्कापः सुमार्ककेशमणितिल्लामा कथं वर्ण्यतेऽसौ ।

क्षमाकर्पूरम्रमाकल्पनलट्टहयशःप्रौढिमा कर्मरूढ-

स्थेमा कारुण्यसीमा कनदनधंगुणो गाकराजक्षितीन्द्रः ॥७५॥

अनन्तरमयमवनिमृदन्तिकादभिमुखमापतद्भिरागच्छत सरयमा-
शिपो धदत्त भूपतेः श्रीमदवलोकनकुतूहली नृपतिरयमास्त इति निवे-
दयद्भिरावसरिकपुरुषैरावेद्यमानसरणिरवगाद्य धरणीशमन्दिरमतिलङ्घ्य
कतिचिदपि कक्ष्या(क्षा)न्तराणि कविबुधबन्धुसचिवमिश्रसामन्तमण्डली-
शोभिनि काञ्चनास्थानमण्डपे मणिमयचतुस्तम्भमध्यमवितर्दिकायामति-
मृदुलतूलमालिकामांसलममृतफेनपटलीविनिर्मलमादिपुरुषमिव शेषमास्त-
रणविशेषमध्यासीनं वारविलासिनीकरकमलडो(दो)लायमानचामरद्वित-
यभासुरपार्श्वभागतया कलशजलधियुगलीकल्लोलयुगला....रुल्लसन्तमर-
विन्दिनीबन्धुमपह(स)न्तं कौसुमपटस्वण्डपरिकलितमालतीप्रसवशा-
लिना मौलिबन्धेन संध्यामयूखसंवलिततारकमन्वरतलैकदेशं विडम्ब्य-
न्तमस्तोककुङ्कुमस्थासकपिशङ्गमरीचित्ररङ्गितां मूर्तिमावृण्वता कण्ठाभर-
णमुक्ताफलदीप्तिवृन्देन मन्दाकिनीपूरपतनगौरवपुष्पं सुमेरुमवधीरयन्तं
पीतवसनपरिपीतकटिप्रदेशतया पुष्करजालसंवृतनितम्बमूमिमुदयक्ष्मा-
भृतमपिक्षिपन्तं कलकरूपशाखिनः किसलयान्तरालकन्दलितेन कुसुम-
कोरकेणैव कुरुविन्दमध्यवर्तिना कुलिशोपलेन परिशोभमानमहं वीरक-
ङ्कणं मणिवन्मसीमनि महनीयमुद्ग्रहन्तं मकरध्वजमिव मार्गणोपद्रर्शित-
सौमनस्यं पाकशासनमिव प्रतिरोषिबलविभेदनं पुरवैरिमित्रमिव समस्ता-
मिलपितपूरणघुरीणसंनिधानं द्वितीयहरमिवातृतीयलोचनमन्यमिव शत-
मन्युमितरमिव वदान्यपादपमपरमिव कुसुमाकरमत्रिकुलपद्मित्रीकरणकु-
शलचरित्रसंपदं फोनाम्नागर्भकुञ्जगृहसंचारकेलिपद्माननं पापजगतीपति-
प्राचीनमुकृतपरिपाकं गाकरलोचनायकमवलोकयन्मनसेवमकरोत् ।

यो भोगिप्रवरोऽप्यजिह्वचरितः श्रीशोऽपि हृष्यद्दृषो

मास्त्रानप्यरिदुःसहः कुवल्याधीशोऽप्यदोषाकरः ।

सर्वज्ञोऽप्यनलीकदृष्टिरचलोऽप्यक्षीणपक्षावलिः

सोऽयं माकनृपो विचित्रमहिमा स्वैरं विजेजीयते ॥ ७६ ॥

तदनु संमदादुत्थाय पार्थिववरिष्ठेन समुचितासन्नविष्टरे समुपवेशि-
तोऽयमतिविचक्षणो दक्षिणमुधम्य हस्तं नृपकुलमणेरस्य नमदखिलसा-
मन्तभूपतेराशिपं प्रायुङ्क्त ।

कल्याणाकर माकराज भवते कारुण्यसंशीलना-

द्राद्रेरेष जनार्दनो वितरतादालोकनैः संपदम् ।

पारावारमुतासनाधममितो बाहान्तरान्तःपुरं

दोष्णां यस्य चतुष्टयी चिरघृतैः पातीव दिव्यायुधैः ॥ ७७ ॥

लक्ष्मीनित्यविहारकैटमरिपो चक्रावलीरञ्जन-

पञ्चायावह्वम कीर्तिवृद्धिकलनाधाराधराभ्यागम ।

दोषापोषणपूर्णचन्द्र मुमनोविस्फूर्तिपुष्पाकर

धीव(म)न्तात्स्वकुमार माक भवतः श्रेयांसि संप्रार्थये ॥ ७८ ॥

सकलभवद्गुणसङ्गलाघाचातुर्यविवृतिकलनायाम् ।

जगति फणिराज एकः शिष्यत इत्येव शेषतां धत्ते ॥ ७९ ॥

पारं भवद्गुणौधानां याणी मजतु मे कथम् ।

अपर्याप्तसितिर्येषामपि ब्रह्माण्डमण्डलः ॥ ८० ॥

तदपास्य भवद्गुणावलीस्रवधाटीरुचिमेतदद्य नः ।

पृथिवीश भृशं निवेदने प्रकृतार्थस्य मनः प्रवर्तते ॥ ८१ ॥

स्यतिगुप्तिमलब्धसंगतिं सितिपालाधिगमे फलं विदुः ।

मनुजेशधुरीण मादृशामुनिवं तेन त्वोपसर्पणम् ॥ ८२ ॥

भुवि ते तु बुधैरवस्थितैरनवाप्तं न किमप्यवेक्षते ।

अपहाय पुरा कृताधिकं सुकृतं दुष्कृतशोधनक्षमम् ॥ ८३ ॥

तदिमां मनुजादिबन्धुतां तव पार्श्वे-विनिवेश्य सांपतम् ।

। अविमुक्तमुपासितुं व(रै)रविमुक्तं वयमाद्रियामहे ॥ ८४ ॥

परिपाहि मदीयबान्धवान्विषये ते विहितस्वित्तीनिति ।

। कथनं खलु सिद्धसाधनं क्षितिसंत्राणकृतस्तयान्तिके ॥ ८५ ॥

इति तमभिलपन्तं हृष्टचेता नरेन्द्रो

भृतमुदमुपचारैः प्राहिणोदत्युदारैः ।

पथि खलु विदधानो भावयन्धं विशुद्धे-

र्वलवदिह सपर्यागाजनं कस्य न स्यात् ॥ ८६ ॥

। अथ विनिर्गत्य निःशङ्कदुर्गमुबो निश्चिदुर्गतजनस्सर्गतरोरनर्गल-
शौर्येविस्सारितभार्गवस्य भर्गतनूभवस्येव दुर्गाप्रसादलब्धविविधाभिल-
पितवर्गस्य भोगिवरनिराकृतिपटुविवेकशालिनो माकराजमहीपाकशास-
नस्य सुजनतातिरेकमनुचिन्त्य भुहुर्भुहुर्भुदमनुसंदधानस्तदवलम्बिभिरेव
वचनगुम्भनैरनुचरसमाजमपि समाजयन्सरोजलोचन इव सहस्रीद्वयेन
कियद्दूरमिव गत्वा स लब्धवर्णः सुवर्णमुसरीं निर्वर्णयत्तिदमपर्वयत् ।
इयं खलु

हुंक्षृत्य गृहनिनदैरुपगृह्य वीची-

दस्त्रैः शिशूनिव जनानदसीयपङ्कम् ।

प्रशाह्य हंसरसितैः परिसान्त्वयन्ती

। मोदं प्रसूरेव भुहुर्भुहुरातनोति ॥ ८७ ॥

उचरेण सरिदुष्टमामिमां गुह्यशृङ्गदलितपुत्तिन्नुना ।

चमुपोरुदया निराय नो भूयते भुजग्राजममृता ॥ ८८ ॥

अत्र कुल्लगृहासीनकेलिकाराङ्गलालिताः ।

विष्णोः कर्माणि गायन्ति विद्याधरमृगीदृशः ॥ ८९ ॥

अहो वृषधरमहीपतेरमुष्य महिमा ।

पद्मपनीतैरिह सत्पत्नैः कुणिः सजो गुम्भनमातनोति ।

अम्भोजनामस्य कथामवाचा प्रस्तूयमानां बधिरः शृणोति ॥ ९० ॥

अथ तदानीं

पद्मासन्नायमाने भणिमुरसि बहन्कौस्तुभं वास्तुभूमि-

र्भासामासारदानोन्मुखधनसुपमागर्वनिर्वापिकानाम् ।

स्तुत्यः श्रुत्यावलीमिर्नियमधनजनस्वान्तकान्तारलीला-

कुम्भी कुम्भीनसाद्रेरचितरममुनालोकि लोकैकनेता ॥ ९१ ॥

असौ पुनरुरसा विशङ्कटेन विधृतवनमालिकं वेङ्कचे(टे)शममिवन्ध
निर्मलमनाः सपरितोषमिदमभाषत ।

साधूनां हृदयान्तरालसरणौ पुष्पान्यरिष्कारतां

कुक्षेः सीमनि दर्शनीयविभवां कुर्वेज्जगन्मण्डलीम् ।

आख्यामञ्जनभूभृतो निजतनुच्छायां त्वर्थय-

न्कोऽप्यास्ते मणिरिन्दिराकुचवटीशाणोपलोत्तेजितः ॥ ९२ ॥

अल्लेन्दीवरयोरनङ्गशरयोरुत्तेजिते यदृशौ

मञ्चो यस्य समस्तशब्दकुहनामाणिक्यशाणोपलः ।

यन्नामीसरणिश्च सूक्तिजननीश्च श्रूपदस्यायिनी

पायान्मां हृदयंगमसरकलातत्वं तदेतन्महः ॥ ९३ ॥

अञ्जनाचलं सर्वैरपि जनैरयम् ।

तटे गुह्यतटाकस्य मुकुन्दो मुहुरीक्ष्यते ॥ ९४ ॥

अवतंसेन विदुषां प्रश्रयंसे ततोऽमुना ।

सामिपुष्करिणीतीरभूमिगूयामणिः ॥ ९५ ॥

अद्विप्रभिलतटदाटकशैलशृङ्गरिद्वजोनिचयकुङ्कुमलिसगात्रः ।

घोणाहताम्बुनिधिदुन्दुभिषोषदृष्टः पाथान्महीपरिणयाम्बुलो(वराहः) ॥

अम्भोनिधेरलघुनिश्चसितामिषद्गाद्विआम्पतौ अमिर्विलोकनकैतयेन ।

पृथ्वीपुरःप्रणयिनोचितभूपरीक्षां कुर्वन्निवादिमकिटिः कुरुतां मुदं नः ॥

(व्या) घृतदेहरमसव्यपसार्यमाणा-

माशासु वारिलहरीमपदिश्य सिन्धोः ।

जीयात्सृजन्निजसमागमभाविपृथ्वी-

ग्रीडापनौदनतिरस्करिणीं वराहः ॥ ९८ ॥

आद्यं नमामि.....भजन्समुद्रो

यद्रोमकोटिषु कुशाग्रहिमाम्बुरीतिम् ।

तत्कालसंगतघरापरिरम्भकर्म-

घर्मोदबिन्दुविहर्तिं घटयावभूव ॥ ९९ ॥

अम्भोधि कूल.....चोरदैत्य-

मुस्ताक्षतिप्रभवमोदपरंपराभिः ।

भूदारतां प्रकटयन्पुरुषः पुराण-

स्तथादृशीमिह तरङ्गयतु श्रियं यः ॥ १०० ॥

कोलस्तनोतु कुशलानि चिरंतनो मे

येन क्षितौ प्रयममीषदुदञ्चितायाम् ।

अस्या विषादविगमाच्छ्रुसितैरिवाब्धे-

रहाय बुद्बुदकदम्बकमाविरासीत् ॥ १०१ ॥

आधारधुर्य जगदण्डकपालवन्ति

पाथोमिषेण फणिमन्दिरमण्डपस्य ।

उर्वीशिलामुपरि निक्षिपता व्यतानि

येनाम्बुमानमिव तेन वयं सनाथाः ॥ १०२ ॥

प्रान्तक्षरज्जलधिवारिमरामुदस्य-

न्धोणाध्वलेन घरणीं कुहनावराहः ।

तादृकृतिव्यतिकरश्रमवारणाय

घारागृहान्तरमिवाधिगतः पुनातु ॥ १०३ ॥

मद्यं शुभानि विदधातु महावराहो

दंष्ट्राहितेन विलसन्बलयेन धाम्नाः ।

संरक्षणादिव चराचरमण्डलीना-

मासादितेन महतातपवारणेन ॥ १०४ ॥

अङ्गं महीवरतनोरधिरोपिताया

ध्यापारयन्निजदृशा वदनारविन्दे ।

आद्यः पुमानमयमुद्रिकयादसीय-

मस्यन्हठोद्धरणमीतिमिवावतान्नः ॥ १०५ ॥

भवाब्धिरुत्थयसो जनानां पदाब्जमेतद्भजतां ममेति ।

वक्तीव यः सक्थिनिवेशितेन वरप्रदेनापि कराम्बुजेन ॥ १०६ ॥

तदनु शेषाचलमूषामणेररविन्दलोचनस्य चरणारविन्दपरिचरणपुं-

प्यपरिणतेरिव नयनसरणिमवगाहमानमन्तिकनिप्यन्दमानसिन्धुपवन-

कन्दलप्रासतुन्दिलशिथिलबन्धस्य फणिराजपरिकर्मणः प्रतिक्षणद्वीकृती

कृतदक्षिणं दक्षिणकैलासकटकतटसीमनि शिलावटमूलचद्मरतिं कालह-

स्त्रिपतिमासेवमानो भूदेवानन्दनः सानन्दमिदमवादीत् ।

अग्रे लताग्रथितपटलीकल्पितच्छायमास्ते -

सिक्तं दन्तावलकरजलैरचितं भोगिरक्षैः ।

भिन्नाधीशोपहृतपिशितामोदवक्त्रारविन्दं

भाग्यं पृथ्वीधरपतिसुता योरादितत्वम् ॥ १०७ ॥

पायादपायरहितं परिणम्रमुक्ता-

दायादफायमतिवेल्लयाविधेयम् ।

दूरे चिरंतनगिरां दुरितापहारि

पारेसुवर्णे कटं महो नः ॥ १०८ ॥

ब्रह्मादयोऽपि भवदासिद्धते यतन्ते

यत्नं विनापि ययुराटविकादयस्त्वाम् ।

जातः कृतान्तविजयित्तिचित्रशीलं

त्वां मन्महे न सुलभं च न दुर्लभं च ॥ १०९ ॥

मत्स्यमपुष्करमयःकलिताभिषेके

नागे नटद्रुणततावपि ह्यतिकायाम् ।

प्रीतिस्तावास्तु भगवन्नभवत्कथं वा

लुप्तपद्मिजिह्वविषयः प्रणयानुबन्धः ॥ ११० ॥

अन्योपचारविधिस्तु महानुपूर्वा

मावत्कहर्षपदमान्तर एव भावः ।

गौरीश ते मणिगुणप्रतिपादनेन

प्राप्तौ गतिं किल समां फणितन्तुवायौ ॥ १११ ॥

त्वद्भावतोऽपि तुहिनांशुकिशोरमौले

धन्या भूषं भवति तावकमक्तैव ।

श्रीकालहस्तिपुरसीमनि यत्त्वयापि
 भक्ताग्रिमस्य जगृहे फणिनः स्वरूपम् ॥ ११२ ॥
 निर्मोकपट्टसितमङ्गमसह्यवेगः
 क्ष्वेलानलो दुरवबोधतरं पद्मं च ।
 सर्वं यतः सममहेर्मवतश्च शूलि-
 न्नन्योन्यरूपपरिवृत्तिरतः किमासीत् ॥ ११३ ॥
 देव त्वया यदिह दक्षिणरौप्यशैले
 व्यालद्विपेन्द्रतनुरष्टविधा वितेने ।
 तद्युक्तमेव कलये तव नीलकण्ठं
 पञ्चाननं च यदुद्यन्ति भवन्तमार्याः ॥ ११४ ॥
 घोरस्वभावजटिलः क वनेचरेन्द्रः
 शान्तोपसेव्यसरणी सुगमा क मुक्तिः ।
 अन्योन्यमेलनविधायनयोः प्रधीणा
 तत्तादृशी जयति देव तवानुकम्पा ॥ ११५ ॥
 प्रालेयमानुशकलादपि पादुकाया-
 माकाशसिन्धुसलिलादपि वक्रतोमे ।
 देवीमुक्तामृतरसादपि दष्टमांसे
 को वा गुणस्तव कुतूहलहेतुरासीत् ॥ ११६ ॥
 हातुं पुलिन्दपतिरात्किरातमाव-
 मासीद्भवन्तमधिगम्य महाकिरातः ।
 किं कालहस्तिनगरीश तदद्भुताय
 प्राग्यासना बलवती सख्य देहमाजाम् ॥ ११७ ॥

अज्ञात्तराचनविधेरपि ते गरीयः

पाद्वारविन्दपरिपूजनमेव शम्भो ।

दत्त्वा मुखे दृशमगाद्विपमेक्षणत्वं

मिल्लः पदे तु हरिराससुदर्शनोऽमृत ॥ ११८ ॥

व्याघ्रः समर्पयतु नाम विलीढशेषं .

मांसं विवेकविरहेण मनोमन्धारे ।

अङ्गीकृतं कथमिदं भवतायवैत-

त्संभाव्यते स्वयि वनेचरसार्वभौमे ॥ ११९ ॥

पाणिग्रहव्यतिकरादुपरि प्रजाना-

मुच्छिष्टसंक्रामुक्षन्ति जना जगत्याम् ।

प्रागेव मुक्तिपरिणीतिविधेरयं वा-

मासीत्किमेष शबरगमसंप्रदायः ॥ १२० ॥

स्पृष्टं शिरः शबरपादुकयेति मन्ये

तस्मिन्मर्मत्व्यतटिनीं विभूये तथापि ।

दष्टामिषग्रहणदर्शितचापलस्य

नेहास्ति कापि तव निष्कृतिरन्तकारे ॥ १२१ ॥

गङ्गागाण्डिवचापयोर्मदमरक्षेपाय चूहापदे

गण्डूषाश्वु च पादुका च शबरोत्तंसस्य वज्रे त्वया ।

पञ्चाक्षस्यभञ्जनाय दृगपि प्रत्याददे कस्य वा

दर्पापाकृतये महेश जगृहे दष्टानक्षिष्टामिषम् ॥ १२२ ॥

त्यन्मस्तकाहितपदन्यसनादिदोष-

संक्षोभक्यतृप्ते शबरो नभार ।

चर्माम्बरं कटितटे मंसिताङ्गराग-

मङ्गे कपालमधिपाणि जटाश्च मौलौ ॥ १२३ ॥

सन्तु प्राणिवधैकतानमतयः शश्वन्मदान्धीकृता

जिह्वयापृतयोऽथवा जनिमृतः स्फारीमवद्भ्रान्तयः ।

मुक्तिस्तान्बृणुते स्वयं यदि कृपा मुग्धेन्दुचूडाल ते

तत्र व्याधगजाहिकीटपतयो दृष्टान्तकाष्ठापराः ॥ १२४ ॥

यामि प्रीतिमहं परान्नमजनैरुच्छिष्टभोजी मवा-

न्मूर्ध्नाहं चरणौ स्पृशामि घनिनां त्वं पादुकाशेखरः ।

सेवेहं घनपापकर्दमनर्दी त्वं वक्तृतोयाप्लुतो

युक्ता किन्तु मदीयदोषगणना श्रीकालहस्तीश ते ॥ १२५ ॥

सत्कर्माचरणारिमिकां श्रयमतः संपाद्य नान्दीं ततः

प्रादुर्भाव्य समस्तभक्तिगरिमप्रस्तावनाकौशलम् ।

द्वागुत्सार्य तमःपटीमथ वृते दीपेन विद्यात्मना

चित्ते मे नटनं विधास्यसि कदा श्रीकालहस्तीधर ॥ १२६ ॥

गण्डूषाम्बुनिमज्जनाय यदभूद्गङ्गावतंसस्य ते

चूडालङ्कृतिकल्पनाय विधृतज्योत्स्नावतः पादुका ।

तृप्त्यै भक्षितदोषमामिषमपि त्रैलोक्यकुक्षिभरे-

विद्याधीश मुदे तवास्तु तदियं वाणी लघिष्ठापि मे ॥ १२७ ॥

मिह्यामणीचरणपङ्कजपादुकायै

सेयं क्रियासमभिहारवती नमस्या ।

वेधः करोटिविधुलण्डवियन्नदीनां

सेहे न या गिरिशशेखरतामिमानम् ॥ १२८ ॥

अस्त्येव यद्यवतरेन्मम दृष्टिमार्गे ॥ १२८ ॥

नैवास्ति चेन्न तदिनीमरणं घटेत ।

इत्थं विधेर्विमृतिमीश किरीटलक्ष्म्या

। यस्याः स्मृतिर्हरति सावतु पादुका नः ॥ १२९ ॥

त्रातं यया हरजटावनचारकेभ्यां

वेषःशिर प्रतिहतेः श्वराङ्घ्रिपद्मम् ।

सा पादुका षडरिवर्गविनिर्जयाय

संनद्धतां भवतु संप्रति नः शिरस्त्रम् ॥ १३० ॥

अपि च—

जगन्मण्डलीयं त्वयि स्वप्रकाशे नटन्ती रवेरंशुजाले नदीय ।

अविद्याविलासाकृतिर्विधया ते भव.....भवत्यन्तकारे ॥१३१॥

मनोहारिशब्दादिभिर्व्यज्यमानानहं किञ्चिदालिख यत्स्यैव लेशान् ।

सुखत्वेन जानामि संसारपीडां तमानन्दवाराकरं त्वामुपासे ॥ १३२ ॥

.....कणस्फूर्तिहेतुः सुखादिप्रपञ्चोऽपि सर्वप्रियत्वेन भाति ।

परमेमभारास्पदत्वेन तादृक्प्रमोदाकृतिप्रत्यगर्थोऽसि शम्भो ॥ १३३ ॥

न कर्तास्मि नानाविधानां क्रियाणां प्रसक्तोऽपि नैतत्फलस्वादनेषु ।

सदानन्दविज्ञानसान्द्रस्वभावो भवानेव सोऽहं भवामि स्मरारे ॥१३४॥

यथा मातृवाक्येन राधेयभावं परित्यज्य कर्णः पृथासूनुरासीत् ।

तथा तत्त्वमस्यादिवाक्येन जैवं समुत्सृज्य रूपं त्वमेवाहमस्मि ॥१३५॥

भवन्तं वदन्त्येकमेवाद्वितीयं प्रणीतेतरालापसीमावचांसि ।

अतः साधयेदाद्ययोर्भेदसत्तामयं कल्पितः किं नु संसारग्रन्थः ॥१३६॥

यथा शुक्तिकादेरिदंतानुविद्धं समारोपितं वस्तु सर्वं चकासि ।

तवानङ्गजेवस्त्रया सत्त्वयेदं समालिङ्गितं दृश्यजातं विभाति ॥ १३७ ॥

गुणे कल्पिताया यथा कुण्डलिन्या जनत्रासकम्पादिसंवादकत्वम् ।
 तथा संसृतेरीश नानाविधार्थक्रियासाधकत्वं त्वदारोपितायाः ॥१३८॥
 त्रयीमौलिना देशिकस्यापि वाचा समावेदिता संगनिर्मुक्तता मे ।
 न सा वाध्यते नाथ मिथ्यामिमत्या महारत्नदीपप्रभा वात्ययेव ॥१३९॥
 असङ्गत्यधीरात्मनीयं मदीया हृदायत्त कर्त्रादिभावप्रतीत्या ।
 मुष्णशूले शुद्धतासंविदसि जपोपाधिकारुण्यबुद्ध्यैव नैति ॥ १४० ॥
 सदा शुद्धबुद्धो विमुक्तस्वरूपस्त्वमेतादृशोऽहं च तर्कागमाम्ब्याम् ।
 जमेदेऽपि सत्यावयोरन्तरात्मन्नहो मे सुखस्फूर्तिरल्पेयमास्ते ॥१४१॥
 विरामेण सर्वेन्द्रियव्यावृ(ष्ट)तीनां सुपुष्पावपि क्षीणशोकोदयायाम् ।
 सहाविधया संमदस्थानुमृतिः सकाकोलमाध्वीकसेवासमाना ॥१४२॥
 विसर्पन्महामोहवेगान्धकारे निरस्येह निःसारसंसारकूपे ।
 मृशं क्लेशयित्वा लमापन्नबन्धो शिव त्राहि मामीश कारुण्यसिन्धो ॥१४३॥
 दुरन्तव्यथाहेतुभूतस्य दुष्टव्रणस्येव शस्त्रेण वैद्यो दयालुः ।
 हृदो दुःसहं ग्रन्थिमीशान मिन्दन्प्रबोधेन मे देहि मोदातिरेकम् ॥१४४॥
 वधूयुग्मघाताशनव्यापद्वृत्तानराधीशनत्कीरनागार्तिहारिन् ।
 त्वं(?)मानयैनं जनिव्याधिपीडाविहस्तीकृतं कालहस्तीश देव ॥ १४५ ॥
 लुपारघुते

.....स्वादं मया ते वितीर्णा कलमालिकेयम् ॥ १४६ ॥

एकदापि रचितेशणापणौ सौ तदैव भवताभिरक्षितौ ।

पार्वतीश पदयोस्तवानिशं दत्तदृष्टिगपि मामुपेक्षसे ॥ १४७ ॥

इत्यादि कीर्तयन्नयमत्यादरादुपेत्य धीराग्रिमो माराभियातिशरीरार्थ-
 हारिणीमाराध्य मातरं क्षतपत्रमुकुलसच्छात्रताजुषौ मस्तकमुचि हस्तौ नि-
 धाय समस्तोपनिषदर्थधामुरमित्यभि

विष्वदीचि मरीचिमद्रुचिभरे वीचीव वारां त्रयी
लोकानां यदवेदनादुदयते यद्वेदनान्मील्यति ।

सत्यानन्दसुधासमुद्रलहरी सा काचिदेका ।

.....सि त्वमेव परमा ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १४८ ॥

नित्यानित्यविवेचनादिमजुपो नित्यैर्वचोगुम्भनै-

रोसैः स्वस्य तवापि चैक्यमुमयोरुपाततो जानतः ।

कल्याणे तव हृदयस्थे निपततः कस्यापि पुण्यात्मनो

जिज्ञासा त्वयि जायते भगवति ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १४९ ॥

विध्याद्यासु विधासु कापि भवतु श्रोतव्यवाक्ये विधा

.....कर्मविचारक.....घटनया प्रत्यग्विचारस्य च ।

लिङ्गैः पङ्क्तिरूपक्रमभृतिभिर्वेदान्ततात्पर्यधी-

राधेया त्वयि तद्विमर्शकलया ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १५० ॥

कार्योत्पत्त्यनुकूलवेदनतया कर्त्र्या भवत्याः पुनः

साक्षादेव निदानतां त्रिजगतीद्वारं तु मायापरम् ।

मृद्वत्तन्मसृणत्ववद्य कलशे सत्तामृतस्ते तत-

स्तस्या जाट्यजुषश्च संगतिरिह ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १५१ ॥

कुम्भीजन्मनि कुम्भकार इव भूमर्तेषु भूमिस्वितौ

हेतुः किं जगतोऽय एव जननस्येशोरुपादानतः ।

इत्थं आन्तिमुदित्वरीं शमयितुं लक्ष्माहुरेकं जग-

ज्जन्मादित्रयहेतुतां तव बुधा ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १५२ ॥

पीडनां कृष्णकादिकार्यनिवहप्रारम्भकतः यथा

जानारूपवदात्मना परिणतिर्यद्वत्तपानस्य वा ।

तद्वन्निर्द्वयनिर्विकार.....स्ते तद्व्यासंभवा-

द्यालस्य सगिवास्य कारणमसि ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १५३ ॥

देहान्तःकरणस्पृहासुखमुखे रज्जूरगाद्वाधिम-

प्रत्येकाध्यसने च जीववपुषा पुष्पास्युपादानताम् ।

आकाशामिसमोरवारिघरणीमुख्ये तु साधारणे

रूपेणैव महेशितुस्त्रिजगती ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १५४ ॥

नित्यामस्तसमस्तभेदविसरां निःस्यन्दचित्कन्दली-

मानन्दैकरसामगम्यसरणीमात्रायवाचामपि ।

मूर्तिं जीवमहेश्वरौ विदधती मायावशेनात्मन-

स्तद्वद्वानुगता विशुद्धचिदसि ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १५५ ॥

निष्प्रत्यूहमिषस्त्वरूपधिपणासंसिद्धसर्वज्ञता

सर्वोत्पादयितृत्वसर्वभुवनाधिष्ठातृताप्रेसरैः ।

कल्याणैरुपशोभितां गुणगणैः कैवल्यलक्ष्मीमयीं

दिव्यामीशदशामवाप्य जयसि ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १५६ ॥

मायाराहुविलीढबोधशशिना चक्षुर्मुखाक्षोदयं

नानावृत्तिमुखावलोकनमिलार्त्किंचिज्ज्ञताशालिना ।

सन्मीलद्बहुशोकवेगगरिमोद्विमेन जीवात्मना

वध्नासीव भवान्धिमज्जनविधिं ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १५७ ॥

छायावल्लभशीतमानुहुतमुद्गस्रतरादयो

भान्तीं त्वामनुमान्ति केवलचिदालोकातिरेकीकृते ।

चेतोवृत्तिपदार्थभेदकमवन्मातृप्रणामेयता-

धुर्या भासयसि त्वमेव भुवनं ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १५८ ॥

ऐक्ये व्यक्तिमुपागते सति वहिश्चञ्चद्गामावय

प्रेक्ष्यदृष्टिवशेन साक्षिविषयावच्छिन्नचैतन्ययोः ।

प्रत्यग्बोधमयेन दीपमहसा संबन्धमाध्यासिकं

प्राप्तेन प्रकटीकरोषि विषयाब्जानप्रसूनाम्बिके ॥ १५९ ॥

सन्त्येवावरणादिशक्तिसहिता मूल्यकृत्यंशका

मूलाज्ञानपदाभिपेकविधिना संमाविताः सूरिमिः ।

बाह्यैर्वृत्तिभिरीक्षणादिकरणोद्भूताभिरैकैकश-

स्तैरुद्यन्निखिलव्यवस्थितिरसि ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १६० ॥

सामान्यग्रहणात्तदंशविषयाविद्यानिवृत्तावपि

सञ्चरुयेत्तरमागसंवृत्तिविधाजप्रवृत्तमोवस्थितेः ।

स्रग्वातंधयशुक्तिरौप्यमरुभूरिहृन्मरीचापगा-

पूर्वाध्यासशतानि संकलयसि ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १६१ ॥

अस्पृष्टैर्ममवञ्चनादिकलयावच्छेदनिन्दापरैः

संसर्गाविषयप्रमैकजनकैश्छन्दोगिरां मौलिभिः ।

दुष्टां प्राथमिकीं दृगादिजनितां बुद्धिं मिदागोचरा-

मस्यद्विर्घटते तदद्वयमिति ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १६२ ॥

तत्त्वावेदनतश्चिरंतनगिरा प्रच्याविताध्यक्षधी-

ज्ञानव्यतिरिक्तदोषमहिमाजन्यं प्रपद्यास्पदम् ।

नानाकार्यपरंपरास्वनुगतां सत्तां तवातन्वती

व्यत्यस्तामिव बोधवीति सफल्य ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १६३ ॥

आदर्शादतिसंनिवृत्तनयनव्यालिख्यमान यथा

कण्ठस्थं मुखमेव न प्रतिमुखं मिथ्या प्रदार्थान्तस्म ।

चैतन्यप्रतिबिम्ब एव मुकुरे जीवोऽपि मायामये

त्वद्रूपादतिरिच्यते न हि तथा ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १६४ ॥

प्रक्षीणादिकथा समस्तजनिमलप्रत्यक्षताशालिनी

विक्षेपप्रतिरूपशक्तियुगलीविख्यापितप्रक्रिया ।

मन्दीमूतनिरुत्तिमार्गगमना मायाभिधा किंकरी

किं ते दुर्घटमेव नो घटयति ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १६५ ॥

स्वच्छन्दारुणबन्धुजीवमुमनोगुच्छाङ्कपालीवशा-

दच्छायां तु यथा सुधाकरमणावध्यस्यते शोणता ।

संसारप्रवणस्वभावभरिताहंकारसान्निध्यतः

शुद्धायामपि संसृतिस्त्वयि तथा ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १६६ ॥

दृष्टिं सृष्टिमुशन्ति केचिदपरे दृक्तुल्यकालां तु ता-

मन्नादिक्रमतस्त्वया प्रथमतः सृष्टस्य दृष्टिं परे ।

लोकानां मृगतृष्णिकाम्बुलहरीसाधारणं सर्वथा

रूपं बोधनिवर्त्यमेव भवति ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १६७ ॥

जन्म श्रोत्रियसंसृतौ शुभतरे काले व्रतस्वीकृतिः

साक्षाज्जायसमागमो गुरुमुखादारग्रहः सत्कुलात् ।

निष्कामाचरणं च कर्मयित्तेर्निष्पद्यते कस्यचि-

त्स्वज्ञानादरहेतुशुद्धि(द्ध)विषये ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १६८ ॥

वर्णां स्नातककाननस्यित्तिजुषां धर्मैश्च कर्मन्दिनां

संन्यासैरपि कर्मभिः समुचितैः पादोद्भवादेरपि ।

निष्पन्ना निस्तिलाप्यपूर्वपटली वेगाद्विलम्बादपि

त्वद्विद्याजननोपयोगमयति ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १६९ ॥

आधानाहितसंस्क्रियोज्ज्वलतरे निष्पादिते यावके

यागोऽपूर्वमिव त्वदेकविषयध्यानक्रियाशीलनात् ।

चित्तेनातिपचेलिमेन सहिता सा तत्त्वमस्यादिवा-

कत्वत्साक्षात्कृतिमादधाति विमलां ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १७० ॥

श्रीवावस्थितमेव रत्नखचितं श्रेयेयकं विस्मृते-

रन्विच्छल(प्य)नपुरुषो यथासत्तत्त्वनादाहवैव तन्मोदते ।

अज्ञानस्यगितां सतीमपि तथा त्वद्रूपतामात्मनः

प्राप्यैवागमतः प्रहृष्यति सुधीर्ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १७१ ॥

त्रय्यन्तध्रुवणे तदर्धमनने तद्भावनायां च स-

न्तंप्रासादपरोक्षसंविदुडुपात्संसारपारं मतः ।

यार्धं.....श्वविमुक्तिं खेलति भजन्विम्बेशतां त्यन्मय-

ब्रह्मानन्दरसानुभूतिललितां ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १७२ ॥

वस्तुन्याहितचित्तमौपनिषदे वैधेषु वा जाग्रतं

नानाकर्मसु रक्षसीति यदयं नैसर्गिकस्ते गुणः ।

देहात्मममधूसरं जनमिमं त्यक्तात्मनीनक्रियं

यद्युच्चारयसे यशस्तव तदा ज्ञानप्रसूनाम्बिके ॥ १७३ ॥

वृत्तान्तास्तमुषं दयैकरससंवृत्तान्तरङ्गं त्रयी-

सिद्धान्तं स्फुटमात्मसंविदपृथक्सिद्धां तन्मृगाश्रितम् ।

अध्यान्तप्रणयानुनन्धिनि महत्यध्यान्तधाम्नि स्थितं

॥ शुद्धान्तःकरणाश्रितं पशुपतेः शुद्धान्तमन्तर्भजे ॥ १७४ ॥

अपि च । श्रीमध्वराजमणिपञ्जरकेलिशारि

च्छन्दःशिखासदनमङ्गलशीपरेखे ।

नानागमोपवननाट्यकलामयूरि

देवि त्रिलोकजननि त्रिपुरे नमस्ते ॥ १७५ ॥

.....त्रयीपुरहरार्धमिद्रादिरूपे

श्रीकामराजमनुशेखरवर्णमागैः ।

रूपाननस्तनजगत्प्रकृतिप्रतीके

कल्याणि हैमवति कामफले नमस्ते ॥ १७६ ॥

आपाटलं कुटिलकुन्तलमायतासं

शोणाघरच्छवि सुधाकरबिम्बवक्त्रम् ।

कुम्भस्तनं स्रणिगुणाशुगचापहस्तं

रूपं विधाय कृतलोकहिते नमस्ते ॥ १७७ ॥

मध्येपयोग्युधि मरुद्गुमनीपघाम्नो

रत्नान्तरीपतिलकस्य रत्नममृतम् ।

रूपं वदान्यमणिभिर्गृह्णतार्वभौम-

मास्याय शशधनुर्मृतस्ते नमस्ते ॥ १७८ ॥

दीप्ताणिगादितनुदि.....ल-

व्याप्तान्तरालमुवि विभ्रमशालिकायाम् ।

मद्यामणीभवदजादिसदाशिवान्त-

पद्यामरीघृतशिवाङ्गगते नमस्ते ॥ १७९ ॥

सरिद्धराः सप्त विधाय मध्ये विभेदनं यस्य विनिःसरन्त्यः ।

विपाटयामो वृजिनप्रपञ्चमेवं जनानामिति दर्शयन्ति ॥ १८४ ॥

पाटलाञ्छितपदं शरीरिणां घोरतापहरदानकोविदम् ।

महिकार्जुनमसोढमन्मथं तत्र तं शुचिमसावसेवत ॥ १८५ ॥

यस्य सायमुरुनृत्तरंहसा पूर्णनं गुरुतरं समेयुषाम् ।

वासना...तिकरादहर्निशं ज्योतिषां सुरपथे परिभ्रमः ॥ १८६ ॥

तदनु घरणीसुराधिपो भवनाशिनि तटप्रकटितरसन्निधानं(!) निधान-
मिव निखिलनियोगिनां व्यक्तिमिदालेशव्यधितेऽपि वपुषि व्यञ्जित...
रूपमृगजातियुगसमवायमनपायशौर्यवद्वानलहेतिशोपितदनुजाधिराजमु-
जमहोजलनिधिमलोक्यदहोवलपतिम् ।

सर्वान्तर्यामिभावे मम निगमशिरःसंप्रदायैकलक्ष्ये

‘ दृष्टान्तसाम्भगर्भो न परमिदमपीत्येव संदर्शनाय ।

हृन्मध्यं दानवेन्दोः संपदि विदलयन्प्राणिजैः कृणितप्रेः

प्रह्लादाढादकारी समहृत जगति स्फीतमत्यादितं यः ॥ १८७ ॥

तदनु पाशायुधप्रसाधितमाशावकाशमवगाहमानः प्रकटितसेवमान-
जनदुरितभग्नमुद्रामधिगम्य तुङ्गभद्रां सुमतिरित्ययमवोचत ।

मातर्मयत्येव महावराहवपुष्वतीर्णा न वसुंधरापि ।

त्वमेव कामं न हि तुङ्गभद्रा किंतु त्वया सापि कृतानुपमा ॥ १८८ ॥

मया नितम्भमिव गौरवमाननीय-

सखाचलं समधिरस्य सुधीरयासीत् ।

वेलागतं तदनु पीचिगतः प्रतीचो

शीतानिकेतमृषभध्वजवत्तमायाः ॥ १८९ ॥

लम्बालकान्तललितामलिके पटीर-
 जम्बालिकान्तधवलच्छविमङ्गकेषु ।
 विञ्चारुणामघरमासि विनम्य धीमा-
 नम्यामथैष वचनैरधिनोन्मनोजैः ॥ १९० ॥
 हस्तैश्चतुर्भिरभयं वरमञ्जचक्रे
 संविभ्रती विनयना नवचम्पकाङ्गी ।
 पीताम्बराधितकट्टी नवचन्द्रक्षण्डा
 कांचित्तरोजनिलया कदगाविरास्ते ॥ १९१ ॥
 चण्डि प्रसाधयसि यद्वियवाममागं
 सौभाग्यचिह्नमिदमेव न किं भवत्याः ।
 अत्यास्य किं मुहुरमुष्य किरीटसीमां
 सद्योऽथवा भवति मातिशयः सपस्याः ॥ १९२ ॥
 दिण्मृगुग्धिनि हटं विमलस्वभावे
 मातर्मपन्मणिकिरीटमरीचिपूरे ।
 अर्पेन्दुनावमयिरुद्य मदीयगावः
 स्रच्छन्दसंचरणकेलिविधिं विधाय ॥ १९३ ॥
 कस्यापि ते मुसविधुम्नितकौमुदी च
 नेत्रारविन्दकरुणामणुनिर्गरी च ।
 यद्योजकुम्भमलितामृतवाहिनी च
 नन्यन्तु नखिविभवपङ्क्त्यवतामिति ॥ १९४ ॥
 पक्वं निगम्यकृत्तेन तराणमन्धं
 घटं च कष्टविसितं विभूते वरगम्याम् ।

आर्या गुतोरिह लघोरयवा निकांम-

भङ्गीकृतस्य परिपालनमाद्रियन्ते ॥ १९५ ॥

प्राप्यं जनेन परमं वरमेतदेव

पादाम्बुजं परमितो न च किञ्चनेति ।

व्याकुर्वतोस्तव वराभयमुद्रिकाभ्यां

सेयं युगाय करयोः शिरसा नमसा ॥ १९६ ॥

अक्षोपमर्दलयमादियुगायतारे

धृत्योदरस्य तव सूतयतस्त्रिलोकीम् ।

मातः कथं कथमियेह महानुभावाः

सद्भाव एव सततं प्रथयन्ति चिन्ताम् ॥ १९७ ॥

सन्मार्गरोधरसिके जमयत्प्रणीत-

न्यकारभाजि नवमन्मथपद्मिनि ।

अश्वानुपद्ममलिने हृदि मामकीने

दर्शानि विन्ध्य इव ते चरणी निधेहि ॥ १९८ ॥

मूकाम्बिके मुहुरपास्तजपस्य कामं

रागस्पृशो रचितपल्लवसीहृदस्य ।

मक्तस्य मे पदयुगस्य मयेत्तवैव

श्लाघ्या गतिः सकलहंसकुलैर्दुर्गता ॥ १९९ ॥

साषाग मुगकन्दली पशुपतेरेका मनोहारिणी

मृगालोकमुषाकृतम्बरवभूशोक्तमिनिर्वापणा ।

अकारण्यप्रतिपदिदोदनविधौ या कामधेनुः सतां

ता कारुण्यतरङ्गिणी मनसि मे मूकाम्बिका दृश्यते ॥ २०० ॥

इति सपदि हिमाचलेन्द्रकन्यां पशुपतिनेत्रचकोरपौर्णमासीम् ।

समजनि भजतोऽस्य साधुमौलैरकृतकमक्तिसुधाम्बुधेः समृद्धिः ॥२०१॥

इति समरपुंगवस्य कृतौ चम्पूकाव्ये पष्ठ आध्यासः ।

अथ सप्तम आध्यासः ।

अथ मनीषिमणिरेष कुमुदिनीरमणकोरकापीडसेवादरादिव शैवलि-
नीपतिना प्रतिमुहुरधिष्ठिताभ्यर्णं गोकर्णमधिगम्य मन्मथपरिपन्थिमग्नैक-
साधकानघवैदिकजनानारमीयनयनयोः पन्थानमुपनीय चिन्तामिमामता-
नीत् ।

इह केचन शास्त्रवेदिनो भवदुःस्वप्नपरम्परादृशः ।

तदपायकृते जपक्रियामधिगोकर्णममी वितन्वते ॥ १ ॥

पारेपारादारनाविर्भवन्तं देवं मारामिध्रमाराध्य धीरः ।

सोऽयं भूयो भक्तिपीयूषवर्षादासोत्कर्षा भारतीमित्यवादीत् ॥ २ ॥

अनुतदमनिशं महाबलो न यदि भवानिह नाथ तिष्ठति ।

जलधिरनिभवेदयं तदा जगदभिरुहसदिगन्तराकगः ॥ ३ ॥

अथवा लघुरेप सिन्धुराखां प्रतिविध्यण्डममी पितामहाद्याः ।

स्थितिमादधते घृतप्रकम्पास्तनुमूशासन शासने त्वदीये ॥ ४ ॥

सृजसि स्मरजेतरासिकामिह गोकर्णमिते निकेतने ।

दिशसि श्रयतां तु देहिनां कथमाभोगकरम्भितं पदम् ॥ ५ ॥

अयं सल्ल तदनु संख्यावदमणीरतिलङ्घ्य सखपरणीपरमतिस्त्रिखट्वा-
नुचरपटासमावृतो विविधनीवृद्धावलिमवगाहमानः प्रबलवाहिनीकुलानि
षावनस्यलानि च पदे पदे निशामयन्कुशाद्यलपरिहसनमतिरतिमात्रपे-
शलांसूक्तिमभिधातुमाद्रियत ।

पद्मल्लभकरन्दकन्दलीं वरदापगामधिविगाह्य निर्मलम् ।
ना निजामवयवार्थदुर्विधाममिषां समञ्चति मलप्रहारिणी ॥ ६ ॥

धीचीदृष्ट्या विपुलपुलिनश्रोणिरिन्दीवराक्षी
फेनोदारसितविलसिता बन्धुरावर्तनाभिः । -
चक्रोरोजा सरसिजमुखी चारुहंसप्रचारा
पारावारप्रथमगृहिणी आसते कृष्णवेणी ॥ ७ ॥

महाबलेशमकुटीतटजाते तरङ्गिणि ।
सकृष्णापि त्वया दधदकृष्णा हन्त मेदिनी ॥ ८ ॥

दोलयितं बालसमीरणेन धीचीदुकूलं शुक्रसुद्वहन्तीम् ।
पृथ्व्या स्वयं भीमरथीभवन्त्या पताकिनां भीमरथीमुपासे ॥ ९ ॥
पुरुषत्रयगौलिभागभूषामणिनीराजितमशुपादपीठम् ।
तुलजापुरवासिनीं तुरीयामवलम्बे जगदम्बिकां भवानीम् ॥ १० ॥

फज्जराजिगलितैरनारतं पिञ्जराभसि नवीनकेसरैः ।
पञ्जरासरिति दृष्टगाहनः किं जरायुवसति प्रपद्यते ॥ ११ ॥

नीलश्रीवज्रटा विगलितां निर्मास्यमालामिव
ब्रह्मशोणिभृदुचमाहविततां पृथ्वीपरिष्कारिणीम् ।

आरग्यैरधियासितं विदधतीगम्भोनिधानं रसे-
न्नामशादमगण्यपुण्यमुट्ठां द्रक्ष्यामि गोदावरीम् ॥ १२ ॥

पात्रगा पट्टधियामिव संपत्कान्तसिन्धुरमिता करिणीव ।
गौरिवाधितपयोपरभारा गौतमी हरति लोचनजाट्यम् ॥ १३ ॥

तापगापदलनाय निर्गता गौतमी हरति कस्म्यं नृणाम् ।
चातक्यार्तिशमनोद्यता जलैरमपद्मिरगिविद्यति क्षणम् ॥ १४ ॥

त्रिनयनजटाराजद्राजक्षमारुहकोरक-

व्यतिकरधनामोदा गोदावरीलहरीमराः ।

पशुवधमहाकालीनालीढगोतमपातक-

प्रशमकुशलारम्भाः संभावयन्ति वसुंधराम् ॥ १५ ॥

जगत्पतेरस्य जटाच्युतेति विधेहि गोदावरि मा विपादम् ।

सरोषगौरीचरणाद्दतीनामलम्भनादाप्नुहि मोदमेव ॥ १६ ॥

स्ववेदान्तर्लीलासुभगतरवालानिलबल-

चरञ्जालीतुङ्गातरलवरभृङ्गा तत इतः ।

तटिन्यास्ते धन्या तरुणकमलिन्याकरतया

प्रणीता वैनीतावलिभिरभिधीता शतधृतेः ॥ १७ ॥

पवित्रामद्राक्षं बहलकमलामोदमधुरैः

समीरैरध्वन्यश्रममपनयन्तीं नवनवैः ।

अतिप्रेम्णा मर्तुध्वरमजलधेरर्पितमुखां

पयोष्णीमुष्णीपप्रतिमलहरीं विन्ध्यनृपतेः ॥ १८ ॥

कलितापीडा कमलैर्महिता पीयूषमधुरतापीना ।

जनतापीतजलेयं मम तापं हरतु मलिनतापीडाम् ॥ १९ ॥

सुधांशुकन्या स्रदतां जनानां तापं च दूरे तनुतां पयोष्णी ।

कथं त्वमप्यस्य कठोरधातुस्तनूपवे तापि तथाविधासि ॥ २० ॥

अक्ष्णोर्वर्पत्यमृतलहरीमाश्रमैस्तापसानां

नित्योदञ्चन्निगमपटनैस्सुप्तचीरभागा ।

अश्ममातेरचलधनुषो लिङ्गमूतरमूतां

मञ्जुलानामनुजपटलीशर्मदा नर्मदा मे ॥ २१ ॥

पूजनीयविमवासु भूतले जाग्रतीषु शतशो नदीष्वपि ।

किं त्वयैव वितनोति केलिकामर्णवस्त्वमसि येन नर्मदा ॥ २२ ॥

कुचपरिणतिमाजः क्षोणिबिम्बाधराया

विगलितमिव यस्मादुत्तरासङ्गचेलम् ।

नटयति मुदमम्भो नार्मदं शृङ्गसीमा-

मधिवसति महाद्वेरस्य माहिष्मतीयम् ॥ २३ ॥

पुरी जयत्यर्जुनमूषतेरियं वहन्निमां विन्ध्यवसुंधराधरः ।

त्रिविष्टपालम्भतया धृतसयं नगाधिराजं न तृणाय मन्यते ॥ २४ ॥

माहिष्मतीमण्डनमार्तिहारि जनस्य दोस्तम्भसहस्ररम्यम् ।

सप्तार्णवीमुद्रितराज्यलक्ष्मीविलासगेहं किमपि स्मरामि ॥ २५ ॥

अवतारविशेषमञ्जनामेरुणोष्णीपमनल्पहेममूषम् ।

कृतवीर्यतनूजवेपमीडे जगतीपालनकर्मनिर्निमेयम् ॥ २६ ॥

यदीयभुजमण्डले धरणिरेत्य लीलारतिं

विशङ्कटतरे विस्तृजति स दौस्थ्यव्यथाम् ।

परीक्षणकपोपलः स दशकण्ठबाहूप्मणां

जगन्महितशासनो जयति कार्तवीर्यार्जुनः ॥ २७ ॥

रेवा यस्य परं दुरासदमुजासेतौ न माति स सा

तेजोवार्धिरपि क्षपाचरपतेलैलोक्यकूलंकपः ।

सप्तद्वीपनिसातयूपपुलकच्छत्रावनीविग्रहः

सोऽयं हैहयनायको विजयते शूरक्षितीशमणीः ॥ २८ ॥

काचिन्महाकालनिकेतनस्य पुरामरातेर्भुवि राजधानी ।

श्रिया विशालं जनतामवन्ती चकास्त्यसावुज्जयिनी पुरीणाम् ॥ २९ ॥

भूतिं देहि ब्रूहि नामानि शंभोरायं विद्यां लीलयेत्याचरन्ती ।
 देव्या साकं ध्यायत ध्यायतेति ध्यायन्त्यस्यां दैवतं केऽपि धन्याः ॥ ३० ॥
 अस्यां मरालीततिरद्रिकन्याकेलीगतिप्रार्थनसापराधा ।
 निवारितान्तर्गमनेव नित्यमास्ते बहिः खेयतिच्छलेन ॥ ३१ ॥
 श्रीडाजुषामत्र कृशोदरीणामारज्यमाना धुसृणाङ्गरागैः ।
 सृष्ट्वा जगत्पातकसंहतीनामुत्पातसन्ध्येव पुरः समिन्धे ॥ ३२ ॥
 अस्यां निरस्ता दिवसान्तनृत्यत्पिनाकिपूजापटहप्रणदैः ।
 निर्याति नृणामिव दुष्कृतालिः सौधेषु कालागरुधूमरेखा ॥ ३३ ॥
 आरूढकर्मन्दिपथा इवास्यामाविर्भवज्झङ्गितितारनादाः ।
 आरामवीथीष्वनुवह्निगेहमटन्ति भृक्ता मकरन्दमिक्षाम् ॥ ३४ ॥
 स्वयं विशालाप्यवकाशहीना दुष्कर्मलेशस्य क्षरीरभाजाम् ।
 उच्चैर्महाकालमुपाश्रितापि कदापि नैषाद्यति काललक्ष्याम् ॥ ३५ ॥
 स्थितं संनिधानेऽपि धीसूचिवूरं निराकारमप्यर्धनारीक्षरीरम् ।
 अधिष्ठानमप्यस्य विधस्य शश्वन्महाकालवास्तव्यमव्यान्महो नः ॥ ३६ ॥
 अस्याः सिन्धोर्धर्महस्तावलम्बादेनः सिन्धोरेत्य पारं भवामि ।
 निर्विन्ध्याया निर्मलम्भः प्रवाहे निर्मग्याहं निर्गतः क्लेशविन्ध्यात् ॥ ३७ ॥
 चर्मण्वत्याः साधु खण्डीकृतांक्षोर्मण्यस्या मज्जतां चारिपूरे ।
 कुम्भीपाकाद्धोरपीडाविषाकार्त्तिक भीतिः स्यात्किंचिदप्यङ्गनाजाम् ॥ ३८ ॥
 इदं तावदिह दृश्यते मन्दाकिनीविहितमहितसांगत्यमलपुसलिलपू-
 रं सावत्यवितीर्णजलधिसौहित्यमक्षिशिरकरापत्यम् ।
 क्षितिरोमलता फलिन्दभूमृत्कारिकालयसगृहला सबन्ती ।
 नयतापरीतमानसानां नवतापिच्छयनीयमाचिराम्ने ॥ ३९ ॥

वृषमौक्तिकसंहतेर्विधात्रा वणिजा भूविपणौ विसारितायाः ।
 परमागकरी पटीव नीला प्रतिमाति ध्रुमणेरियं कुमारी ॥ ४० ॥
 मिहिरांशुविलीनमेघमार्गद्रवनिप्यन्दतौ परं किलास्याम् ।
 यमुनेति कलिन्दजेति सिन्धोरबलेति प्रयते नृणां विमोहः ॥ ४१ ॥
 नतिरस्तु गमस्त्रिभालिख्नोर्नरकद्वारमहायसार्गलायै ।
 जनसद्गतितर्तकीमसारप्रतिसीराकृतये प्रकाममस्थै ॥ ४२ ॥
 असितोत्पलमालिकामवन्या जनतापुण्यशिखावलाभपङ्क्तिम् ।
 शिशिरामवगाह्य सिन्धुमेनां जनितापं विजहाति जीवलोकः ॥ ४३ ॥
 अनुधारमबासवारिकेलेरसिताया मुरशासनस्य मूर्तेः ।
 अयमाविशदंशुमालिकन्यामभिरामः किमु नीलिमातिरेकः ॥ ४४ ॥
 अतिवेलरसोदयानुभावात्कल्पन्ती निजकामुकामिसारम् ।
 असितावरणांशुकं किमेया सहजदयामलकच्छलेन घटे ॥ ४५ ॥
 अभिपिद्य कलिन्दकन्यके मामतिनीलच्छविनैव वारिणा ते ।
 सहसा भवितासि तावताहं शरदिन्दीवरबान्धवावदातः ॥ ४६ ॥
 दिशि वासमवाप्य दक्षिणत्वां सहजन्मा तव शालि पापशीलान् ।
 भवती तु परिश्रुतोषराद्या शृण्वया कल्मषमेघ देहभाजाग् ॥ ४७ ॥
 जननि त्यदपेक्षं जनानां निरयश्रेष्ठ्यनवेशणे निदानम् ।
 भवदग्भसि मज्जनं तु भद्रे पुनरन्मज्जनकारणं भवाब्धेः ॥ ४८ ॥
 जननामयभेषजैः धृतीनां पटवासैश्चटरेणुभिर्मयत्थाः ।
 चरणाम्बुजपासितैर्भुरारेणुलितोऽपि भवामि नीरजस्कः ॥ ४९ ॥
 रजिनन्दिनि नीलरजयोधे तटसीमाजनुबोद्धयोः किट्टिकम् ।
 अभयत्परिकर्म पिन्ध्यमृतेरसं गोवधपूरधोपतनाम् ॥ ५० ॥

हसितौपधमोहिताशयानामनुतीरं तव बल्लवाङ्गनानाम् ।
 बहुशो हरति स्म नीविवन्धानतिसंधापदुरादिमः स चोरः ॥ ५१ ॥
 तटमग्न्य तवैनदेव शार्ङ्गो निजवंशीविनदामृतैरसिञ्चत् ।
 अत एव पुरीयमत्र भ्रान्ती मधुरेति व्यपदिश्यते जगत्याम् ॥ ५२ ॥
 महतीषु पुरीषु काममेषा मधुरेत्यत्र किमाविरास शार्ङ्गो ।
 अवतारमहोत्सवेन शौरेरस्य चैयं मधुरा किमासु जज्ञे ॥ ५३ ॥
 जनिकापथचक्रमालसानामलघुग्रान्तिकलापमङ्गभाजाम् ।
 अमृतार्पणलीलया हरन्ती नगरीयं मधुरा भवेन्न केपाम् ॥ ५४ ॥
 धरणीतिलकं तरी भवाब्धेः स्वनिरिन्द्रानुजगारुडोपलस्य ।
 दिशति प्रमदं दृशोरियं मे रजनीशान्वयराजराजधानी ॥ ५५ ॥
 यदुवंशयशोनिदानमूमिः शिशुताविभ्रमसाक्षिणी मुरारेः ।
 नवमुक्तिवधूविबल्लुलोकप्रतिबोधाङ्कुरपालिकेयमास्ते ॥ ५६ ॥
 अयकर्णमितुं यशो मुरारेरसकृत्यौरजनोपगीयमानम् ।
 गलितापरणैरियं गवाक्षैः परिफुल्लद्युतिसंपुटेव भाति ॥ ५७ ॥
 यमुनालहरीसमीरधूतैरियमाभाति शतैस्तटाकिकानाम् ।
 उपकण्ठमुपेयुषां जनानामधसंधातमिवापसारयन्ती ॥ ५८ ॥
 निजभक्तिनिरुद्धमानसानां घनसंसारविषादस्तण्डनाय ।
 अरविन्दविलोचनः किलास्यां परिजग्राह भवानुचन्वलीलाम् ॥ ५९ ॥
 चिरकालधृतं हृदा जगत्याः किमपि प्रौढविषादकारि शरूपम् ।
 भगवानिह फंसनामधेयं बलसंदंशिकया समुञ्चहार ॥ ६० ॥
 इह धन्यतमैरलोकि रेखासरसीजातरथाङ्गशङ्खचिह्ना ।
 अनुवीथि पदावली मुरारेरकुतोन्नमसरसतीविनेया ॥ ६१ ॥

मर्त्याङ्गनागर्भपुटीमितेऽसिन्करोषि मिथ्यागरिमाधिरोपम् ।

विश्वत्रयव्यापितनोरनेन का हानिरुन्मीलति कैटभारेः ॥ ७१ ॥

किं किं शुभे केशवशाम्बरीमिर्विमोहिता त्वं न समर्थयेथाः ।

भजन्तमुत्सृज्य जनं परेषु घटीं निबध्नाति तदीयमाथा ॥ ७२ ॥

आनन्दामृतसर्वसमाशास्यगमैररिषि ।

आमीरपतिगेहान्तमभिव्यक्तमुपास्यहे ॥ ७३ ॥

पयःपयोधौ बहुकाललीलया वितायमानादिव वासनावलात् ।

हरिर्विहायानकदुन्दुभेर्गृहान्त्रजे सुधाब्धे विहरन्स पातु नः ॥ ७४ ॥

जह्वोपरि न्यस्य कृते जवेन संक्षालने संविहितां जनन्या ।

प्रदक्षिणाम्भःपरिषेकरक्षामन्तर्हसन्वीक्ष्य हरिः पुनातु ॥ ७५ ॥

स्तनं जनन्या धयतेव संमुखं प्रसारितः पातु करो बलिद्विपः ।

निशाचरीमम्ब निरीक्ष्य मारितां प्रयाहि मा भीतिमितीव शंसितुम् ७६

चन्दे मुकुन्दे पदपल्लवाभ्यां वाचालमङ्गीरमनोहराम्याम् ।

प्रहारलीलां मनसि प्रणेतुमभ्यस्तडो(दो)लफलकाभिघातम् ॥ ७७ ॥

जानुद्वयीचक्रमणेषु धान्यां पाणिं निधायैकमुदस्तबाहुः ।

तमाहरिष्ये तरुमिन्द्रलोकादिहेति शंसन्निव शौरिरभ्यात् ॥ ७८ ॥

अपि त्रिलोकीममिमीत यस्त्रिषा समाहितैरद्विसरोजविक्रमैः ।

स माधवो नः परिपातु संचरन्करो समालम्ब्य पितुर्गृहाङ्गणे ॥ ७९ ॥

अमेयमप्यकृतकभारतीशतैरगोचरं यमिवरचेतसामपि ।

गृहाङ्गणे किमपि यशोदया शुणैरव्यस्रले कलितमुपास्यहे महः ॥ ८० ॥

आकुक्ष्य पादाम्बुजमेकमन्यदुत्क्षिप्य नृत्यन्तमुदप्रचूडम् ।

पाणिद्वयीपायसगव्यसारौ पश्यन्तमौढे कणुपालटिग्मम् ॥ ८१ ॥

पित्रा कियदूरमिवानुगम्य वात्सल्यनिष्ठेन विसृज्यमानः ।
 वनाय शृङ्गिष्यवनाय चाद्यो विद्योततां चेतसि पूरुषो मे ॥ ९२ ॥
 किरीटसंदानितकेकिपिच्छं वशीकृताभीरवधूपपञ्चम् ।
 कदम्बगुच्छाहितकर्णपूरं कुर्वे हृदन्तः कुहनाकिशोरम् ॥ ९३ ॥
 हेलालवल्लीवमितत्रिमङ्गीवक्राम्बुजव्याघृतवंशनालम् ।
 व्यत्यासविन्यस्तपदं पुरस्तादास्तामवस्थानमनङ्गशौरेः ॥ ९४ ॥
 वंशीमुपासे वसुदेवसूनोरारज्यमानामघरांशुपूरैः ।
 शृङ्गारगीतामृतसेचनेन रोहस्रवालामिव लोमनीयाम् ॥ ९५ ॥
 वंशीमुषां वर्णय वाणि शौरैरास्वादितामर्कमुतामरालैः ।
 गलन्मृणालीकवलच्छलेन तृप्तेस्तदुद्गारमिवादधानैः ॥ ९६ ॥

आल्लावयेयुरपि नः अवसी कदाचि-

त्कंसाभियातिकलहंसवरामृतानि ।

मादुर्भयत्किसल्यच्छलतः प्रसार्यः

निहां गहीरुहकुलैरपि सेवितानि ॥ ९७ ॥

अनुभवेयमहं किमु जातुचिन्मुरभिदो मुरलीनिनदामृतम् ।
 किसलयाज्जलिशालिमुस्ताज्जलैः किमपि सेवितमन्यमृतैर्द्विजैः ॥ ९८ ॥
 आपाटलान्यङ्गुलिपङ्क्तवानि व्यापारयन्तं विवरेषु वेणोः ।
 नादामृतैर्नन्दगवीकुलानां मोदान्मृजन्तं कलये मुकुन्दम् ॥ ९९ ॥
 खुराहतिक्षुण्णमुषां पशूनां परागजलैः परिधूसराग्रे ।
 मुखादिगन्ते मुरलीनिनादैः क्षिप्तत्यनन्ते मम शैमुषीयम् ॥ १०० ॥
 दृढानि गोपीप्रतिबन्धनानि दृढादपाकुर्वति हासलेष्टैः ।
 अनीदृशे मे मतिरागमान्तवनीचरे वैणविकावतसे ॥ १०१ ॥

विम्बाधरं बन्धुरमन्दहासं लम्बालकासङ्गिललाटदेशम् ।
 विरामकालेऽपि न विसरामि मुखं रणद्वेणुसखं मुरारेः ॥ १०२ ॥
 हसितस्पृशि हारिकण्ठनाले परमानन्दसरःप्रलुब्धमूले ।
 अघरच्छविकेसरामिरामे श्रुतिसौरभ्यनिधौ शुचां विरामे ॥ १०३ ॥
 प्रजयोपिदपाङ्गमङ्गवीते मकरन्दायितमञ्जुवेणुनादे ।
 परिलक्षितशृङ्गिणीपरागे रदमुक्त्वा रमणीयगर्भमग्रे ॥ १०४ ॥
 अमितप्रणयायगाहिनीभ्यां रचिताघ्राणविधौ रमावनीम्याम् ।
 कुरु मानसराजहंसलीलां कुहनागोपमुस्त्राम्बुजे विशालाम् ॥ १०५ ॥
 वनादिनान्ते प्रजमाप्रजन्तममङ्गशृङ्गारवपूरिताशम् ।
 श्रवःकदम्बस्तम्बकेन साकं मनागिवाग्लानमुस्सारविन्दम् ॥ १०६ ॥
 वरान्नादन्तपटप्रतीति सरोपराषासमुदीक्षितेन ।
 विम्बोष्ठमध्ये भृङ्गपाटलिना विन्यस्तवंशीजनुषा विमान्तम् ॥ १०७ ॥
 गृन्दावने प्रीणितया कयापि संभावितं सप्रणयावलोकैः ।
 रक्तितगूवधितया गोप्या संताडितं दारुणदृष्टिपातैः ॥ १०८ ॥
 भ्रूक्षेपमन्दसितदृक्करङ्गैः पुष्प्यन्तमन्तः स्तरमङ्गनानाम् ।
 आभीरवृद्धाननुकम्पयाद्रसलापभेदैरनुमोदयन्तम् ॥ १०९ ॥
 गन्देन हृष्टाभिगमेन गाढमालिङ्ग्य दोर्म्यामभिगम्यमानम् ।
 आविःस्त्रजशीरमिलिन्दमाजा यशोदया सादरमीक्ष्यमाणम् ॥ ११० ॥
 शोभाविगोस्तंवरणप्रदेशान्मकेतयन्तं सवयोजनानाम् ।
 अमेचरद्वौकुल्यगुजाशमालम्बतां बालकमाश्रयो मे ॥ १११ ॥
 गोवर्धनव्यज्रिपौशलेन गोवर्धनच्छत्रमुदस्य दोन्ना ।
 गोपाविज्राभीरुद्वय वर्षाद्वौषादिनाद्यान् ॥ ते प्रणमः ॥ ११२ ॥

अज्जुर्वेनपि हरिस्त्रिवक्त्रमसृजन्पुनः ।

हगन्तकचभारेषु त्रिषु वक्त्रां धिनोति नः ॥ ११३ ॥

भवमीतिपराकृतेरुपायं शृणु चेतः श्रुतिमौलिसंप्रदायम् ।

परिशीलय भावनां मुरारेः कुरु दारादिकुतूहलानि दूरे ॥ ११४ ॥

मत्सूरियमसौ पिता मम सुतो नवाङ्गीति किं

विमोहमरुणाहनव्यतिकरेण वा ताम्यसि ।

यद्वद्ब्रह्मव्यूटिकाजठरशुक्तिमुक्तामणौ

मनो भज विनोदनं मधुविदारके दारके ॥ ११५ ॥

अशौरिकुलपावनानकृतनन्दगोपालका-

नकालिधविमर्दनानकरनीतगोवर्धनान् ।

अकंसमदभञ्जनानकलितावनीरञ्जना-

नवाणभुजदारकानलमुपास्य घुन्दारकान् ॥ ११६ ॥

अल्लनवृषभामुसुरैरशिस्त्रिपिच्छकामामुसुरै-

रगव्यरसलालसैरपटुरासलीलारसैः ।

अगोभरणदीक्षितैरकमलानुवादीक्षितै-

रमृङ्गसचिवालकैरलमशाम्बरीबालकैः ॥ ११७ ॥

कृष्णस्य घृन्दावनकन्दरान्तराभीरदाराभिरतेः कथाभिः ।

अलं विमुक्त्यै कृतमर्चनायामायासमौरेरमरान्तराणाम् ॥ ११८ ॥

यनमालिवशीकृताशयानां पदविन्यासपवित्रितो वधूनाम् ।

यमुनातटरेणुरेव पुंसामलमंहो विनिहन्तुमद्रसप्री ॥ ११९ ॥

परःसहस्राणि परस्य धाम्नः सन्त्येव रूपाणि जगद्विमूढ्यै ।

मृग्यो मृग गोपविलासवीर्यलवण्यसौरम्यलवोऽपि तेषु ॥ १२० ॥

पशुपैरपि वासुदृष्टिशीलैर्दृष्टो दृश्यरथाद्भ्यश्चिह्ना ।
 अधिनन्दनिवासमागमान्तरपि मृग्या पदपङ्क्तिरञ्जनामेः ॥ १२१ ॥
 उरुमक्तिसुधारसोर्मिलानामपनेतुं जनिस्वेदमङ्गमाजाम् ।
 स्वयमादृतसंभवानुबन्धे महनीये रमतां मनो मुकुन्दे ॥ १२२ ॥
 किञ्च—यन्दे महः किञ्चन वंशनालीशृङ्गाकुशाजिह्वागचापहस्तम् ।
 गुञ्जारुणं कापि ततोऽपि नीलं बर्हावलीवालमृगाङ्गचूडम् ॥ १२३ ॥
 शृङ्गाटमध्ये कृतसंनिधाना मुस्तारविन्दे मुरलीं दधाना ।
 ममास्तु चित्ते महनीयशीला विद्या मुरद्वेषिविचित्रलीला ॥ १२४ ॥
 इदं मदंशद्वयमेवमेव कृतप्यतीहारमजायतेति ।
 विमाययन्ती विनिमाय पादौ विद्या परा घेणुमती समिन्ये ॥ १२५ ॥
 कुहचिज्जयकुञ्जरमचारं परतो भावितराजहंसयानम् ।
 कटिसीमनि वाससी वसानं कनकाद्भासिकुसुमरागशोणम् ॥ १२६ ॥
 हृदि कौस्तुभमेकतो दधानं परतस्तुङ्गपयोधरोपरुद्धम् ।
 गिरिधारणकर्कशैकपाणिं कुसुमादप्यतिकोमलान्यहस्तम् ॥ १२७ ॥
 हरिणाधिपकोविन्नावलेपान्क्षपयन्तं निजकण्ठनादमङ्गया ।
 क्वचिदुज्ज्वलकुण्डलामिरामं पटुतादृक्परिष्कृतं कुतोऽपि ॥ १२८ ॥
 विनतार्तिहरं विलोचनाभ्यां कमलेन्दीवरगर्वमोचनाभ्याम् ।
 शृतचित्रकट्यसरोरुद्राभ्यां निटिले निर्व्रितवालचन्द्रभासि ॥ १२९ ॥
 प्रियकस्तवकासितोत्पलाभ्यां प्रतिपन्नश्रवणावतंसकृत्यम् ।
 शिरसा शिखिनः शिखण्डमालां शिखण्डं च सदैव लालयन्तम् १३०
 चलगिन्मणिवन्धनीयशोभं शृतपाशाङ्कुशपुष्पबाणचापम् ।
 मुरलीपरमूर्च्छनासु शम्भन्महनीयासु निबद्धमौलिकम्पम् ॥ १३१ ॥

गिरिशार्धगृहान्तरे विहारान्कलयन्तं नवकल्पशोखिमूले ।

परितः परिवारदेवतानां प्रकरेणाहितसेवनानुबन्धम् ॥ १३२ ॥

इतरेतरयोगमेयुषाम्यामतिहृद्यन्मकरन्दशर्कराभ्याम् ।

कृतिनः खलु केऽपि भावयन्ते भवशान्त्यै परसंविदोरभेदम् ॥ १३३ ॥

रुचिराद्भुतरूपसंविधानं परमानन्दसुधापयोनिधानम् ।

उषितं पथि योगिनां विधेये तदहं धाम विचिन्त्य तत्र लीये ॥ १३४ ॥

पुण्यस्थानाग्रगण्यादथ यदुन्नगरादेष तस्मान्मनीषी

॥ स्थाण्वीशाख्यं धरण्यामभजत किमपि क्षेत्रमुच्चैः पवित्रम् ।

सद्यः संसिद्धिहेतुं समधिकतपसां पुष्करं दुष्कराणां

॥ सोमावासं प्रभासं सुगतियुवतिसंचारिकां द्वारकां च ॥ १३५ ॥

अथ द्रुताभीष्टकरीं शतहं पाशापहन्तीं भजतो विपाशाम् ।

धरावतीर्णां धरणीधरेन्द्रादिरावतीं चैव निषेवते स ॥ १३६ ॥

सामोगां चन्द्रभागां जगदखिलमिदं पावयन्तीं च सिन्धुं

सेवित्वाथो निवृत्तः परिचितपनदारामगन्धादिगन्तात् ।

प्रौढं जालन्ध्रपीठाभिधमनघपदन्यासध्वन्यं भवान्या

हृद्यं प्रापद्यतासौ हिमवति किमपि स्थानमानन्दशाली ॥ १३७ ॥

असी पुनरनेकतटिनीसरोवनीनगरप्रदेशेषु विरचितम्रमणोऽपि पर-
मपावनपयःपूरनिष्यन्दिनीं शृङ्गिणीमिव पुंगवकिशोरकसिदशतरङ्गिणीं
निशामयन्किमपि चिन्तातिशयसंदानिताशयो आहर्तुमिति गिरं
प्रावर्तत ।

इक्ष्वाकुसंतानयशःपताकां मुक्तामणिं तां मुनिकण्ठशुक्तेः ।

दुर्वर्ण्यकक्ष्यामवनीयशायां निर्वर्णयिष्यामि कदा सपन्तीम् ॥ १३८ ॥

विद्याम्बुजश्रेणिर्विभातवेलां मायातमश्चन्द्रमरीचिवीचीम् ।...
 मुक्तालतां मुक्तिविलासवत्या भागीरथीं चेतसि भावयामि ॥ १३९ ॥
 गङ्गामुपासे गगनापदेशकासारकेलीकल्हंसपङ्क्तिम् ।
 स्वयंवरासक्तिसमेतमुक्तिवधूकराभोजमधूकमालाम् ॥ १४० ॥
 किरीटिकोदण्डकृतप्रहारघणोरुवणीभावविशङ्कयेव ।
 यामोपधीशेन समं महेशो दधाति मौलौ तटिनीं नुमस्ताम् ॥ १४१ ॥
 भागीरथी सावतु या गिरीशजटाटवीपर्यटनोपजातात् ।
 आशाभ्रमांन्मार्गमजानतीव भगीरथस्यन्दनमन्वयासीत् ॥ १४२ ॥

क्रीडापराधशमनाय नतस्य शंभो-

धूढापदे विहरणं समवेक्ष्य यस्याः ।

कोपातिरेकमयते कुलशैलकन्या

सा पावनी दिशतु संमदमभ्रगङ्गा ॥ १४३ ॥

अम्बरगालितमासीद्भ्रमण्डपटे बलिद्विषा यस्मात् ।

तस्मादतीव पूतं जज्ञे किल सौरसेन्यवं सलिलम् ॥ १४४ ॥

धुसिन्धुहृत्वा दुरितानि हन्तुमादौकते वीवधगूढरूपा ।

प्रकाशसंचारविधौ भवेन युतोऽपि भावेयुरितीव मुञ्चा ॥ १४५ ॥

समुद्धृता वीवधसंपुटीषु भागीरथी भाम्यवतां जनानाम् ।

आरोदनं मूर्धनि संविषातुं प्रायो विषत्ते पदमंसमागे ॥ १४६ ॥

गङ्गा निजं यारि विगाहमानाब्धरारिणः कालदरीकरोति ।

मुपांशुमौलेः स्वमदापहस्य गर्वापहाराय कृतोपमेव ॥ १४७ ॥

विष्टप्रयतमः परिपाटीसण्डनाय कलितावतगरि ।

अम्रसिन्धुरग्नितानपि लोकां न्यस्यत्यति हन्त किमेतत् ॥ १४८ ॥

निमज्ज्य गङ्गाम्मसि निःसरत्तनः पयोदनीलपतिमागतं गलम् ।
 विलोक्य जम्बालविलेपशङ्कया करोति भूयोऽपि च गाढमज्जनम् १४९
 मातेति पूर्वं महयन्विषत्ते सुरापगायां सुकृती विगाहम् ।
 कान्तेति पश्चात्कलयन्नसौ तां कोटीरकोटौ कुरुते विचित्रम् ॥ १५० ॥

सेराम्मोरुहशीघुसारलहरीनिप्यन्दमुष्टिघयो

रोधोदेशविकासिकैतकरजोविस्तारकुक्षिभरिः ।

बीचीनर्तितराजहंसवनितासंगीतसर्वकपो

मर्त्यानां हरति श्रमं सुकृतिनां मन्दाकिनीमारुतः ॥ १५१ ॥

कदा तरङ्गे गगनापगाया निमज्ज्य गाढं निवसामि तावत् ।

प्रविश्य यावत्प्रतिहृत्यतीकं समूलमुन्मूलयते स तापन् ॥ १५२ ॥

अयि नगराजनन्दिनि धनसुकृतसारकन्दलनिप्यन्दिनि परतत्त्ववि-
 ज्ञानपाथोनिधानकौमुदि भगवति भागीरथि,

निजगासु न ते तुल्या नीचेषु न च मे समः ।

मयि प्रपातनं मातर्विधातुं किं विलम्बसे ॥ १५३ ॥

अनन्तरमन्तर्बाणिरयमतिदुरन्तभवस्वेदसंतानभीषितः पिपासित इव
 पीयूषकन्दलीं परिशुष्यदमेयसस्यसमूह इव प्रत्यप्रवर्षधारां प्रतिभदानु-
 द्रुत इव प्रयलत[म]मित्रवाहिनीं जिह्वगविषामिभूत इव जीयातुमूलिकां
 कल्लोलिनीरमणलहरीविषक्त इव कामपि महातरिं तीव्रनदीपूरनीयमान
 इव तीरभूमिं धर्माभितप्त इव कर्पूररसनिर्झरीं निर्धनलोक इव निक्षेपसं-
 ततिं जगतीधराधीशसिखरान्तरादधिहरिद्वारमापतन्तीममृताशनसरितमु-
 पलभ्य निर्भरानन्दसंश्रान्तमानसो भौनमहासीत् ।

पयः प्रकृतिशृङ्गिण्या ब्रह्माण्डोपसि संमृतम् ।

जगदर्भकजीवावु गङ्गेति परिगीयते ॥ १५४ ॥

विध्यादेशकरी सेयं विविधप्रत्ययावहा ।
 आगमैरश्रितां भाति शब्दविधेव जाह्नवी ॥ १५५ ॥
 अर्द्धीर्धुः सगरजानसौ स्वर्गादवातरत् ।
 गणयन्ति न हि क्लेशं परार्थकपरायणाः ॥ १५६ ॥
 गिरिशस्य पुरा केशान्परिगृह्योर्मिपाणिना ।
 पादावलम्बिनी पद्मादासीज्जाह्न्यादसौ नदी ॥ १५७ ॥
 ईशमुक्ता गिरिदरीरियमाप पदे पदे ।
 भगीरथस्य तन्वानां भावं भूयस्तपोविधौ ॥ १५८ ॥
 परं नापूरि जाह्नव्या भगीरथमनोरथः ।
 पारावारोऽपि निःसीमपरिणाहविमूषितः ॥ १५९ ॥
 त्रिविक्रमपदोद्भूता त्रिलोकीमियमानरो ।
 कारणस्यानुकुरुते कार्यं हि गुणसंपदा ॥ १६० ॥
 अनन्तपथगाप्येषा हन्त त्रिपथगामिनी ।
 भगवत्पादजातापि शुक्ला वर्णेन शोभते ॥ १६१ ॥
 नदी नयमुधाधारा वसुधावासवत्यपि ।
 मतिकूलप्रवृत्तेयमनुकूलापि देहिनाम् ॥ १६२ ॥
 गङ्गोर्गी गिरिशस्य जटाकन्दरनिःसृता ।
 विपोदमा वितनुते पापमण्डकपाशान् ॥ १६३ ॥
 आसौ किमाश्रता गाह्वरे दाहशक्तिरिदाम्मसि ।
 निर्दहते यतो नृपामस्य सप्तादपाटवी ॥ १६४ ॥
 आपगाया जगत्प्रस्थाः कोऽपि शीतलत्रागुणः ।
 पातकानि प्रकम्पन्ते यस्या नान्यथादपि ॥ १६५ ॥

ननु त्रिपथगावारि समस्ताम्भोविलक्षणम् ।

सिक्तः कूलाङ्कुरो येन कल्पते गूलवृक्षये ॥ १६६ ॥

कोऽपि निर्जरवाहिन्या गुणासङ्गी शरोत्करः ।

चलञ्जवेन तनुते षडरिच्छेदनं नृणाम् ॥ १६७ ॥

अनादिमलसंघातहरणैकपटीयसीम् ।

अजयङ्गामपि नदीमन्यामपि गृणन्त्यहो ॥ १६८ ॥

विध्यण्डपुटनिष्पन्नो वियद्गङ्गामयो रसः ।

अजरामरणां सिद्धिमाधत्ते सेवितो नृणाम् ॥ १६९ ॥

शिरांसि भजतामाशु सिन्धुरेपाधिरोहति ।

विवरीतुं प्रवृत्तेव विश्वमूर्धन्यतां निजाम् ॥ १७० ॥

अस्यामिहावतीर्णायामाविरास्ते भवाद्वयम् ।

कालमन्मथयोः शश्वत्कदाचिस शरीरिणाम् ॥ १७१ ॥

विमुक्तिविश्राणनधुर्यभावबोधाय वद्धा भुवनान्तराले ।

काशीपतेः क्षौमपताकिकेव लेखसबन्त्या लहरी समिन्धे ॥ १७२ ॥

इयं प्रसन्ना हृदये जले च तीरे प्रवाहेऽपि च दीप्रहंसा ।

अभीष्टदाने गमनेऽपि शश्वदपास्तमान्धा तटिनी चकास्ति ॥ १७३ ॥

आपन्नसत्त्वेव वियन्नदीयमाविर्भवत्केतकवर्हशोभा ।

बीचीकरालपितपार्धमिचित्तिजृम्भमाणधसनं मयाति ॥ १७४ ॥

मूलद्विजा कुन्दसगन्धमूर्तिः स्वादुस्तुपारा सुरभिः सरोजैः ।

इयं प्रसूतेः फलमिन्द्रियाणां मन्दाकिनी पुष्यति मामकानाम् ॥ १७५ ॥

तदनु भुवनोपतापदमनोपचितरंदसि सुमनोनदीजले कलितावगा-

दनो बुधजनोत्तंसमणिरतिमनोहरं वचनोपहारमतनोत् ।

चेलं चर्मनिकेतनं पितृवनं पात्रं शिरो लेपनं ।

मस्मालंकृतिरस्थिजालमनुगा वेतालपारम्परी ।

मिक्षापर्यटनं च वर्तनमहो नृणां भवत्सेविनां

मातर्गृहि कथं त्वदीयमजनं कुर्वे सुपर्वापगे ॥ १८६ ॥

आकण्ठं सलिले निमज्ज्य पुलिनाभोगोपधाने शिरः

कृत्वा शैलसुतापते सुररिपो गङ्गाधरेत्यालपन् ।

गृह्णन्कर्णपुटे शिवेन कृपया प्रव्याहृतं तारकं

तीरे जाह्नवि तावके तनुपरित्यागं विधास्ये कदा ॥ १८७ ॥

त्वद्रोधोभुवि भूत्स्वदम्बुनि जलं त्वत्फेनमासि प्रमा

त्वद्वीचीपवने भरुत्त्वदुदकावर्ताम्बरे चाम्परम् ।

इत्थं देवि मदीयदेहजननी भूतावली लीयतां

त्वत्संयन्धिनि जह्नुनन्दिनि महत्पेया नम प्रार्थना ॥ १८८ ॥

इति स्तुत्वा नमःसिन्धुमेघ धीमानमोदत ।

मनसा फलिताशेषमनोरथसमृद्धिना ॥ १८९ ॥

इति समरपुंगवकृतौ यात्राप्रबन्धचम्पूकाव्ये सप्तम आश्वासः ।

अष्टम आश्वासः ।

पत्या प्रकाश्यमानं क्षेत्राणामयमुपास्य केदारम् ।

सकलमहितं फलानि सकुलत्राणक्षमाणि लभते स्म ॥ १ ॥

उच्चैर्महागिरिविहारमुपेत्य धीमा-

त्रीहारसंवृत्तिनिवृत्तिदिनावतारे ।

प्राहृष्यदादिपुरुषं बदरीवनान्तः

पश्यन्करोदरमिषद्वदराविशेषम् ॥ २ ॥

तदनु कारुष्यलवनवविकृतकामरूपां कामरूपान्तराहितकामपीठ-
स्त्विति कामपि परदेवतामाराध्य नरदेवदुर्नयनाटिकाविभावनराटवानुव-
र्तिमिरालापविस्तारैरमोषीत् ।

त्वद्भ्रूलीलानुसारित्रिपुरहरणद्विकृष्टराघोक्षज्ञाना-

निर्वोद् ब्रह्मचिन्तासमुपनतजगद्धोर्णाकोणमाजः ।

द्व्याः कापि प्रदेशे कतिपयविषयाधीशतामेत्य मत्ता

न त्वामञ्चन्ति मूषाः समयविषमतां किं ब्रवीम्यद्रिकन्ये ॥ ३ ॥

नत्वा पृच्छामि किञ्चिद्भगवति भवतीं वाच्यमेतत्कुतश्चि-

त्पुण्यात्पट्टामिपेकव्यतिकरसमयप्राप्तिमात्रेण राजान् ।

सौजन्यं क प्रयायात्क मतिरुपरमेत्क ब्रजेत्प्राप्तुवाद्ः

सौलभ्यं कापसर्पेत्क पुनरपसरेदातुरेष्वादमावः ॥ ४ ॥

मूजाने जय जीव कोऽत्र पुरतः शब्दायते वार्यता-

मासुष्मन्नहमेव कोऽसि कथय त्वं वा त्वदीयाश्रितः ।

आस्तां तद्भवदीयनाम किमहं डिश्यन्त्या वा तदि-

त्यन्मन्त्रानपि स्वेदयन्ति गिरिजे मूषा भवद्वक्षितान् ॥ ५ ॥

आयाहि प्रातरेहि दलमनवसरो याहि मे देहि सद्यः

स्वर्णान्येतत्पिघेहि प्रतिमुवमयवा ब्रूहि नो चेदपेहि ।

इत्येवं द्रष्टुकामा नरपतिहृतकानेतदासन्नमृत्यै-

रायास्यन्ते नितान्तं जननि तव पदद्रोहिणो देहमाजः ॥ ६ ॥

द्यः शर्वयां समन्याविषटनसमये हे बुधा युष्मदयं

राज्ञेऽवोचाम किञ्चिद्ब्रूहि स च तदा प्रीतचेता इवात् ।

इत्थं वार्गीशसार्थानयि जननि भवद्वक्षितान्वक्षयन्तो

मन्दाः कुर्वन्ति केचित्तिनृपतिनगरीमार्गपाथेयचन्धम् ॥ ७ ॥

८ आकर्ण्यास्माकमभ्यागमनमवनिभृद्द्वित्रिकक्ष्यान्तराणि

प्रोलङ्घ्याम्येव नीत्वा बहुमतिमतनोदर्धपीठीजुषां नः ।

इत्थं मिथ्यावचोगिः पटव इव जना वञ्चयन्ति प्रपञ्चं

केचिज्जानन्ति नैते भवदुपजनितानम्बिके विप्रलम्भान् ॥ ८ ॥

अथ प्रातः सभायामखिलनृपतिषु प्रेक्षमाणेषु पीठा-

दुत्थायासत्कराग्राववनिभृदुपदामग्रहीत्पाणिनेति ।

एतादृक्स्वेन जात्वप्यवनिपतिम[वि]ज्ञातवन्तोऽपि केचि-

॥ ॥ ब्राजामिज्ञा इयाज्ञास्त्वयि सति विमुखेज्वैन्द्रजालं सृजन्ति ॥ ९ ॥

नीहाराहार्यकन्ये तव पदकमलध्यानमुद्राविधानै-

रत्यर्थं वर्तयन्ते जनुवि सफलतां केऽपि घन्या धरण्याम् ।

अद्राक्षीदीपदस्मानृपतिरधिगतप्रीतिरधेति सार्धं

मन्वाना जन्म यान्ति प्रतिमुहुरितरे निर्धृतिं दुर्विवेकाः ॥ १० ॥

मातर्दैतेयधैरिप्रमुखसुरयरैः शश्वदध्यासितायां

भावत्कागारवाद्याङ्गणभुवि वसतिप्राप्त्युपायं विहाय ।

॥ ॥ मोहाघतन्ते जगति तनुभृतो नैकनिष्ठभूतवीढी-

॥ ॥ जम्बालैर्दूषितायां नरपतिमवनद्वारि कर्तुं विहारम् ॥ ११ ॥

धिकारः सौविदलैश्चिरविततवहिर्येदिकायासकार्यं

याच्चादैन्यानुरोधः करितुरगकुलेष्वाकुला पर्यटाद्या ।

निर्हेतुर्दण्डपातो भृशसुलमरुषा मेदिनीनायकेने-

त्येवंरूपेण मातः परिणमति नृणां त्वत्त्वदाब्जापराधः ॥ १२ ॥

त्वत्पादाम्भोजपूजाविरचनविमुखीभावदोषावतीर्ण-

क्षोणीभृत्सेवनानां पुरुषपरिपदामद्रिराजन्यकन्ये ।

नाहारो नैव निद्रा न सुखरसिकता नार्चना देवतानां

राजद्वारोपकण्ठेष्वपि ह्युत्त इतः पर्यटाद्यैव कृत्यम् ॥ १३ ॥

नैतत्त्वर्गतिसाधनं न च कुलाचारं(रो) न चाज्ञं गुरो-

राभ्यायैर्विहितं च कर्म यदिदं भूपाधमोपासनम् ।

प्राग्जन्मन्यचलात्मजे कृतभवत्पादापराधा वयं

पातं केवलमात्मनः स्वयमहो कर्तुं प्रवर्तमहे ॥ २० ॥

मूर्ध्ना पर्यटने कृतेऽपि करुणामुद्रा न चेत्तावकी

न प्राप्येत नरैर्गुवाकफलमप्यन्तर्धुणास्वादितम् ।

जानन्नप्यमुमर्थमर्थपटलीसंपादनाकाङ्क्षया

ह्य धिक्कष्टमनुद्वामि धरणीपालाधमानम्बिके ॥ २१ ॥

त्वच्चिन्तां कलयामि चेत्त[दधुना] प्रत्यूहजाग्रन्मनः-

क्षोभोत्पादनचञ्चुरौदरशिखिज्वाला समुज्जृम्भते ।

तच्छान्त्यै नृपतीन्मजामि यदि तच्छान्तास्त्वदीयस्थिति-

नैवोदेति किमाचरामि कथय प्रालेयशैलात्मजे ॥ २२ ॥

प्राचीनक्षेत्रमात्राज्यं लगति किल मे स्फारसंसारभारः

कृत्वा भूमर्तुसेवां धरणिर्भिनवोपार्जनीया मयेति ।

चिन्तासंदानितान्तःकरणसरणिर्भिर्धस्मैरस्मदाद्यै-

रन्वारब्धा भवत्या पुरहरदयिते देवि साक्षादुपेक्षा ॥ २३ ॥

उत्थानं प्रातरूर्वापरिवृद्धमवनद्वारदेशामिधानं

निध्यानं भूमिकन्धोः पुनरुपगमनं वासशालां प्रतीति ।

एतैर्व्यापारजातैरचलपतिमुते नित्यमावर्त्यमानै-

रद्विद्वन्मवत्या गुहुरदह वयं घसारा विसरामः ॥ २४ ॥

ग्रामं वा ग्रामटीं वा मितमुवमशवा हाटकं वा पटं वा

यः कोऽप्यस्माकमेतत्किमिह न वितरेदेकिकां वा वराटीम् ।

इत्यस्य स्वयमुपेक्षाविरचनदुरितप्राप्तद्वारिधमुद्रा-

कातर्याः पर्यटाख्यां नगरमुवि वयं यद्वधर्माय कुर्मः ॥ २५ ॥

अन्तःशुद्धान्तमास्ते नृपतिरविरतं नैव निष्याति दैवा-
 न्निर्गच्छन्तं कदाचिच्चिरयति तरसा खेटकूर्टर्मटौघः ।
 वक्ता वा नासदर्थे स्वयमपि गमनं दुष्करं द्वार्यथापि
 त्वद्गोहादद्रिकन्ये वयमवनिपतिं द्रष्टुकामाश्चरामः ॥ २६ ॥
 विद्यागोष्ठीषु राज्ञो नहि रुचिकणिकाप्यस्त्युदाले प्रधानो
 विद्वेष्टि स्वाधिकारक्षतिचक्रितमनाः सोऽप्यमेधाः पुरोषाः ।
 अन्यस्त्वजातविद्वज्जनसरणिरयाप्यम्ब ते शम्भरीभिः
 पश्चात्संचोद्यमानाः सुधिय इति धयं राजधान्यां अशमः ॥ २७ ॥
 संनक्षरसौमित्रद्वारापमवदनसमालोकनाय प्रसर्प-
 झूलीषु द्वारवेदीशिस्रस्तरणिषु प्रत्यहाध्यासनाय ।
 याच्यावार्णानिवद्धक्रमरसरसनाधारणायापि चासा-
 न्निष्कारुण्यं दृढन्यासव गिरितनये किं फलं लब्धमार्गीत् २८
 कर्णो मध्याह्नीनः समयमनुसरत्यम्बुदः स्वर्गमाग्रे
 तन्तानस्त्यागशाली वयमपि तु मुहुः सर्वतो दामसौण्ड्याः ।
 इत्युपीवालगर्भमलपितगरत्न्यालत्रालानि पातुं
 कर्णाभ्यां किं नु दृष्टा वयमवनिधराभीनकन्ये भरत्या ॥ २९ ॥
 कुम्भीपाकादिनानाविधनिरयकुलेष्वावलं संनिमज्जा-
 णागरे नाग्नि मारः सरसिरदमुबो यावदायुर्विगतम् ।
 श्वाभालक्षारि किंतु क्षणमपि वासतिः क्षयवते नैव कर्तुं
 तन्मारुतद्विपक्षं जननपि न कदाप्यम्ब तस्मां निषेहि ॥ ३० ॥
 ज्ञानार्ता गदनीया नृपनिवृत्तनुषो रत्रनीया मनुष्या
 भूतलः सेवनीयः न च ददुत्पन्नैतदनीयो मयेति ।

चिन्तां संत्यज्य सोऽहं तवं पदनलिनोपासनामात्रकृत्यः

प्रेङ्खद्भावः कदा वा वद जननफलान्यम्ब संपादयिष्ये ॥ ३१ ॥

यास्यामो राजधानीं कथमपि नृपतेरन्तिकं तत्र को वा
नेप्यत्यस्नानकस्मात्प्रचुरधनभरैः प्रीणनामन्तरेण ।

दृष्टे वा राशि कृष्टां चिरवसतिमृते नाञ्जसा वाञ्छितासि-

स्तस्मादक्लेशलभ्यां द्रुतफलजननीमद्रिजां न त्यजामः ॥ ३२ ॥

लक्ष्मीकुर्वे किमुर्वासहचरहतकानम्बिके तावकाङ्क्षौ

जाग्रत्यश्रान्तमन्तःकरणमुवि ममामीष्टविधाणनाय ।

त्वद्भृत्याःस्थवीटीचिपिटकपटसंवाहकक्रीतवासी-

दासेयप्रेष्यचेटीमुतजनसदृशाः किं नु ते राजकीटाः ॥ ३३ ॥

कामाक्षि त्वत्कटाक्षव्यतिकरकलिकामोदसाम्राज्यलक्ष्मी-

पर्याप्तत्वान्तवृत्तेर्नहि मम गणनागोचरे ते नरेन्द्राः ।

सेवाद्देवाकभाजां तव जननि जगत्यञ्जमूर्वा हरिर्वा

अ्यक्षो वा लक्ष्यकोटी विलसितुमनलं केऽपि मूढा नृकीटाः ३४

त्वद्धानैकावधानप्रणयनमुलभानन्दलीदान्तरात्मा

नाहं मूषानुपासे पुरहरमुतनो संपदे किंप्रचानान् ।

पुंसां चिन्तालताभिर्द्वि तव चरणोपप्रतापद्रिकन्ये

माचध्यन्ते कतीमाः कति कति तुरगा गेहवाद्याङ्गणेषु ॥ ३५ ॥

कुर्वन्तु सैरमुर्व्या कतिचन समयक्षेपणं मूपगेह-

द्वारावस्थानधारापरिचयरचनोदीतरागा वराकाः ।

त्यद्वधानारम्भलब्धोदयनिरतिशयानन्दनिष्यन्दसिन्धो-

रन्तःसच्छन्दचारैर्जननि वयममी कालजालं नयामः ॥ ३६ ॥

वारं वारं प्रौढवातानुषङ्गाद्वेगेनायं वेपते वीचिमाली ।
कुम्भीयोनेः कुक्षिवास्तव्यमग्निं ध्यायं ध्यायं त्रासमृच्छन्निवोच्चैः ॥ ४४ ॥

मन्थानुशैलमथितोऽपि घटीगवेन

ग्रस्तोऽपि दाशरथिना कृतवन्धनोऽपि ।

उद्दामबाड्यहुताशनपीडितोऽपि

गम्भीरतां न हि कदाचिदयं जहाति ॥ ४५ ॥

अथ नीलाद्रिमासाद्य कृन्ती स कृतवन्दनः ।

अस्तौदित्यं जगन्नाथमघनिर्मोक्षकर्मणे ॥ ४६ ॥

चरितं त्व प्रथीयः शक्यं मितया न मे गिरा स्तोतुम् ।

नासामणिर्न भवितुमर्हति मानाधिकं रत्नम् ॥ ४७ ॥

अतिलघुनापि च वचसा मधुमधन त्व प्रणौमि महिमानम् ।

तुभ्यं त्रिभुवनं वपुषे तुल्यं कथमर्प्यते माल्यम् ॥ ४८ ॥

सम यन्मनुष्यजन्मनि भवत्सपर्यापराङ्मुखीमवनम् ।

स नैव नीतनिर्गमसमये मन्थानगुणमग्नः ॥ ४९ ॥

अन्यार्थमपि भवन्तं परिचरता प्राप्यते गतिः पुंसा ।

आमोदमेणनाभेराजिप्रति किं न पणितापि ॥ ५० ॥

भवतः प्रपद्यमानश्चरणौ पदवीं समश्नुते परमाम् ।

को गन्धगजाधिरूढः क्षुद्रं प्रतिपद्यते द्वारम् ॥ ५१ ॥

प्रकृतिजयिनस्त्वदङ्गे षातकराशिरपि किमु भवेद्धृदयम् ।

अस्त्रमरविन्दयोनेश्चटकोपरि किं नु संशेयम् ॥ ५२ ॥

इषल्लमा मनीषिभिरीहितसंपत्तसादविषयैस्ते ।

द्वेयद्वयीनसदं ह्यादधतो न सत्तु घृतचिन्ता ॥ ५३ ॥

विश्वस्मादपि घरणीघरेन्द्रकन्ये

विन्ध्योऽयं निरवधिमागधेयशाली ।

आकान्ताखिलमुवनापि यस्य नाम्ना

विख्याता परमसि विन्ध्यवासिनीति ॥ ६३ ॥

देवि त्वत्पदरुचिदर्शितातिरागा तुङ्गेषु द्रुमविटपेषु लम्बमानाः ।

शैलेऽसिन्सततमवाङ्मुखत्वभाजो दृश्यन्ते पृथनियमा इव प्रवालाः ॥ ६४ ॥

कुञ्जत्वं दधदपि कुम्भयोनिमक्षया विन्ध्याद्रिर्विबुधनिवासतोऽपि तुङ्गः ।

संचारं सदयगिरीशपाणिपद्मस्पृष्टाभ्यामिह वितनोपि यत्पदाम्ब्याम् ६५

मच्चित्ते.....महिषासुरोत्तमाङ्गे विन्ध्याद्रेरधिशिखरं च विश्वमातः ।

निःशङ्कं निहितपदाब्जया भवत्या काठिन्यं क नु यद काममन्वभावि ६६

वेलायां विपमकृतान्तवाहघण्टासंरावथवणसमाहितव्यथायाम् ।

मङ्गीरकणितमनोहरं पुरस्तादास्तां नश्वरणसरोजमम्बिकायाः ॥ ६७ ॥

पारीन्द्राः परिभवमापिता निक्रमं

मध्येन सरहरवाङ्मने भवत्याः ।

तत्तादृक्किमिरतरङ्गितासु मन्ये

यद्गन्ती(गित्)सितिमिह.....भ्यतो गुहासु ॥ ६८ ॥

उत्तुङ्गा बलयदुदारकान्तिभाजो वर्तन्तां शतमिह वारणेन्द्रकुम्भाः ।

सोदारस्तव कुचभारवत्किमेते पञ्चास्रप्रसमविमर्दसंभ्रमाणाम् ॥ ६९ ॥

शर्वाणि स्तनभरसंपदा परं ते विन्ध्याद्रिर्विगलिततुङ्गतावलेपः ।

ब्रीले(डे) न सितिममजद्विजस्तु मेजे प्रख्यातिं शिव शिव भाग्यरीतिरेषा

संत्रातुं जनमिह सर्वहिंसकेभ्यो वात्सल्याद्बहसि वरायुधानि हस्तैः ।

दन्तैतद्भगवति साहसं यतोऽमी रज्यन्ते नवभ्रमनोजिघृक्षयापि ॥ ७१ ॥

चन्द्रस्यो वदनमिषेण शैलकन्ये विन्ध्याद्रौ वसति विधुंतुदैकमीत्या ।

पर्यन्तम्रमणमिष(पा)त्तरक्षुवीक्षावित्रासव्यतिकरविद्रवत्कुरङ्गः ॥ ७२ ॥
 त्वद्विम्याधरतुलना शिवे तदानीं प्रादुष्यादिह सहकारपल्लवेषु ।
 यात्रा चेन्मकरन्दसारधारानिष्यन्दः कुसुमवदेषु निर्मितः स्यात् ७३
 स्वच्छन्दं विलसतु चन्द्रिकाङ्कुराणामुद्भेदः किमपि सुधारसोद्गमश्च ।
 वक्त्रेन्दौ तव वरवर्णिनि स्मरारेराश्चर्या न किमिह सूतिरम्बुजानाम् ७४
 अस्याद्रेरनुवनमध्यमम्बुजातैर्वेतण्डव्रजकरदण्डपातभीतैः ।
 सारङ्गैरपि चकितैर्वेनेचरेभ्यः सर्वस्वं निहितमिव स्वकं त्वदङ्गोः ७५
 फुल्लासु क्षितिरुहपुष्पमञ्जरीषु आम्यन्ती ततिरिह भाति षट्पदानाम् ।
 पृथ्वीभृत्प्रियतनये विलोकयन्त्याः कान्तारश्रियमिव ते कटाक्षमाला ७६
 पाठीनध्वजपरिपन्थिकायमायाकैलासक्षितिघरकालमेषपङ्के ।
 मातस्ते हृतजनिमार्गपर्यटाट्या निष्टे मयि निपतत्वपाङ्गधारा ॥७७॥
 त्वामत्रच्छविमिह वीक्ष्य नीलकण्ठास्तुप्यन्तः सपदि वितन्वते कलापान् ।
 त्वत्फेणुतिविसरापहारशङ्कां निर्माणं निपुणमिव प्रदर्शयन्तः ॥ ७८ ॥
 उद्भिन्नसितलयमुल्लसत्कपोलं लोलाक्षिभुवमतिलोमनीयनासम् ।
 विबोध्यं भृतमणिकुण्डलाभिरामं वक्त्रं ते जननि वयं न विसरामः ७९
 विनिर्गतानविहितपुण्यदुर्लभत्रिमार्गगासलिलविगाहनाय नः ।
 पदे पदे बहलविपत्तिशङ्कया विपीदतः सुखयतु विन्ध्यवासिनी ८०
 अपि च ।
 रक्षति दुर्गा यन्तं विषदः स्वगुणान्कृपामृदुर्गायन्तम् ।
 समदृत कासरदनुजं तमपि च या मुग्धमन्तिकासरदनुजम् ॥ ८१ ॥
 देवी सा मे दुरितं क्षययतु कृपया हरिस्तप्ता मेदुरितम् ।
 शक्तिषु परमा नन्दं जनकं किल या निनाय परमानन्दम् ॥ ८२ ॥
 शुचमिह नोपलभन्ते वपुः सारन्तो बलार्दनोपलभं ते ।
 सितमनिदानवल्क्षे हर्षशे चण्डि एनदानवल्क्षे ॥ ८३ ॥

अपि च ।

स्कन्धादवपुत्य हरेः सलीलमाक्रम्य पद्म्यामवनीलुलायौ ।

संधित्सया चाप्युणैर्विषङ्गादुदन्निपं मार्गणमुत्क्षिपन्तीम् ॥ ८४ ॥

। प्रहारकेलिस्पृहया रथाङ्गनेमिप्रहव्यग्रनिजाग्रहस्ताम् ।

तिर्यङ्मुखीं पाणिघृताञ्चलस्य कम्बोः समुद्रोपणकर्महेतोः ॥ ८५ ॥

उदस्तहस्तोपहितत्रिशूलनिर्भिद्यमानं निजपश्चिमाङ्गात् ।

। निर्गच्छतो निर्जरशानवस्य चर्मासिपाणेः शिरसश्छिदायै ॥ ८६ ॥

। आलम्ब्य केशानवपूय खेटं पाणावधिक्षिप्तकृपाणवल्लीम् ।

दरोच्छ्रुसन्मध्यमदृष्टिरिह्नुदमिस्कुलिङ्गावलिभीषणास्याम् ॥ ८७ ॥

विश्वत्रयापद्विनिवारणाय संनाहमेवं समरे दधानाम् ।

। किरीटचन्द्रांशुकृताभिषेकाम्भ्यामहं भवन्मयावलम्बे ॥ ८८ ॥

तमसामर्दिनि विघृतमसाधिपं तमसा जाह्नवीपूरं तमसा विगाहते ।

। निजैतुं दुरितावलीं सति कलौ निःसीमवीर्योदयां

देवो मेलयति स यत्र सुदृढं तिस्रो महाबाहिनीः ।

। श्रेयानेप निरीक्ष्यते स शिविरामोगः प्रयागाभिधो

। धीराः खैरमिह प्रयान्ति पदवीं देहत्यजं शाश्वतीम् ॥ ८९ ॥

। देहिनामिह तटस्थितिस्पृशां पुण्यमात्मजमिमाः पुनः पुनः ।

स्फारविस्रयकृते परस्परं संगताः प्रसुवते सरिद्धराः ॥ ९० ॥

अन्योन्यमायामिभिर्बर्हिहस्तैरास्कन्दकर्मप्यनयोः सपरयोः ।

। साक्ष्यं न साधीय इतीह सा किं सरस्वती संघृतमूर्तिरास्ते ॥ ९१ ॥

जाह्नवीरविस्तारजज्ञायःशृङ्खलायुगलसंदत्तमेनम् ।

। श्रीङ्गितुं ॥ हि विमुक्तियुवत्या केलिमन्त्रमयमयति लोकः ॥ ९२ ॥

यियासतामत्र निमज्ज्य नाकं हित्वा तनुं मुक्तिमभीप्सतां च ।

वैरसतीविष्णुपत्नीमिषेण वेदोपदिष्टाध्वयुगं चक्राक्षि ॥ ९३ ॥

निर्वापितानामिह विष्णुपद्यां नृवर्गोक्तान्तरभवानलानाम् ।
विस्तृती धूमपरम्परेव विराजते चण्डमरीचिकन्या ॥ ९४ ॥
सहजमलिनं विद्याकर्तुं स्वभावेमलीमसा

विधिपदविका चित्रः पन्या विमिश्रितयोस्तयोः ।

इति पृथगवस्थित्या संमेलनेन च देहिना-

मिह विवृणुतो नानामार्गान्धुसिन्धुकलिन्दजे ॥ ९५ ॥

निर्माति घर्मांशुसुतासुजङ्गया निर्मोक्षशङ्कामिह गाङ्गमम्भः ।
यां वीक्ष्य लोकाः समवर्तिलोकयात्राकथामप्यवधीरयन्ति ॥ ९६ ॥

अनेकदेशोन्मिषदभ्रसिन्धुप्रवाहखण्डमिव मानुकन्याम् ।
पश्याम्यविद्यामिव तत्र तत्र प्रभिद्यमानां विषयप्रकाशैः ॥ ९७ ॥

उत्तेतुमुद्वेलभवाब्धिमग्नानृतोद्यमाभ्यां कृपया शिवाभ्याम् ।
प्रसार्यमाणाविष बाहुकाण्डौ पश्यामि नद्योरनयोः प्रवाहौ ॥ ९८ ॥

वेगाविद्धसरोजकुण्डलकुचं विशिष्टबीचीमुजं
कुलेन्दीवरदृष्टिं बुद्बुदनिमाविर्भूतरोमोद्गमम् ।

शुष्यत्फेनविषाण्डुकशुक्रमुभे दूरात्समभ्यागते
गाढालिङ्गनमत्र हन्त तनुतो गङ्गाकलिन्दात्मजे ॥ ९९ ॥

कापि प्रस्तुतदोमुंघे इय मिथो बीचीमरेराहतै-
रैतैराक्षयश्रियाविव कुतोऽप्यन्योन्यकृत्साक्रमैः ।

विद्राणे इय साध्यसेन कुहचिद्व्यक्तापसारत्वरे-
स्तन्याते सरितौ विडम्बनमुभे तत्तादृशानां नृणाम् ॥ १०० ॥

कालिन्दीसुरनिम्नगे विलसतः कालावदाते ययो-
रंशूनामिव संतती तनुमृतामन्तस्तमिसापदे ।

पुण्यैरघ पुराकृतैर्वेयमगी तत्तादृशौ तावुमौ
येष्णीमाधवशूलटङ्गगिरिगौ वीशानदे चक्षुषा ॥ १०१ ॥

वामे भागे वरतनुमयं शूलटङ्केशमीडे

संध्यानुत्तममणरचनासङ्गिनो यस्य कण्ठात् ।

सस्तां मुक्तास्रजमिव महाकृष्णसर्पाञ्चितार्धा-

मग्रे पश्याम्यमरतटिनीमर्ककन्योपगूढाम् ॥ १०२ ॥

भुवनत्रयपारवर्ति पुंसामधिगन्तुं पदमाहितस्पृहाणाम् ।

अनुभूतचरादिविप्रयागादयनं नेह परं सुवि प्रयागात् ॥ १०३ ॥

इत्यालपन्नयमुत्तीर्य सुरधुनीमनीदृशसंपत्तिपेशलान्कोसलानवलोक्य-
न्ननयगुणपरिभूतधनदपुरुहूतपुरमजिहीत साकेतम् ।

विमलां प्रकृतिं विवृण्वती सततं भावितसर्वमद्भला ।

यदलंकरणाय कल्पते हिमवन्मानससंभवा नदी ॥ १०४ ॥

परिसरयूपकण्ठमलघूत्तरवेदितटी

परिसरयूपकण्ठपरिवद्धचगालशता ।

प्रदिशति यत्र कौतुकमशीतकराभिजन-

प्रभवजनाधिनाथहयमेघवितानमही ॥ १०५ ॥

तत्र स रामभद्रं प्रणिफ्य नुतिमित्यतानीत् ।

कल्पयत्यवनिकर्णजन्मनो वद्महि श्रवणहर्षवैभवम् ।

संभवे जनकमोदसंपदामात्मजोक्तिरयते निदानताम् ॥ १०६ ॥

सूनुनैव सुवचं प्रचेतसो वस्तु वर्णयितुमाद्रियामहे ।

राघवैकमुगमे रणाङ्गणे व्यापृतं किल बलीमुखैरपि ॥ १०७ ॥

हन्त सत्यपि रघूद्वहे गिरा प्रस्तुवन्ति कवयः परानपि ।

यस्य वक्तमपदानमेव या प्रादुरास सुवि पद्मरूपिणी ॥ १०८ ॥

तद्विना दशरथावनीमुहन्मानिनीजठरशुक्तिमौक्तिकम् ।

चावदूकजनवाद्युसस्य किं विद्यते सुवि विमृशणान्तरम् ॥ १०९ ॥

संयमिपवरसाधितस्व किं पायसस्य परिपाकवैभवात् ।
 माधुरीमधिगतो महीयसीं राघवो रमयते भमाशयम् ॥ ११० ॥
 दत्तया दिविकृतत्रिशङ्कुना निर्ममो निस्त्रिलसविद्यया ।
 आधिशङ्कुभरमापयन्दिषामाश्रयेषु रघुनायकोऽवतात् ॥ १११ ॥
 पादरेणुपरमाणुयोगतः सिद्धयत्ना युवतिसृष्टिकर्मणा ।
 साधयन्नपि मत्तं मुनेः कथं जानकीपतिरत्नमार्गगः ॥ ११२ ॥
 कुर्वतो हृद्गुणप्रकृष्टतामात्मनो दशरथाङ्गजन्मनः ।
 गौरवं न सहते स कार्मुकं कामशासनकरोपलालितम् ॥ ११३ ॥
 धर्मेनिर्मयनकर्मठं हठात्करूपयन्नपि करातिपीडनम् ।
 मेदिनीहृदयहारिभिर्गुणैर्मंदुरो जयति मैथिलीपतिः ॥ ११४ ॥
 प्रक्रमं रचयतः प्रनर्तितुं विक्रमस्य किल विघ्नश्चान्तये ।
 पेशचापटुणभङ्गमाचरणेप दाशरधिरेव सेव्यताम् ॥ ११५ ॥
 दोःप्रतापशिशिनः समिन्धने दोहलीव निजबाहुलीलया ।
 काकपक्षधर एव कार्मुकं पाटयन्मशुपतेः स वर्ण्यताम् ॥ ११६ ॥
 आप भङ्गमवनीसुताश्रुवः पूर्वमेव पुरवैरिकार्मुकम् ।
 अर्कवंशमुकृतैरयं पुनः कीर्तिमानवतु केलिमानुषः ॥ ११७ ॥
 हन्तुमुद्यमवतो निशाचरानदृहास इव रामतेजसः ।
 पूरयन्दश दिशः पुनातु वो भैरवः शिवधनुर्भिंदाखः ॥ ११८ ॥
 मैथिलीहृदयगच्छशायिनः सौखशायनिकशेखरः प्रमोः ।
 पातु वो रघुवर्तंसदोर्लतामज्यमानमवचापनिस्तनः ॥ ११९ ॥
 आत्मवैरिघनुरार्तिनानटद्वीरचोदितविदेहजार्पिताम् ।
 हत्तरङ्गवरणोत्पलस्रजं घास्यन्नवतु वो रघूदहः ॥ १२० ॥
 जातरूपफलके शनैः शनैरङ्गसंगतिभियापसृत्वरीम् ।
 मन्दमन्दमपदेशपूर्वकं मैथिलीमनुसरन्स शतु वः ॥ १२१ ॥

वार्धिनेमिजनुषो वधूमणोराशये शयकुशेशयेऽपि च ।
 कौतुकस्य फलयन्निबन्धनं नन्दनो दशरथस्य पातु नः ॥ १२२ ॥
 मैथिलीपरिणयोत्सवे सुखं मन्दहासमधुरापरं विभोः ।
 धर्मवारिकणहृदयमस्तु मे [मङ्गलाय] शुभिकाविभूषितम् ॥ १२३ ॥
 आश्रमप्रसूमरे शनैर्जवादाहितापसरणे कथंचन ।
 संगते सदसि मङ्गलाय मे जानकीरघुवतंसयोर्भुवौ ॥ १२४ ॥
 मैथिलीमनुकुलावतंसयोः पुष्पाती पुलकजालमङ्गके ।
 शोभनस्तुतिमया शुभाय मे कल्पतां सुदृगल्ललाकपि (!) ॥ १२५ ॥
 भाविनि त्रिदशवैरिभञ्जने साध्वि मे कुरु सहायतामिति ।
 याचमान इष जानकीकरं पाणिना परिमृशन्मुदेऽस्तु सः ॥ १२६ ॥
 चम्पवह्निकरपीडने रूपः शान्तये किमुपलाधिरोद्वेगे (!) ।
 जानकीपदसरोजमामृशन्पाणिना रघुपतिः प्रसीदतात् ॥ १२७ ॥
 दन्तं दृश्यमपरं मदागमः शंसति ध्रुवमितीर्षयेव सः ।
 तत्पददर्शनविधौ धराभुवि मन्दवर्षवचनो धिनोतु माम् ॥ १२८ ॥
 मैथिलेन्द्रमंहिलामिरेकतः स्थापितौ सहस्रतादिदृक्षया ।
गाहितस्वितौ चिन्तयामि जगदादिद्रम्पती ॥ १२९ ॥
 मैथिलीसहचरं मनः सखे सर्वदेव तदवेहि देवतम् ।
 घोरजन्मकुहनापयोनिघेस्त्वारकं तव तनुप्रतारकम् ॥ १३० ॥
 सन्तनामहं वीक्षसम्मत्परं (!) देवता विगणयामि मेव ताः ।
 राममेकमभिरामवैभवाराममाशरचिरामनाथमे ॥ १३१ ॥

तगालच्छायातः सततमनुकूलस्तनुभृतां

वचः फेलीरो --- (!) विशगठमभूलीमपुरिगा ।

जगन्नेता सीतामतिरहितजेता गुणगणैः

स नाथो हस्ताधो जनुषि रघुनाथो विजयताम् ॥ १३२ ॥

मणिगणपरिणद्धे मण्डले पुष्पकान्तः-

सुरतरुतलमञ्जि स्वर्णपीठे निषण्णौ ।

विसरमुपहसन्तौ विद्युदम्बोदभासां

मनसि मम रमेतां मैथिलीरामचन्द्रौ ॥ १३३ ॥

सकृदेव शरीरिणः प्रपन्नान्मवक्षीयाः स्म इति प्रजस्पतोऽपि ।

परिपातुमभीतिलम्बनेन प्रतिपन्नप्रतमस्ति देवतं नः ॥ १३४ ॥

अपि च ।

तमुपासहे तपोधनमहिमार्जितपायसार्थपरिपाकम् ।

पङ्क्तिरथपार्थिवेन्दोरन्तिमक्रणभागमोचनं द्रविणम् ॥ १३५ ॥

भक्तिपरितोषिताशयकं कालिके कलितोपदेशविभवेन (?) ।

त्रिजगदरिष्टविदारणदीक्षादृढद्वर(ल)क्ष्यतां यातम् ॥ १३६ ॥

सुस्तं तस्य सुफेकं प्रभदनतनुमेदिनीप्रतप्तस्य (?) ।

आशरकुलाशनोधमभाजः(जं) प्रा(या)णाहुतीकृतसुबाहुम् ॥ १३७ ॥

अपि मै[ग]वदङ्घ्रिरजसा संहितचिरलुप्तनियमिसंसारम् ।

परिणीतधरणितनयं यशुपतिचापाधिरोपणपणेन ॥ १३८ ॥

(?) दैत्यमिदो धनुषा सममाचमृगुप्रवरशक्तिसर्वस्वम् ।

श्रतारं वसुधाया अन्ते सह सीतयाऽनुगूतसुखम् ॥ १३९ ॥

जगति परिग्रहयोम्या न खलु श्वश्रुरिति प्रतीत्येव ।

घरणिमनपेक्ष्य साकं तत्सुतयाधुषितचित्रकूटतटम् ॥ १४० ॥

१. भगवतः स्वस्येति व्याख्येयम्. २. नियमोऽस्यास्तीति नियमी मुनिः. अत्र गीतमस्तस्य संसारोऽहस्येति बोध्यम्. ३. श्वश्रुः श्वश्री.

स्ववशमुपेयुपि विभवे विमुखस्य आतुरार्पितेन करे ।

चरणत्राणेन चिरं कारितवन्तं क्षमापरित्राणम् ॥ १४१ ॥

आत्मीयादपि चास्त्रादतिरमसमृतो जवातिरेकेण ।

विस्मैरितामिदैत्य(?)व्यञ्जितकरुणं कृतागसि स्वगेऽपि ॥ १४२ ॥

ना(सा)कमवगाहमानं जनकापत्येन दण्डकारण्यम् ।

चेतस्तपोधनानां शीतलमम्बश्च.....दायाः (?) ॥ १४३ ॥

सैतुमिचारिमिवाब्धे(?)श्छेदितवन्तं निशाचरीनासाम् ।

प्राग्(ह)तविराघपदविं चारितरक्षश्चतुर्दशसदृशम् ॥ १४४ ॥

उन्मीलितस्वरदूषणमुर्व्यां रिपुयशस्तिरोधानाय ।

चिरकालविरहसीदन्मातृसदेशोपनीतमारीचम् ॥ १४५ ॥

सदयोदयं सपक्षे पत्रिणि दशकण्ठयानपक्षेऽपि ।

हनुमन्मुखेन संहितसुग्रीवं स्वप.....भाजकवन्द्ये (?) ॥ १४६ ॥

सालान्सप्तमहीद्रा(घ्रा)न्फणिपतिमवने च पत्रिणैकेन ।

दारितवन्तं तरसा सव्यंरविस्त्रग्मसम्पदं साकम् ॥ १४७ ॥

विमतश्चापदमृगयाविधिशीलतया विधाय निजमूर्तिम् ।

दत्तहतिमर्मनन्दनदीपकमृगवञ्चितात्मने हरये(?) ॥ १४८ ॥

हरिणपदानां हरिणप्रतिधादिव दूरतः प्रयातायै ।

मणिमणि(गण)मुद्रां प्रेषितवन्तं प्रेयसीमिव वयस्याम् ॥ १४९ ॥ (?)

प्रस्प(स्त्र)भरमहः पुरेहे(?)सुदृशश्चूडामणौ समीरमुवा ।

संप्रापितेऽपि संनिधिमाचितमोहान्धकारसंदोहम् ॥ १५० ॥

गुज(भव)जलधिकर्णधारं भजतादे(मे)नं कियान्भवग्यिरिति ।

सरूपा विभीषणेन प्रतिपत्तिकृताद्विषायोधिम् ॥ १५१ ॥

दयया हृदयमरातेरनुजं राज्यामिपेकंसलिलेन ।
 श्रवितवन्तम(न्तं ह्य)धिकं पुवगमदानां च हर्षवाप्येण ॥ १५२ ॥
 सेतुपथेन जितवति सुग्रीवमटे तटं सुवेलस्य ।
 अवधि जगति वृन्दं तान् प्रापितवन्तं प्रतापयशसी स्वे(?) ॥ १५३ ॥
 अखिलजगदन्तरङ्ग..... ।
 आरमन इवाश्रमस्थितमहिरवन्तं घनुर्गुणस्यापि ॥ १५४ ॥ (?)
 छादितसकलदिगन्तैः कपिमिः पुर एव कलितरोद(घ)स्य ।
 निजतेजस इव तापान्निर्याताय द्विपे प्रपदिष्टवधम् ॥ १५५ ॥ (?)
 हुतवद्दक(के)(नि)प(प्प)तितां
 स्वकीयचारित्रशुद्धि(द्ध)विस्रता(ग्मा)म् ।
 अधिरोप्य पुष्पकं पुनरायान्तं स न (सहैव) साकेतम् ॥ १५६ ॥
 प्रकृतिविरचितामिपेकपाथः प्रसुदित..... ।
 सकलमुवनमाद्य(?) शासनाङ्गामधिगतमसृण्डितां समृद्धिम् ॥ १५७ ॥
 इति श्रीबाधूलकुलतिलकस्यातिरात्रयाजिनः समरपुत्रव-
 दीक्षितस्य कृतौ यात्राप्रबन्धेऽष्टमाध्यायः ।

अथ नवमाध्यायः ॥

.....निजभाववचः क्रियाभिः ।
 समिध यत्र सुमनः सरिता रमन्ते
 सागे(के)[तके] च (?) सरयूरपि गोमती च ॥ १ ॥
 नेदीयसीमतिचिराय निजैस्तपोभि-
 र्वाराणसीं प्रति ततो बल..... ।
 क्षेत्रान्तराज्यततिरेकमिव सह(?)
 स्नेन व्यदायि जगतीतलपर्यवाच्याः(?) ॥ २ ॥

प्रदक्षिणप्रक्रमजन्मनोर्व्याः क्लेशेन काशीमुपतिष्ठतीति ।

॥ कृपावती प्रह्लभमस्य गङ्गा वातेन वीचीजनुषा व्यनैषीत् ॥ ३ ॥

अनन्तरमवनीसुरधुरंधरेण गच्छता पथि स्वच्छन्दमानन्दनिजमरेण
(?).....म्यधायि । आः कथमग्रत एव हयखुरक्षुण्णमेदिनी-

क्षोदमेदस्त्रिभायमासेदुपि समुदये दिशामनुकूलम्वनदोलायिताञ्चलैः.....

.....शतशः शताङ्गपीता.....

.....कावेरीव समावेद्यमानसरणिः परिपदियमालक्ष्यते ।

अथ सल्ल माधचतुर्दशीवासरे वाराणसीनगरवास्तव्यस्य शर्वरीरमणचूडा-
मणेः समाराधनाय भक्तिपरवतीयं प्रस्रितवती । अहो पुनरमुष्य वास-
रविशेषस्य वैभवातिशयः ।

॥ जनयति शिवरात्रिर्नवतसंकल्पो विश्वसृष्टिसंकल्पम् ।

जागरणं चार्याणां सकलजगद्धारभरणजागरणम् ॥ ४ ॥

आश्रितगिरिशपाश्वर्यपनीतनिमेषवर्तनायातैः ।

पदरि(!)समाक्रमचकितैश्चतुरैरतिबाह्यते शिवरात्रिः ॥ ५ ॥

अवामुमिच्छा यदि वामहर्निशं प्रजाग्रतोः पञ्चजयोः सगन्धताम् ।

विधीयतामस्तनिमेषमुद्रणं दृशौ युवाभ्यां शिवरात्रिजागरः(रे) ॥ ६ ॥

अनिमेषता अनानामनिमेषत्वाय भवतु शिवरात्री ।

इह पुनरभक्तभावो हेतुः कथमीश भक्तभावस्य ॥ ७ ॥

शिवरात्र्युपविधेः शीलं यामि.....यत्कृतीनाम् ।

। शिवजगत्कदम्बककरोपि तृप्तये.....नालम् ॥ ८ ॥ (!)

.....औषवस्त्यमविशातरात्रिः.....हसा हसन् जनः ।

अत्र सिद्ध्यति यतोतिरामणौ फालकूटगरलेन हारिणा ॥ ९ ॥ (!)

ये स्थाणुतां गिरिशयोम्यदला(लो)पहारै-

र्वित्त्वहुमस्य शिवरात्रिदिने दिशन्ति ।

संसारिणामुदयते [भविकं हि] तेषा-

मात्मीयकर्मफलमत्र न को नु मुक्ते ॥ १० ॥

अहो मम पचेलिमानां प्राचीनतपसामनुभावो यदस्मिन्नहनि विस-
यातिरेकमुपहरिष्यति मदीयं चक्षुषोरसदृशप्रभावसाधीयसी वाराणसी ।

अम्यर्घ्यं जम्भरिपुणापि वितीर्यमाणं

सर्गानिकाममपि गणाय मत्पतीक्ष्णान् ।

असरिपट्टच्चियतमद्य निजाग्रहस्तं

न्यस्तार्प्यपात्रमुपयास्यति नाभिजन्मा ॥ ११ ॥ (?)

कथमिवैतस्य कथयामि महिमानमानन्दकाननस्य ।

कैलासशैलादपिकामशत्रोश्चेतोविनोदोपवयप्रदात्री ।

काशी भवाशीविषवैनतेय(सत्) पाटिका पाटयते तमांसि ॥ १२ ॥ (?)

विभर्ति चन्द्रः शशमित्यकीर्तिं कुले निरुद्धमपनेतुकामः ।

वाराणसीजाह्नलवर्त्मचारी प्रायेण चन्द्रं बिभृते शशोऽपि ॥ १३ ॥

अधिकांश्चि तरक्षुरामिपस्पृहया संहरति...बलिमृगम् ।

अजिनग्रहणाय राहोर्हरिणश्चायममुं मृगादनम्(१) ।

काश्यामुमाकामुकराजधान्यामैश्वर्यलोभेन कृतासिकानाम् ।

कैश्चिद्दिनैरेव वयस्यकोटौ संख्येयतामेति घनं शिवोऽपि ॥ १४ ॥

अखण्डमैश्वर्यमपेक्षमाणाः कथं नु काशीं पुरुषा भजन्ति

भवन्ति यस्यां बहुसंपदोऽपि मिक्षाकमघ्ये प्रथमं गणेयाः ॥ १५ ॥

यातुं कुत्र सखे व्यवस्यसि(ति) महाम्या(भवाना)नन्दवन्मन्तरे

मा गाः केन सतो गतस्य न मया दृष्टं परावर्तनम् ।

कस्मात्तत्र समेयुषां वसुमृतां वर्ण्यादिपूर्वस्थितिं

कोऽप्युत्सार्य बलात्प्रयच्छति निजं रूपं किराताग्रणीः ॥ १६ ॥

अविद्यायां द्वेषं चिरपरिचितायां घटयते ।

निरुन्धे तत्सूनोरपि च मनसो लालनविधिम् ।

न कामक्रोधादीनपि तु सहते तस्य तनया-

नहो पुंसः काश्यामभिनवजनिः प्रेमगरिमा ॥ १७ ॥

अहो भाग्यं काशीवसतिरसिकानां तनुभृतां

यतो भोगानेते चिरमिहं समासाद्य विविधान् ।

अलभ्यां ब्रह्मादेरपि समधिकानन्दभरितां

भजन्ते देहान्ते परमशिवसायुज्यपदवीम् ॥ १८ ॥

पुरा भोगत्यागः श्रवणमथ वेदान्तवचसा-

मथोद्धोषः पश्चादसृत्तमिति शैलीसुलभता ।

अद्वैतमार्गान्तरात्सङ्गदुःस्पृता निग्रहवत्त-

(१) मलं भुवत्यै काशीपुरमुवि निवासः क्षणमपि ॥ १९ ॥

आहितनरकावज्ञान् विमुक्तस्माविलासपरितुष्टीन् ।

उच्चैः स्थापितंगोत्रानुपास्यते(सहे) चेतसा महापुरुषात् ॥ २० ॥

वरणो(णो)ज्ज्वलन(प्र)सिद्धां करिमुखजलपाति(लि)तां पुरीं पुरुषाः ।

भैरवदुर्गोधिष्ठितमध्यामध्यासते स्वरक्षायै ॥ २१ ॥

वसतिरविहता परस्य पुंसो भवति तपोभरवैभवेन काश्याम्

जगदवनपरायणस्य शंभोः स्फुरति कृपालहरीव यत्र गङ्गा ॥ २२ ॥

[वाराणसी] वासविदामविष्ठां दिशन्तु देवा गम भैरवाद्याः ।

दिने दिने सादरमानतीनां शतं शतं प्रामृत्यानि तेषाम् ॥ २३ ॥

निरुपप्लवनिर्मलस्वभावं परमानन्दघनं प्रबोधसान्द्रम् ।

गिरिजागिरिजापयोः स्वरूपं परिपश्यन्त्यधिकशिशि भाग्यमाजः ॥ २४ ॥

आरूढशार्करमपावजहनि(ः)भास्विष्टपार्श्वमुमया हरिणाङ्गचूडम् ।

भग्नार्धमूर्तिरुदके मणिर्कर्णिकायाः पुण्यैः कंदा पुरत एव विलोकयिष्ये २५

अस्तीति निर्धार्यमकृत्रिमोक्त्या निरञ्जनैरेव निरीक्षणीयम् ।
 अंश्चर्यमानन्दनिधिं कदा वा द्रक्ष्यामि तीरे मणिकर्णिकायाः ॥ २६ ॥

मो मो मन्मथलोभमत्सरमदव्यामोहरोषाः सुखं
 युष्माभिः क्षपितानि मूरिदिवसान्यस्मासु क्लृप्तासिकैः ।

देशानद्य यथामनीषितमितो याता न जानीमहे
 यास्यामो भवतामगम्यविषयामेतर्हि वाराणसीम् ॥ २७ ॥

तदनु धरित्रीमुधाशनपवित्रीक्रियमाणसमाश्रितजीववर्गमपवर्गफलम-
 दानकरूपलतोथानमविमुक्तमवलोकयन्नतिनाकसुखभरतरङ्गितो गिरं
 कृतनवीनमाध्वीकदूषणां साध्वीमिमामभापत ।

वाराणसि त्रिपुरवेरिकरारविन्दा-
 देकं त्वया विधिशिरो हृतमामनन्ति ।

आसेदुपे सविधमङ्गमृते कदा वा

वेधःकरोटिविततां प्रवदानि मालाम् ॥ २८ ॥ (१)

इदं खलु त्रैलोक्यमहनीयमभ्यर्णवितृणा(१)मधिकर्णपुटं वर्णयतः
 प्रणवमपर्णासहायस्य वक्त्रेन्दुविगलितैर्विद्यासुधार.....विष विहि-
 तपरिपूरणं निर्वेलं भवतापनिर्वाणक्षममालक्ष्यते परमपावनतीर्थसमुद-
 याग्रेसरं च कृतं सरः..... ।

अतिकलिलनायिन्यामा नाकमा च रसातल-

दिह भरपरीचादैर्देवादियं पुरतो मया ।

चरुविमलताहेतुः पायः प्रसन्नमुपेयुषी

निखिलजगतीमान्या संवर्ष्यते मणिकर्णिका ॥ २९ ॥ (१)

स्वयमासु सुदर्शनं सनित्रं स्वननेऽस्यामुरशाःसिलैव कर्ता(१) ।

अभिपूर्तिविधायितप्रयांमसिदयं (१) तावदगोचरे नुतीनाम् ॥ ३० ॥

परस्य पुंसः प्रसूताधिराजादारान्मदीयं मुहुरापतन्ति ।
 आश्लिष्यती भामवमूर्मिहस्तैः सर्वस्य रम्यः सहजः स योगः ॥ ३१ ॥
 कैवल्यमानक्षमतैकराज्यवैराज्यमूलानवधार्य दोषान् ।
 गङ्गानया क्लृप्तविभेदलेशं मेघावती हेलनमादधाति ॥ ३२ ॥

नियतं विभर्ति निटिलेक्षणायितां-

मपसार्य मूर्तिमगजेव जाह्नवी ।

अत एव भागमदसीयमेककं

मणिकर्णिका किमपि मण्डयत्यसौ ॥ ३३ ॥

कल्लोलमन्दपवनैर्गगनोपगीय-

मासेवते जनमिमां(घा)ति(न्ति)मयाव(न)काले ।

भूरिश्रवापनयपूर्यममुष्य मूर्ध्नि

निक्षिप्यमुद्यमवतीव निजाम्बुभारम् ॥ ३४ ॥ (६)

उदयिता(६) किलेन्द्रियोपघाते विपमे जीवितविप्रयोगकाले ।

इह दैवतमेकयाविरास्ते जलदश्यामलकंधरं(रो)जनानाम् ॥ ३५ ॥

अत्रासून्विजहाति सः शिव शिवेत्याकर्ण्य कण्ठध्वनौ.

देवीं भूपयितुं गृहीतमनघं धृत्वैव सारं करे ।

आदायप्यतिसंभ्रमेण भगवानर्धेन्दुचूडामणिः

सर्पादेय(व)विमुक्तिवामदृगलंकारं विधास्यन्निव ॥ ३६ ॥

जोकारमग्न(त्र)विपरीतमुपैतु पाणि-

मालम्ब्य शैलजनुयो मुहुरद्रिधन्वा ।

पाशावमोचनफरी परमोत्त(क्त)विद्या

सैपी(पे)ति किं प्रकटनाय शरीरभाजाम् ॥ ३७ ॥ (७)

तीरेऽस्याः सिरशयनस्पृशां जनानां

तत्तादृगू विषमजने ततो द्रुमाणाम् ।

आनन्दद्रविणभराणो विबद्धः -

पार्वत्याः पतिरघमर्णलोकशैलीम् ॥ ३८ ॥ (?)

श्रमातुराणां चिरकालबन्धादत्रामृतास्वादकृते पशूनाम् ।

तेषामधीशो दयमानचेताः पाशापनीतं(तिं) प्रसभं विधत्ते ॥ ३९ ॥

प्रेङ्खद्रथामीशुभरापदेशादत्रोपदेशावसरे महेशः ।

कुतर्कघोषाविलमङ्गभाजां कर्णान्तरं लक्ष्यतीव तोयैः ॥ ४० ॥

त्रयीरहस्यं विचितं तपोधनैरनेकवर्णास्पदमेकमक्षरम् ।

शरीरिणामत्र शशाङ्कशेखरो व्यनक्त(क्ति)प(पु)र्यामपि वेद्यमप्युमे(?)४१

असं कलानामिह षोडशानामादाय दोषाकरमण्डलस्य ।

सत्तारकस्फूर्तिरहो समग्रमस्यामृतं पुप्यति कालकालः ॥ ४२ ॥

जन्तुः शृणोतीह धृषाङ्कवक्रादोकारमुत्तन्वितपश्चिमाभ्यः ।

वामाकृते राशिवधूमवन्त्याः प्रकाशनेमि हृदि वाति लज्जाम् (?) ॥ ४३ ॥

भगवदरञ्जतोरन्तः अन्तः प्रणवाम्यतं (?)

स्वमुखशशिनः सारं शूली विसारयतीह सः ।

.....

.....लिङ्गमानमिव स्थितम् ॥ ४४ ॥

विद्याविक्षतिसंभ्रमेण मुकुटाद्विश्वेश्वरोऽपि स्थिता-

मादत्ते मुहुरैन्दवीमिह कलामाधातुकामः पथि ।

कांचिन्मौक्तिककुञ्चिकामिव नवां सद्यः प्रसन्नेप्सित-

स्फीतामोदनिदानकोशमवन[द्वा]रार्गलोद्घाटिकाम् ॥ ४५ ॥

चूडाशशिशुतविपक्तसुधैकलेश-

व्याजादिह प्रण[य]दानविधौ पिनाकी ।

मध्येललाटफलकं मनुजस्य दृष्टिं

कर्तुं पुरा किमपि कल्पयतीव चिह्नम् ॥ ४६ ॥

इह पतिरखिलानामेकहस्तेऽवरुन्धन्

समयसुरमियाय(?)शङ्कया ब्रह्मरन्ध्रम् ।

परिकलयतु मत्तः पाणिनान्येन जन्तोः

श्रवणमपि च गृह्णन्त्यन्दयत्युक्तिसारम् ॥ ४७ ॥

तारकार्धविघृतं तनुभाजां कुर्वतः कुमुदिनीविटमौलेः ।

श्लायते चतुरसामिव चञ्चन् दक्षिणेतारवपुःस्तनकुम्भः ॥ ४८ ॥

वपुरर्पयतीव विश्वभर्त्रे जनता जीवितमोचनच्छलेन ।

प्रणवाक्षर(वर्णना)पदेष्टादुररीकारमिवातनोति सोऽपि ॥ ४९ ॥

प्रणयमयमेव तिलकं मियामुखे लिखति धासनातिशयात् ।

अनुसंधातुमिवेशामनुनेप्यन्नहह करुणविवशतां नीतः ॥ ५० ॥

त्वरितमभितो धावं धावं कृपातिशयात्मभो-

रतिसुकृतिनां कर्णेर्ध्वोकारमत्र विवृण्वतः ।

अनभिषलपतः.....

अ जयतितरां शश्वन्निःश्रेयसार्पणविभ्रमः ॥ ५१ ॥

असौ पुनरत्र निर्वर्तितावगाहविधिरतिवादितार्धनिदाघसञ्ज्वरो निर-
ञ्जनहृदयसङ्घनिःशङ्कविह्वतिमन्दिरं चिरंतनसुन्दरीसीमन्तसरणिमौक्तिकं
समस्तजगद्भ्रमस्क्रियासंकेतशालिकान्तारमङ्गजानुरागसागरहरिणाङ्कपरि-
णताननं धुमणिमरीचिकोच्चयदुर्जयतमोनिषूदनमनतिकषायचेतसामह-
श्यगतिं पश्यतिस्म विश्वपतिम् ।

पुरत्रयी येन पुरा व्यधायि मन्दारमाला भवता रणेन ।

मन्दाकिनी यापि च मौलिमागे मन्दारमाला भवतारणेन ॥ ५२ ॥

निध्याय च निटिल्लोचनबद्धानतिरिदमवोचत ।

स्वर्धुनी प्रकृतितो जट्याकृतिः कालिकाश्रितकुटुम्बपातिका ।

धूर्जटे त्वमपि पूर्वशेसरो ह्य तमापि कथमाश्रयन्ति वः ॥ ५३ ॥

इष्टातिथिं कृतकलामनसौरमेयीं

मृष्टात्रहारमृगनाभिमुखैरुदाराम् ।

सेवाकृतं मयि गृहं ध्रियमावहन्ति

सौवानना पशुपतेरिह संनिषत्ताम् ॥ ६३ ॥

दर्वीशराधौ कृतककृणाभ्यां संविभ्रती पाणिसरोरुहाभ्याम् ।

पट्टांशुकं पाटलमुद्रहन्ती काचित्पुरस्तात् [करुणा] ममास्ताम् ॥ ६४ ॥

त्वमन्नपूर्णापि कृशासि मध्ये श्यामासि संकुलजपाभिरामा ।

छन्दोवनस्याप्यवनप्रसक्ता चन्द्रारुमन्दारलताप्यपर्णा ॥ ६५ ॥

निरस्तवेलानियमं विमुक्तचिरन्तनागन्तुजनव्यवस्यम् ।

व्यसेपवेधः कृमिभेदचिन्त(ः)मगात्मजे नौमि तवाज्जदानम् ॥ ६६ ॥

अपोभिरष्टादशभेदशालिरसैरिह त्वामतिरञ्जयित्रीम् ।

न स्तोत्रमीष्टे नलिनासहो(नो)ऽपि वाचं रसैर्वासयिता तदर्थैः ॥ ६७ ॥

आर्ये मुहुः केवलमर्थमत्रैः पुष्पासि वाचं न पुनः कदापि ।

भवत्स्वरूपप्रतिपादने किमतः प्रयातीयमशक्तिमत्ताम् ॥ ६८ ॥

प्राचीनवाचापि परं दुरापां त्वामीडितुं यत्त्वरते रसज्ञा ।

निदानमस्मिन्मवदीयदर्वीनिवेशदिव्यान्नरसामित्ययः ॥ ६९ ॥

न स्तौति क्लृप्तान्नमयादिपोषा..... ।

संविभ्रतः स्त्रीयशरीरमात्रं जनस्य का वा जगति प्रशंसा ॥ ७० ॥

त्वामोषधिप्रस्यपतेस्तनूजां प्राचीनमिक्षाकपरिप्लवाक्षीम् ।

अकिञ्चनामेसरमध्यगेयां वयं कथं विश्वसिमोऽन्नदात्रीम् ॥ ७१ ॥

न निधत्ते पाकसमुद्यमस्ये नैकत्र (वा) भोक्तृजना मिलन्ति ।

जगत्रयीवृत्तिकरं तथापि चित्रियते देवि तवाज्जदानम् ॥ ७२ ॥

केलीकृते श्रीरिव सारसं वा वाणीव पाणौ मणिवल्लकीं वा ।

दधासि चेदम्ब विष्णु दर्वी, कथं त्रिलोकी कुस्तलं लभेत् ॥ ७३ ॥

वैषम्यशाली बलते जनेषु पदाब्जयोः शारदयोः प्रसादः ।
 हिताशनैरेषयितुं त्रिलोकां दधे तु (!) जागर्तुं तवाम्बिकायाः ॥ ७४ ॥
 अवस्थिता भर्तुरमुक्तपार्श्वमार्तातिथीनामवनं च भोज्यैः ।
 भवानि कर्तुं यदतिप्रवीणा गुणः किलायं कुलपालिकानाम् ॥ ७५ ॥
 आर्तिस्पृशामन्व सुखामु(नु)भूते(ति)रापादि नानाखिलदेहमाजाम् ।
 आहारदाने नियमस्तवायमर्थे परेषामनघाय तप्ते ॥ ७६ ॥
 अशेषलोकावनमन्व भोज्यैः कर्तव्यमित्येव करोपि बुद्ध्या ।
 तामालिदो (!) दासजनाभिपोषमावश्यकं प्राहुरधीश्वराणाम् ॥ ७७ ॥
 स्वार्थं प्रियं सर्वमितीरयन्ती भूषेतरा चागपि सा भूषैव ।
 आदिश्य किं पुष्पसि विश्वमन्ते स्वमन्व संप्राप्तसमस्तकामा ॥ ७८ ॥
 कार्या न किं कान्तपदाब्जसेया नास्ति श्रमः कापि न किंकरीति ।
 अङ्गानि धन्ये सयमङ्गमाजां दर्शयामस्त्यज्य धृतां दधासि ॥ ७९ ॥
 त्वमेव दर्शयिष्यतः क्षुधार्तान्पुष्पासि भूयस्वपि दासलोके ।
 स्वपुत्ररक्षाविषये सवित्री परत्र न प्रत्ययमादधाति ॥ ८० ॥
 संतर्पयस्वाम्ब सदान्नदानैरागन्तुलोकानपि पार(ल)यन्ती ।
 आद्यस्य भिक्षोरनपायि नित्यं जानानि धिनार्तिजनप्रयासान् (!) ॥ ८१ ॥
 भैक्ष्याय मातः प्रतिवीथि काश्यामितस्ततो यान्तमतिक्रुधा माम् ।
 आहूय वत्सेत्यनुवेष्टमन्नैर्विधेहि सौहित्यविशेषमाजम् ॥ ८२ ॥
 दय्या प्रपद्ये तव रक्ष्यमाणे विहाय चिन्तां रमते वृषाहः ।
 सधर्मिणी चेच्चरितानुरोधात्कुटुम्बिनः शर्म कुतस्ततोऽपि ॥ ८३ ॥
 प्रपद्यमन्त्रैः परिपोषयन्त्यामार्ये भवत्याममृतांशुमौलेः ।
 भिक्षाटनं प्रामवजृम्भितेषु श्रीडाविभेदेषु गणयेयमासीत् ॥ ८४ ॥
 आतु(मात)र्भवप्रार्थनदैवमिन्दोरगलान्तहृत्ताग्रयणस्य काश्यम् ।
 सेतुं भियोर्भिक्षुकृतां च मातः क्षमेतरा त्वं कथमन्नपूर्णा ॥ ८५ ॥ (!)

अज्ञातमन्यैरमितान्नदानादैश्वर्यमैशं भवती न्यनः (व्यनक्ति) ।

प्रकाशभावं प्रमदामुत्सेन प्रयाति गुप्तोऽसि(पि)भृशं किलार्थः ॥ ८६ ॥

आस्तां नि.....श्मशानं वस्तां त्वचं वा विमु(वपु)रस्य भूतिम् ।

कथं विघत्तामखिलं किलेदं सत्यन्नपूर्णे तव संविधाने ॥ ८७ ॥

ईर्ष्या किमाशाय गिरं वितीर्य गणे सुराणां.....तौघे । (?)

दिवानिशं देवि सुधान्नवृष्ट्या धिनोपि यन्नीष्यपि विष्टपानि ॥ ८८ ॥

जगन्मुखारोपणकृत्कपालं पतिर्दधावित्ययशः प्रमार्ष्टुम् ।

किमन्व गृह्णासि करेण दर्वीं प्रतिक्षणं विश्वजनप्रतीक्षाम् ॥ ८९ ॥

त्रैलोक्यकुक्षिभरिणा हरेण ताभ्यां च लम्बोदरपण्मुखान्याम् ।

अधिष्ठिते धाम्नि तवान्नभूमा जयत्ययं देवि जनार्तिहारी ॥ ९० ॥

तवास्पदं दातुमरुद्वीना(?)माक्रान्तमुद्यानममर्त्यसालैः ।

वेष्माभिचिन्तामणिभिः प्रणीतं विद्याणनेनास्य किमन्व भारः ॥ ९१ ॥

सर्वातिथि(र्था)स्त्वं खलु सर्वकालं निश्चिन्तमन्नानि दिशस्पर्षे ।

न तत्र हेत्वन्तरमन्तरेण न्यग्रोधमालोम्रजयं प्रियं ते ॥ ९२ ॥

मातर्विशालाक्षि महार्हचेलसगङ्गरागप्रभृतौ स्वभूतिम् ।

सदोपयुक्ते यदि शैलधन्वा कथं तदा ते घटतेऽन्नदानम् ॥ ९३ ॥

त्रैलोक्यसंतर्पणदानजन्मा दूरे गिरां त्वत्सुकृतातिरेकः ।

आस्ते कपर्दी यदनुग्रहेण वेधोमुखामर्त्यविरामसाक्षी ॥ ९४ ॥

सष्टुं प्रतिष्ठापयितुं जगन्ति हर्तुं तिरस्कर्तुमनुग्रहीतुम् ।

पितामहाद्याः प्रभवन्ति यत्ते सवित्रि दर्वीविभवः स एषः ॥ ९५ ॥

समाप्य नाये सवनं द्वितीयमारब्धदीनागमनप्रतीक्षे ।

नवीनमन्नं नगजे भवत्या प्रदीयतां प्राघुणिकाय मद्यम् ॥ ९६ ॥

अपात्य पाण्मातुरमर्घपीतवक्षोजमभ्यागतवत्सले त्वम् ।

आगत्य वेगादमृतौदनं मे पिनाकपाणिप्रमदे प्रदेहि ॥ ९७ ॥

आनर्घमाणीकृशरापमध्यादार्तेन (३) कर्तस्वरदर्विकायाम् ।
 मैक्षेण दाक्षायणि पावनेन मनोरयं पूरय मामकीनम् ॥ ९८ ॥
 संतन्वतेव स्वमणीकलम्पटे.....पृपदेशात्कृशतानुयोगात् ।
 हस्तेन कात्यायनि हन्त कामं विश्राणय श्रान्तिविनोदनं मे ॥ ९९ ॥
 हैयघ्रवीनद्युतिशालिहस्तनखंपचं नव्यसितानमार्धम् ।
 करस्फुरत्काञ्चनमाजनाते भवानि दिव्यं दिश पायसान्नम् ॥ १०० ॥
 दृशोऽनुकम्पारसदीर्घिकाया नीलारविन्दैरिव निर्जहानैः (१) ।
 अपाङ्गपातैरनुगृह्य मातरामोदयान्नैरिममन्नपूर्णं ॥ १०१ ॥
 श्रान्तः क्षुधा सायमहर्मुखे वात्पक्षं दिश द्वारमुपैमि यावत् ।
 शिञ्जानमङ्गीरपदं समेत्य प्रयच्छ मे पार्वति तावदन्नम् ॥ १०२ ॥
 आविष्कृतप्रार्थनमप्यकाले वीतक्षुपं गां गिरिजे विधेहि ।
 प्रतीक्षते किं पृथुको जनन्याः स्तन्यामृतासारसमृद्धिवेलाम् ॥ १०३ ॥
 अवश्यकर्तव्यतयानुवेलं महान्ति कर्माणि सदा दिशन्ति ।
 पर्याप्तमग्न्य प्रतिपादयान्नं कर्तुं न किञ्चित्क्षमते बुभुक्षुः ॥ १०४ ॥
 नित्यान्नदे मे निजमूर्तिभारमचिन्तयित्वाशनमर्पयेथाः ।
 आदाय दर्वी कचिदासिकार्यं जगज्जनन्याः समयः कुतस्ते ॥ १०५ ॥
 दूरे क्षिपन्ती गुणदोषज्जिन्तामिष्टाशनैरेषय मामनव्यम् ।
 निजे तनूजे किल निर्गुणेऽपि व्यनक्ति वात्सल्यभरं सवित्री ॥ १०६ ॥
 अन्नार्थिनं गां यदि चेद्गुणोपि कृपापराची गणये किमन्यत् ।
 ॥ १०७ ॥

दर्वीपायसभाजने कलयता युग्मेन हस्ताब्जयो-

रमत्पूद्विभावितत्रिजगतीमिश्राकनेत्रोत्सवा ।

वाचालाभरणं महानसगृहादश्लोषहारेच्छया

निर्पान्ती परदेवता मम मुहुश्चिन्तापथं गाहताम् ॥ १०८ ॥

स्तन्यात्वादवृत्ते निरुध्य पुरतः संतन्वते मर्थनां

सेनान्ये सति पूर्वकायमसकृत् स्थित्या दिशन्ती स्तनौ ।

अस्तस्वेदपय कणां(णा)पणयिनो हस्तेन वक्त्रादुमां(मा)

। मृष्टान्नार्पणमर्थिनां विदधती(ती)मेघा महा(या)लम्ब(म्ब्य)ते ॥ १०९

स्मेरस्मेरमलीकचित्रकपरामर्शी श्रमाम्बोर्लव

दिव्यास्ते व्यजनानिलाद्धरचलोत्तंसं दधाना मुखम् (ः) ।

चेतो मे न जहातु सा भगवती कृत्वातिथेयीं कृपा-

माशी[राशि]परा गिरीशवसति प्रत्यावजन्ती जनैः ॥ ११० ॥

हृदभक्तिरञ्जितकमामथ मश्यन्नधिकालि देवताः ।

अविगाढपरं मनोगिरामधितानन्दममन्दमास्तिकः ॥ १११ ॥

आर्यश्चक्रसरोवगाहनियमैरश्रान्तयात्राकामै-

रस्माक द्विजनौहितीविरचनैरावश्यकैरध्वरैः ।

विद्याव्याकरणैश्च शिष्यसदसे विश्वेशमाराधयन्

बाधूलान्वयमौलिरावसदसौ वाराणसीमृद्धिमान् ॥ ११२ ॥

प्रालेयाद्रिसुतासहायभजनप्रेमानुबन्धस्पृशे

विद्याशीलविनीत ... पो विश्राणनासङ्गिने ।

सैणपराङ्मुखाय ... करणामूर्ति संविभ्रते,

मूर्ध्ना संनतिमप्रजाय महते मोदान्मुहुः कुर्महे ॥ ११३ ॥

इति श्रीबाधूलकुलप्रलधिबोस्तुमस्थातिरात्रयाजिन साहिलगुरो कनकाठपाठविहदा-

श्लस्य वेङ्कटेशसुमतिसहधर्मिणीमण्वनन्तम्यागर्भशुक्तिमुक्तामणे सगरपुङ्गवदीक्षितस्व

वृत्तौ चम्पूकाव्ये यात्राप्रबन्धे परिपूर्तिचोभितविलासो नाम नवम आश्वास ॥

वीतस्पृहाय विरजस्तमसे समस्तशास्त्र[द्युति]स्मृतिविदे समदर्शनाय ।

सिद्धाशिषे भगवदङ्घ्रिसमस्तभक्तिसान्द्रप्रसन्नमनसे सदसे नमोऽस्तु ॥

समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।